

Copyright: Freepik.com

Duurzame verbinding tussen MDT en het onderwijs

Een onderzoek naar integratie van Maatschappelijke
Diensttijd in het onderwijs

Judith Conijn, Illa Carrión Braakman (Kohnstamm Instituut)

Sanne de Vries, Surya Carrilho, Maren van de Vrie, Ton Klein (Oberon)

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	4
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Beschrijving MDT	8
1.3 Eerder onderzoek	11
1.4 Theoretisch kader	11
1.5 Onderzoeksvragen	13
1.6 Leeswijzer	15
2. Methode	16
2.1 Deskresearch	16
2.2 Enquête	16
2.3 Focusgroepen en interviews	22
3. Resultaten Deskresearch	26
3.1 Opstarten MDT projecten, redenen voor deelname en drempels	26
3.2 Integratie van MDT in het onderwijs en deelname jongeren	27
3.3 Uitgangspunten MDT en effecten op jongeren	35
4. Opstarten MDT, redenen voor deelname en drempels	41
5. Integratie van MDT in het onderwijs en deelname jongeren	47
6. Uitgangspunten MDT en effecten op jongeren	55
7. Duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT	59
8. Conclusies en aanbevelingen	65
8.1 Opstarten MDT projecten, redenen voor deelname en drempels	66
8.2 Integratie van MDT in het onderwijs en deelname jongeren	67
8.3 Uitgangspunten MDT en effecten op jongeren	70
8.4 Duurzame verbinding MDT en het onderwijs	72
8.5 Aanbevelingen	74
Bijlage I	78
Overzicht van de geraadpleegde bronnen in de deskresearch	78
Bijlage II	80

Managementsamenvatting

Maatschappelijke Diensttijd (MDT) is een initiatief dat jongeren tussen de 12 en 30 jaar de mogelijkheid biedt om zich vrijwillig in te zetten voor de samenleving. Na een periode van experimenteren is MDT in 2020 officieel van start gegaan. In de jaren daarna is ingezet op het verder uitbouwen en bestendigen van MDT. Met name in 2023 is MDT fors gegroeid wat betreft het aanbod, aantal deelnemers en betrokken organisaties. Onder het kabinet Schoof wordt het programma in de komende periode voortgezet.

Omdat veel jongeren via het onderwijs bij MDT terecht komen én omdat MDT een bijdrage levert aan diverse onderwijsdoelen, is het van belang om de mogelijke rol van het onderwijs bij het verder uitbouwen, verbeteren en toekomstbestendig maken van MDT te onderzoeken. De doelstellingen van dit onderzoek, dat in opdracht van het ministerie van OCW werd uitgevoerd, geven inzicht in:

- de mate van betrokkenheid van het onderwijs bij de verschillende MDT-projecten;
- de wijze waarop deze samenwerking tot stand is gekomen;
- de mogelijke rol die het onderwijs kan hebben bij het toekomstbestendig overdragen en borgen van MDT.

Het onderzoek bestaat uit drie deelstudies: a) een deskresearch, waarin reeds verzamelde gegevens en eerdere onderzoeksrapporten zijn geanalyseerd, b) een enquête voor MDT-projectleiders en -contactpersonen vanuit het onderwijs en c) en (groeps)interviews met projectleiders van scholen, MDT-partners en leden van het Expertteam MDT Onderwijs.

Opstarten MDT projecten, redenen voor deelname en drempels

Voor de meeste scholen die deelnemen aan MDT zijn hiervoor de belangrijkste redenen dat ze daarmee hun leerlingen of studenten kunnen stimuleren om iets te doen voor anderen, hen in contact kunnen brengen met mensen buiten hun eigen leefwereld en hun talenten en vaardigheden kunnen bevorderen. Scholen die MDT overwegen maar toch van deelname afzien, geven hier verschillende redenen voor, zoals te veel werklast voor het onderwijsteam, onvoldoende draagvlak binnen het onderwijsteam of dat MDT niet goed in het onderwijsprogramma kan worden ondergebracht. In de enquête geeft ongeveer 40% van de respondenten aan dat hun school obstakels heeft ervaren bij het (op)starten van een MDT-project. Hierbij worden met name de beperkte ruimte in het rooster/onderwijscurriculum en de onbekendheid van MDT als obstakels genoemd. Uit de deskresearch en de interviews komen aanvullend ook het belang van voldoende draagvlak voor MDT binnen het schoolteam en voldoende interesse onder leerlingen of studenten voor MDT naar voren.

Integratie van MDT in het onderwijs

Bij ruim de helft van de reguliere MDT-projecten en bij ongeveer de helft van de MDT-kort projecten zijn er één of meerdere onderwijsinstellingen (vanuit pro, v(s)o, mbo, hbo en de ISK) als hoofdaanvrager of formele partner bij het project betrokken. Bij reguliere MDT-projecten is het middelbaar beroepsonderwijs het vaakst betrokken en bij MDT-kort projecten is het voortgezet onderwijs het vaakst betrokken. Op scholen waar een koppeling wordt gemaakt tussen MDT en specifieke onderwijsdoelen, gaat dit bij een ruime meerderheid van de projecten om onderwijsdoelen op het gebied van burgerschap en/of loopbaan oriëntatie en begeleiding. Als

jongeren een MDT-certificaat ontvangen na deelname, wordt op het certificaat meestal ook een koppeling gemaakt met specifieke doelen binnen het onderwijs. Een klein deel van de scholen kiest hier echter bewust niet voor, omdat ze een verplichtend kader willen vermijden en jongeren juist op een andere manier willen inspireren en motiveren. Slechts 8% van de onderwijsinstellingen die penvoerder zijn van een MDT-project, benoemt MDT in hun kwaliteitsagenda, visie-, strategie-, school-, en/of meerjarenplan. Uit de verschillende deelstudies komt echter wel naar voren dat de pijlers van MDT vaak goed aansluiten op de visie van de deelnemende scholen.

Uitgangspunten MDT en effecten op jongeren

Resultaten van de verschillende deelstudies geven inzicht in de mate waarin de drie primaire beoogde doelstellingen van MDT worden geborgd: talent- en vaardigheidsontwikkeling, betekenisvolle ontmoetingen en iets doen voor een ander en/of de samenleving. Alle betrokkenen zijn (zeer) positief over de opbrengsten van MDT voor jongeren ten aanzien van deze drie doelstellingen. De oordelen van de betrokkenen uit het onderwijs zijn in hun enquête-antwoorden nog iets positiever dan de deelnemende jongeren zelf in hun antwoorden op MDT Jongerenvragenlijst. Er zijn diverse mogelijke verklaringen voor deze verschillen, onder meer omdat deze twee respondentgroepen hun antwoorden baseren op een andere selectie van MDT-projecten. Een selectieve respons op de enquête voor MDT-projectleiders en contactpersonen uit het onderwijs, waarbij de respons hoger is bij de meer succesvolle projecten, kan tot verschillen leiden. Anderzijds kan het ook zo zijn dat jongeren een realistischer beeld hebben van de opbrengsten dan de betrokkenen uit het onderwijs.

Duurzame verbinding MDT en het onderwijs

In de enquête geeft een ruime meerderheid van de respondenten aan dat er een duurzame verbinding is tussen hun onderwijsinstelling en MDT. Het gaat hierbij meestal om een duurzame verbinding in de zin dat MDT-partners jaarlijks terugkomen en dat er sprake is van een goede samenwerkingsrelatie met MDT-partners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Eén op de vijf respondenten geeft echter ook aan dat er sprake is van een duurzame verbinding, omdat het onderwijsteam zich eigenaar voelt van de MDT-doelen en/of omdat de MDT pijlers zijn verwerkt in het curriculum. Het grootste deel van de respondenten is van mening dat MDT kan worden ingebed in het curriculum wanneer de subsidie van MDT-projecten zou ophouden. Een kleiner deel van de respondenten, met name uit het hoger onderwijs, geeft aan dat het nog onduidelijk is hoe ze MDT willen voortzetten.

Er komen uit de enquête en interviews een aantal overkoepelende elementen naar voren die van belang zijn voor een duurzame verbinding tussen het onderwijs en MDT: a) bevorderen van eigenaarschap en draagvlak onder schoolteams, b) MDT explicieter koppelen aan het curriculum van de opleiding, c) een gedeelde lange termijn visie en duidelijke doelen formuleren bij MDT-projecten, d) een vaste coördinator en/of MDT ambassadeur binnen de school/opleiding inzetten, e) gezamenlijke evaluatie van projecten met jongeren, docenten, praktijkpartners en praktijkorganisaties, f) flexibiliteit in uren en roosters van MDT projecten voor betere aansluiting op het onderwijscurriculum, g) MDT-trajecten op maat voor jongeren bieden, h) positieve ervaringen met MDT-trajecten en goede voorbeelden van projecten tussen scholen/onderwijsinstellingen uitwisselen. Ook komen uit deze deelstudies verschillende randvoorwaarden naar voren voor een duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT. Doorlopende financiering (vanuit de overheid en

aanvullende fondsen met ondersteuning van praktijkpartners), voldoende middelen en tijd worden het vaakst genoemd als randvoorwaarde. Voorbeelden van andere genoemde randvoorwaarden zijn een stabiel netwerk en langdurige samenwerking met praktijkpartners en de gemeente, documentatie van afspraken en processtappen, controle op voortgang en impact van MDT-projecten, voorlichting en ondersteuning van docenten en stimulerend leiderschap. De genoemde elementen en randvoorwaarden lijken voor alle onderwijssectoren te gelden.

Aanbevelingen

De uitkomsten van het onderzoek bieden aanknopingspunten voor hoe MDT duurzaam binnen onderwijsinstellingen geïntegreerd kan worden, onder meer door verschillende scenario's te presenteren. Op basis van input uit de groepsgesprekken schetsen we twee scenario's voor het borgen van MDT: 1) MDT-subsidie gaat door; 2) MDT-subsidie stopt. De scenario's en aansluitende aanbevelingen zijn op basis van een implementatiemodel bestaande uit de niveaus *context*, *organisatie*, *professionals* en *jongeren* uitgewerkt. Op het niveau van de context (OCW) adviseren we structurele financiering van MDT-projecten, onder andere voor coördinerende taken die door docenten moeten worden uitgevoerd. Het Landelijk Onderwijsplatform MDT biedt een belangrijke bron van kennis en praktijktools voor het uitvoeren en borgen van MDT binnen het onderwijs. Op het niveau van de organisatie zijn onze adviezen gericht op naamsbekendheid en draagvlak creëren en behouden, stimulerend leiderschap, samenwerkingsrelaties met maatschappelijke organisaties, MDT integreren in de schoolvisie en schooldocumenten, MDT koppelen aan onderwijsdoelen en/of aanbieden in de vrije keuzeruimte en het documenteren van de activiteiten, criteria en afspraken, zodat de aanpak overdraagbaar wordt en op uniforme wijze kan worden uitgevoerd. Op het niveau van professionals worden aanbevelingen gedaan met betrekking tot eigenaarschap onder schoolteams, het aanstellen van een vaste coördinator, doorlopende samenwerking met een MDT-partner en het voorlichten en trainen van docenten over MDT. Ten slotte bevelen we op het niveau van de jongeren aan maatwerk in de MDT-trajecten te bieden, de feedback van jongeren over trajecten mee te nemen in de evaluaties en de jongeren tijdens de trajecten passende begeleiding te geven (aansluitend op de specifieke behoeften).

1. Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven wij eerst de aanleiding van het onderzoek naar de integratie van Maatschappelijke Diensttijd (MDT) in het onderwijs. Vervolgens beschrijven we de inhoud van MDT en eerder onderzoek naar MDT. De inleiding sluit af met een theoretisch kader en de onderzoeksvragen.

1.1 Aanleiding onderzoek

Maatschappelijke Diensttijd (MDT) werd opgezet door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in samenwerking met diverse partners, zoals jongeren, maatschappelijke organisaties, de Nationale Jeugdraad (NJR), de Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV), en de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De basis voor MDT werd gelegd in het regeerakkoord van 2017 en na een proefperiode van twee jaar ging het programma in 2020 officieel van start¹.

In de jaren na 2020 is MDT verder uitgebouwd. Met name in 2023 is het aanbod van MDT uitgebreid en is het aantal deelnemers en betrokken organisaties fors toegenomen. Onder het kabinet Schoof wordt het programma in de komende periode voortgezet.

Omdat meer dan de helft van de jongeren via het onderwijs bij MDT terecht komt, is het onderwijs een belangrijke stakeholder binnen de verduurzamingsopdracht van OCW. Daarom heeft het ministerie van OCW versneld behoefte aan een onderzoek naar de mate van betrokkenheid van het onderwijs bij de verschillende MDT-projecten, de wijze waarop deze samenwerking tot stand is gekomen en de mogelijke rol die het onderwijs kan hebben bij het toekomstbestendig overdragen en borgen van MDT (duurzaam verbinden). Hier vloeien de volgende hoofdvragen uit voort (zie alle deelvragen onder paragraaf 1.5):

- Hoe wordt, binnen de schoolsectoren ISK, vso/praktijkonderwijs, vo, mbo, hbo en wo, een verbinding tussen het onderwijs en MDT gerealiseerd?
- Hoe worden bij het realiseren van een verbinding tussen het onderwijs en MDT de uitgangspunten van MDT geborgd?
- Is er binnen de groep scholen die (als vindplaats, partner of penvoerder) betrokken zijn bij projecten binnen de regeling 2023 en 2024 sprake van samenhang tussen de verschillende instrumenten (MDT on Tour, Expertteam, MDT-kort)?
- Wat is er per schoolsoort op verschillende niveaus (OCW/wetgeving, schoolbesturen, curriculum, onderwijsteams en leerlingen/studenten) nodig voor het realiseren van een duurzame verbinding tussen het onderwijs en MDT?

De uitkomsten van het onderzoek bieden aanknopingspunten voor het verduurzamingsplan van OCW.

---

¹ <https://www.eur.nl/nieuws/maatschappelijke-diensttijd-afschaffen-een-slecht-idee>

1.2 Beschrijving MDT

MDT is een initiatief dat jongeren tussen de 12 en 30 jaar de mogelijkheid biedt om zich vrijwillig in te zetten voor de samenleving. Dit programma stelt jongeren in staat om hun talenten te ontwikkelen en een positieve bijdrage te leveren aan hun omgeving. Vanuit de doelstellingen van MDT zijn drie centrale pijlers opgesteld²³:

1. **iets doen voor een ander en/of de samenleving:** jongeren zetten zich tijdens MDT in voor de maatschappij en blijven zich ook buiten MDT inzetten voor anderen of de samenleving, bijvoorbeeld door middel van vrijwilligerswerk.
2. **talentontwikkeling:** jongeren ontdekken en ontwikkelen hun talenten en vaardigheden.
3. **betekenisvolle ontmoetingen:** jongeren komen in aanraking met mensen vanuit andere leefwerelden (op basis van leeftijd, afkomst en opleidingsniveau).

Hoewel MDT is bedoeld voor alle jongeren, is een relatief groot aantal MDT-projecten gericht op jongeren in minder kansrijke posities, zoals jongeren die vroegtijdig uitgevallen zijn van school, jongeren met (lichte) psychosociale problematiek of jongeren in de bijstand.⁴ Op basis van gegevens van de Projectleidersvragenlijst⁵ worden zeven groepen jongeren beschreven:

- Voortijdige schoolverlaters (vsv'ers)⁶;
- Jongeren buiten beeld (geen werk, geen school, geen uitkering)
- Jonge statushouders of vluchtelingen;
- Jongeren met een beperking;
- Jongeren in/uit de jeugdzorg;
- Dakloze jongeren;
- Jongeren met een uitkering.

MDT-trajecten

Door een diversiteit aan varianten aan te bieden, speelt MDT in op diverse behoeften vanuit het netwerk en de jongeren die deelnemen. MDT kent vier soorten trajecten:

- MDT-basis: trajectduur is 80 uur in zes maanden;
- MDT-plus: 200 uur in drie tot zes maanden;
- MDT-intensief: 320 uur in zes maanden;
- MDT-extra: 80 uur in zes maanden inclusief intensieve begeleiding van de jongere.

Daarnaast wordt MDT-kort (30-50 uur in twaalf weken) aangeboden aan scholen om laagdrempelig kennis te maken met MDT en als opstap naar een reguliere subsidie.

In dit onderzoek worden alle MDT varianten, namelijk MDT-projecten vanuit de hoofdsubsidie (in dit onderzoek MDT-regulier genoemd), inclusief MDT-kort, meegenomen in het kader van alle

² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/maatschappelijke-diensttijd/wat-is-maatschappelijke-diensttijd#:~:text=Vanuit%20de%20doelstellingen%20van%20MDT,betekenisvolle%20ontmoetingen>

³ <https://www.eur.nl/ice/media/122469>

⁴ Gegevens gebaseerd op subsidieaanvragen 5a, waar 45% van de reguliere MDT-projecten in 2023 is gericht op minder kansrijke jongeren.

⁵ <https://organisaties.doemeemetmdt.nl/media/uploads/useruploads/677cd946dc140.pdf>

⁶ Vsv'ers zijn jongeren in de leeftijd tussen 12 en 23 jaar die zonder startkwalificatie (minimaal havo, vwo of mbo-2 diploma) het onderwijs verlaten.

onderwijssectoren: het nieuwkomersonderwijs (Internationale Schakelklas, ISK), het voortgezet onderwijs (vo), het voortgezet speciaal onderwijs (vso), het praktijkonderwijs (pro), het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo).

In de basis is elke variant van MDT vrijwillig en vindt plaats tijdens onderwijstijd en gedeeltelijk daarbuiten. De trajecten zijn individueel (bijv. een mbo-student neemt tijdens burgerschapsonderwijs deel aan een maatjesproject), maar kunnen ook in groepsverband worden uitgevoerd (bijv. een vmbo-klas neemt elke dinsdag deel aan een sociaal project in de wijk). De MDT-trajecten zijn heel gevarieerd om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de opleiding, behoeften en kenmerken van de jongeren. Zo kunnen jongeren zich inzetten voor eenzame ouderen (door wekelijks samen te wandelen), meehelpen bij een zorgboerderij of een cursus reddingszwemmen. Uitgangspunt is wel dat MDT-trajecten gekoppeld zijn aan de drie eerder genoemde pijlers en doelen van MDT.⁷ Onderstaand kader illustreert een voorbeeld van een MDT-traject.

Een MDT traject start met het maken van een plan met de jongere (en MDT-coördinator). Vervolgens wordt een intakegesprek en kennismaking met de organisatie van de werkplek georganiseerd. De jongere neemt wekelijks een aantal uren deel aan het traject en het traject wordt tussentijds geëvalueerd (door MDT-begeleider van de werkplek en coördinator). Daarnaast worden jongeren begeleid, bijvoorbeeld in de vorm van leerdoelengesprekken en kunnen jongeren aanvullende MDT-trainingen en workshops volgen, bijvoorbeeld over identiteit en kwaliteiten.

Werkzame elementen van MDT

Eén van de beoogde effecten van MDT is het stimuleren van meer vrijwilligerswerk onder jongeren (pijler 1: iets doen voor de samenleving). Op basis van literatuuronderzoek lijkt er ondersteuning te zijn voor de aanname dat ervaring opdoen met vrijwilligerswerk op de langere termijn zorgt voor meer bereidwilligheid onder jongeren om vrijwilligerswerk te doen.⁸ Dit positieve effect treedt alleen op onder bepaalde condities: jongeren moeten een positieve ervaring opdoen en waardering ontvangen voor het werk dat ze doen. In ander systematisch onderzoek wordt bevestigd dat ‘informele’ hulp bieden (o.a. door jeugdigen), positief samenhangt met het welbevinden.⁹

Bij de tweede pijler, talentontwikkeling, beoogt MDT de juiste condities te creëren voor jongeren om hun talenten (vaardigheden) te ontdekken en ontwikkelen. Dit doel wordt gerealiseerd door jongeren tijdens MDT trajecten te begeleiden en extra trainingen aan te bieden (zie eerdergenoemde voorbeelden)¹⁰. Uit onderzoek zijn er aanwijzingen dat het deelnemen aan vrijwilligerswerk bijdraagt aan het verwerven van vaardigheden, zoals sociale vaardigheden, burgerschap en het opbouwen van zelfvertrouwen voor de toekomst.¹¹

⁷ [Aan welke MDT doe jij mee? — Maatschappelijke Diensttijd](#)

⁸ Schervish, P. G., & Havens, J. J. (1997). Social participation and charitable giving: A multivariate analysis. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 8(3), 235-260.

⁹ Hui, B. P., Ng, J. C., Berzaghi, E., Cunningham-Amos, L. A., & Kogan, A. (2020). Rewards of kindness? A meta-analysis of the link between prosociality and well-being. *Psychological Bulletin*, 146(12), 1084.

¹⁰ <https://organisaties.doemeemetmdt.nl/media/uploads/useruploads/64b79739602cd.pdf>

¹¹ https://service-citoyen.be/file/pdf/european_comparative_study_citizen_service_en.pdf

Ten aanzien van de pijler ‘betekenisvolle ontmoetingen’ (pijler 3) is onderzoek gedaan naar de onderliggende werkzame factoren door Impact Centre Erasmus (2023). Zoals eerder beschreven, ligt de focus bij MDT op ontmoetingen, die sociaal contact tussen mensen van verschillende etnische, culturele, religieuze en andere achtergronden stimuleren als manier om sociale cohesie te bevorderen. Op basis van literatuuronderzoek en focusgroepen komen een aantal werkzame factoren naar voren die de kwaliteit van ontmoetingen en het contact tussen jongeren en de ontvangers van de MDT-projecten bevorderen¹². Uit literatuuronderzoek komen twee factoren naar voren. Allereerst wordt het sociaal contact tussen mensen bevorderd wanneer sprake is van een *gelijke status* tussen de mensen. Ten tweede ontstaat betekenisvol contact als mensen gezamenlijk aan een concrete opdracht of taak werken (*samenwerken*). Daarnaast komen een zestal factoren naar voren op basis van focusgroepen met MDT-projectleiders. Ten eerste moeten ontmoetingen tussen mensen *bewust gefaciliteerd* worden om betekenisvol te worden. Ten tweede werkt het goed om jongeren te laten *samenwerken* binnen MDT projecten (in overeenstemming met literatuuronderzoek). Ten derde wordt de kwaliteit van het contact versterkt door het creëren van een *veilige omgeving*, waarin jongeren zich kwetsbaar durven opstellen waardoor ook meer onderlinge empathie ontstaat. Ten vierde wordt goed contact bevorderd door de *verwachtingen* over de ontmoetingen vooraf goed te *managen*. Ten vijfde zien jongeren de waarde van het contact meer in door *achteraf te reflecteren* op de ontmoeting. De zesde en laatste factor is het geven van *een zetje in de rug*, zodat de jongere contact maakt met iemand buiten zijn/haar eigen leefwereld. Met name ‘jongere’ jongeren hebben meer aanmoediging nodig om contact te leggen.

Implementatieproces en betrokkenheid organisaties

De afgelopen jaren is gewerkt aan de maatschappelijke inbedding van MDT, bijvoorbeeld door het uitbreiden van het MDT-netwerk, het vergroten van het naamsbekendheid en het aanbod aan MDT-projecten door het hele land. De maatschappelijke inbedding van MDT gebeurt door zowel MDT-partners als het onderwijs, gemeenten en het bedrijfsleven. Ook regionale samenwerkingsverbanden dragen bij aan de maatschappelijke inbedding van MDT. Daarnaast speelt het Landelijk Expertiseteam MDT Onderwijs en de regiofacilitatoren een belangrijke rol bij de uitvoering en borging van MDT binnen het onderwijs. Zo adviseert het team over het aanvragen van subsidie, het zoeken van MDT-partners en MDT-plekken, het inbedden van MDT in het curriculum, kwaliteitsborging en het creëren van draagvlak in de school. Ten slotte worden vanuit het Landelijk ondersteuningsplatform MDT handreikingen over diverse thema’s ontwikkeld (bijv. over vrijwilligheid) en worden trainingen, bijeenkomsten en online spreekuren voor het onderwijs verzorgd (o.a. gericht op borging).

Het onderwijs speelt een cruciale rol in het succes van MDT, zowel bij de opschaling als de verduurzaming ervan. Diverse onderwijssectoren, waaronder ISK, vso/pro, vo, mbo, hbo en wo, zijn betrokken bij meer dan 50% van de MDT-projecten. Bovendien komt meer dan de helft van de deelnemende jongeren via het onderwijs in aanraking met MDT.¹³

Scholen en onderwijsinstellingen kunnen MDT integreren door MDT-trajecten tijdens schooltijd aan te bieden of te belonen met studiepunten. MDT kan waardevolle aanvullingen bieden op burgerschapsonderwijs en loopbaanoriëntatie (LOB). MDT is nog niet formeel verankerd in

¹² <https://www.eur.nl/ice/media/122469>

¹³ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-d40ff851a6cfe8f07ead5c15915f9d2d15905802/pdf>

onderwijsbeleid en toezichtskaders, wat de integratie van MDT in het onderwijs bemoeilijkt. Uit onderzoek blijkt dat scholen baat hebben bij inspirerende voorbeelden en praktische tips omtrent MDT, evenals bij een breed draagvlak binnen de school.¹⁴

1.3 Eerder onderzoek

Verschillende onderzoekers hebben de impact van MDT op jongeren onderzocht. Zo voerde MDT in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek, op verzoek van het Ministerie van Financiën, in 2022 een studie uit naar deze impact. Hierbij werd een vragenlijstonderzoek uitgevoerd onder zowel MDT-deelnemers als niet-deelnemers. Uit de resultaten bleek dat MDT-deelnemers vaker wekelijks contact hebben met mensen van verschillende achtergronden of met een leeftijdsverschil van minimaal vijf jaar. Bovendien is deelname aan MDT significant gerelateerd aan sterke talentontwikkeling. MDT-deelnemers hechten ook vaker belang aan het inzetten voor anderen en de samenleving, vergeleken met de referentiegroep. Deze gegevens moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd vanwege de beperkte steekproefomvang en onzekerheden in de MDT-registratiedata (zie ook Hoofdstuk 3, paragraaf 3.3).¹⁵

Het Impact Centre Erasmus van de Erasmus Universiteit Rotterdam heeft ook meerdere onderzoeken uitgevoerd naar de effecten van MDT-projecten (o.a. 2022; 2024). Ook uit een van hun onderzoeken blijkt dat MDT positieve invloed heeft op talentontwikkeling en het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid bij jongeren. Het programma biedt jongeren de kans om mensen buiten hun gebruikelijke sociale kring te ontmoeten. Dit draagt bij aan de aanpak van uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken, zoals eenzaamheid onder ouderen.

Ook deed het Impact Centre Erasmus onderzoek naar de ervaren druk onder jongeren in de maatschappij. Dit onderzoek toont aan dat deelname aan MDT veel positieve effecten heeft, zoals het ontmoeten van gelijkgestemden en het aanleren van nieuwe vaardigheden. Bovendien bieden MDT-locaties voor veel jongeren een 'plek van rust', een plek om zichzelf te kunnen zijn, en krijgen jongeren op deze locaties vaak goede hulp bij het formuleren van leerdoelen. Volgens de onderzoekers ervaren veel jongeren MDT-locaties dan ook als een 'safe space'.

Tot slot onderzocht het Impact Centre Erasmus hoe MDT kan bijdragen aan bredere thema's, zoals burgerschapsontwikkeling en integratie. De opgedane inzichten zijn gedeeld met beleidsmakers en projectorganisaties om de impact van MDT te vergroten.

1.4 Theoretisch kader

In huidig onderzoek kijken we naar het implementatieproces van MDT op de scholen. Een implementatieproces kan worden gedefinieerd als een proces- of planmatige invoering van een aanpak (innovatie, verandering of vernieuwing). Het doel van implementatie (in brede zin) is dat de

---

¹⁴ https://www.kl.nl/wp-content/uploads/2023/10/publicatie_ondersteuning-MDT-in-het-onderwijs-2023.pdf

¹⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/effectevaluatie-maatschappelijke-diensttijd--mdt---2022/4-conclusie>

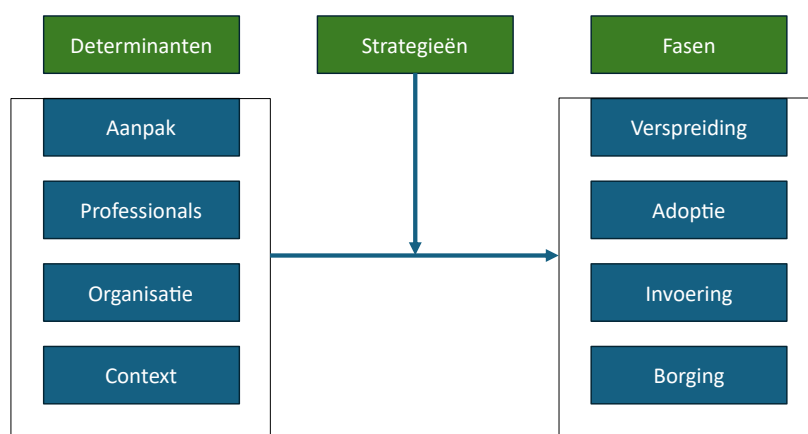
(nieuwe) aanpak geïntegreerd wordt in het (beroepsmatig) handelen, in het functioneren van organisaties of in de structuur van de sector. Daarnaast moet de aanpak worden uitgevoerd zoals bedoeld (implementatie in enge zin) en tot slot moet de aanpak een vast onderdeel worden van de dagelijkse routine (borging), waar dit onderzoek met name over gaat.¹⁶

In dit onderzoek maken we gebruik van het model van Fleuren¹⁷ (zie Figuur 1.4), waarin vier fasen in een implementatieproces worden onderscheiden: *verspreiding*, *adoptie*, *invoering* en *borging*. Hoewel het model van Fleuren is ontwikkeld voor innovaties in de (jeugd)gezondheidszorg, zijn de fasen van dit model ook toegepast en onderzocht in de schoolcontext¹⁸. Professionals die met een (nieuwe) aanpak, programma of project gaan werken moeten kennis nemen van de aanpak (verspreiding), bereid zijn ermee te gaan werken (adoptie) en er daadwerkelijk mee aan de slag gaan (invoering). Daarnaast moeten de uitvoering en het onderhoud van de aanpak verankerd worden in de organisatie (borging). Daarnaast zijn er verschillende factoren (determinanten) die het proces beïnvloeden, namelijk *kenmerken van de aanpak*, *kenmerken van de professionals* die de aanpak gaan uitvoeren, *de organisatie* waarbinnen de aanpak/projecten word(en) uitgevoerd en de *context* waarbinnen een organisatie functioneert.

In dit onderzoek ligt de focus op het proces van **borging** en de invloed van:

- de **kenmerken van de professionals**, zoals de mate van benodigde kennis en vaardigheden om de aanpak uit te voeren, de mate van overbelasting van professionals (docenten) en de mate waarin de aanpak aansluit bij de taakopvatting van de professional.
- de **kenmerken van de organisatie**, zoals de omvang van de organisatie (de onderwijsinstelling), de besluitvormingsstructuur, de samenwerking tussen afdelingen die bij de aanpak betrokken zijn, de personeelsbezetting, de logistieke procedures en bijvoorbeeld de hoeveelheid tijd en geld die beschikbaar zijn voor de aanpak.
- de **kenmerken van de context**, zoals de financiële middelen voor de sector en de mate waarin de aanpak past binnen de bestaande wettelijke kaders.¹⁹

Figuur 1.4 Implementatiemodel

¹⁶ Daamen, W. (2015). *Wat werkt bij het implementeren van jeugdinterventies?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

¹⁷ Fleuren, M. A. H., Wiefferink, C. H. & Paulussen, T. G. W. M. (2004). Determinants of innovation within health care organisations: Literature review and delphi-study. *International Journal For Quality in Health Care*, 16, 107-123.

¹⁸ Wilschut, M., & Chênevert, C. (publicatiedatum onbekend), Borgen van drie schoolinterventies. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

¹⁹ Boendermaker, L. (2012). *Implementeren = reflecteren. Maatwerk*. 13. 10.1007/s12459-012-0014-8.

Het **borgen van een aanpak** behoort tot de laatste fase van een implementatieproces en is onder te verdelen in drie kernactiviteiten:

1. **Onderhouden en up-to-date houden van de uitvoering van de aanpak:** activiteiten gericht op het opleiden van nieuw personeel, het coachen en trainen van medewerkers op de uitvoering.
2. **Monitoren en verbeteren van de aanpak zelf:** de cyclische ontwikkeling van de aanpak, zoals het opstellen van heldere doelen en deze operationaliseren in prestatie-indicatoren en het voeren van feedbackgesprekken.
3. **Randvoorwaarden op organisatieniveau:** het beschikbaar stellen van middelen (zoals tijd voor coaching) voor het vasthouden van de aanpak en opnemen van deze maatregelen in het (school)beleid.

In dit onderzoek naar de integratie van MDT in het onderwijs worden bovengenoemde kernactiviteiten meegenomen. Aanvullend op deze activiteiten blijkt uit onderzoek dat intervisie (aansluitend op eerste activiteit) en sterk leiderschap effectief zijn in de fase van borging. Wanneer de professionals ondersteuning blijven ontvangen, blijvend gestuurd en begeleid worden bij de uitvoering van de aanpak, de uitvoering gemonitord wordt en de resultaten van de monitoring besproken worden, is de kans groot dat de aanpak goed uitgevoerd blijft worden.²⁰

1.5 Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de betrokkenheid van het onderwijs bij MDT-projecten, de wijze waarop deze samenwerking tot stand is gekomen en de mogelijke rol die het onderwijs kan hebben bij het borgen van MDT (duurzaam verbinden). In dit onderzoek worden naast reguliere MDT-trajecten, ook instrumenten als MDT-kort, MDT on Tour, het Expertteam Onderwijs MDT en het Landelijk Onderwijsplatform MDT meegenomen.

Dit onderzoek bestaat uit vier hoofdvragen, aangevuld met een reeks deelvragen:

1. **Hoe wordt, binnen de schoolsoorten ISK, vso/praktijkonderwijs, vo, mbo, ho en wo, een verbinding tussen het onderwijs en MDT gerealiseerd?**
  - a. Hoe zijn scholen betrokken bij MDT? Is de school alleen een wervingsplek of is er sprake van een (duurzame)verbinding met het onderwijs?
  - b. Hoe wordt MDT gekoppeld aan onderwijsdoelen/thema's?/ of hoe krijgt MDT een functie binnen onderwijsthema's zoals bijv. Burgerschap, LOB, etc..
  - c. Op welke wijze wordt er per onderwijssoort invulling gegeven aan MDT certificaten en wordt hier een koppeling gemaakt met erkende certificaten en/of specifieke doelen binnen het onderwijs?
  - d. Wordt MDT expliciet benoemd in werk/kwaliteitsagenda, visie, strategie, schoolplannen/meerjarenplannen? *En wat wordt hierover gezegd?*
  - e. Welke rol spelen OCW, schoolbesturen, directeuren (schooleigen)curriculum, docententeams en leerlingen/studenten bij de verbinding van MDT met het onderwijs?

---

²⁰ Zie o.a. Aarons, G.A., Hurlburt, M. & Horwitz, S.M. (2011) Advancing a conceptual model of evidence-based practice implementation in public service sectors. *Administration and Policy in Mental Health*, 38, 4-23.

- f. Ervaren scholen een overlap met andere subsidies (o.a. school en omgeving, praktijkgericht havo, etc..)? Doen scholen, die subsidie krijgen vanuit verschillende (overheids)programma's, gezamenlijke projecten met elkaar door projecten te combineren/samenvoegen? Zo ja, wat valt op in die samenwerking?
- g. Hoeveel jongeren worden per schoolsoort via het onderwijs bereikt?
- h. MDT'ers die stoppen: gaan die dan met iets anders door? Stoppen ze helemaal of vinden ze een andere weg om dezelfde doelstellingen te bereiken? Hoe gaat de school hiermee om?

2. Hoe worden bij het realiseren van een verbinding tussen het onderwijs en MDT de uitgangspunten van MDT geborgd?

- a. Hoe wordt het belang van de jongeren als uitgangspunt geborgd? (o.a. vrijwillig meedoen, keuzemogelijkheid tussen het reguliere onderwijsprogramma of een MDT-traject)
- b. Komen de drie pijlers evenredig aan bod bij MDT in verbinding met het onderwijs?
- c. Hoe helpt MDT de jongeren (dus de doelgroep zelf) om te achterhalen wat ze wel willen doen in de toekomst (pijler talentontwikkeling)?
- d. Heeft MDT tot nu effect op de maatschappelijke dienstverlening (Aangezien een van de pijlers/doelstellingen van MDT is iets doen voor een ander).
- e. Wat zijn de waargenomen effecten op de drie pijlers van de MDT in verbinding met het onderwijs? (Hoe helpt MDT de jongeren om te achterhalen wat ze wel willen doen in de toekomst? Heeft MDT via iets doen voor een ander tot nu effect op de maatschappelijke dienstverlening?)

3. Is er binnen de groep scholen die (als vindplaats, partner of penvoerder) betrokken zijn bij projecten binnen de regeling 2023 en 2024 sprake van samenhang tussen:

- a. de inzet MDT On Tour en projectaanvragen MDT-Kort, danwel MDT regulier? In hoeverre heeft MDT on Tour meegespeeld bij de keuze voor een subsidieaanvraag (MDT-Kort of regulier)?
- b. de inzet van de Expertgroep en projectaanvragen MDT-Kort, danwel MDT regulier? In hoeverre heeft de inzet van de Expertgroep meegespeeld bij de keuze voor een subsidieaanvraag (MDT-Kort of regulier)?
- c. In hoeverre heeft de mogelijkheid tot testen (MDT-Kort) meegespeeld bij de aanvraag van MDT regulier?
- d. Welke drempels ervaren scholen bij de start van MDT?
- e. Wat maakt dat de school geïnteresseerd is in MDT?
- f. Wat zijn de redenen dat scholen niet meedoen?

4. Wat is er per schoolsoort op verschillende niveaus (OCW/wetgeving, schoolbesturen, curriculum, onderwijsteams en leerlingen/studenten) nodig voor het realiseren van een duurzame verbinding tussen het onderwijs en MDT?

- a. Hoe zou MDT er voor de school uitzien als subsidie ophoudt?
- b. Wat verstaan scholen onder een (duurzame) verbinding van MDT met het onderwijs?
- c. Welke voorwaarden stellen scholen aan een (succesvolle) duurzame verbinding van MDT met het onderwijs?
- d. Voor welke uitdagingen staan scholen nu en hoe past MDT in dat plaatje?

- e. Wat zijn de voordelen van MDT voor de school en de jongeren en de samenleving?²¹

1.6 Leeswijzer

In dit rapport leest u eerst over de methode van onderzoek (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 worden de resultaten van de deskresearch beschreven. In de navolgende hoofdstukken worden resultaten van de enquêtes en focusgroepen uiteengezet. De bevindingen worden beschreven in vier aparte hoofdstukken: Opstarten MDT projecten, redenen voor deelname en drempels (hoofdstuk 4), Integratie van MDT in het onderwijs (hoofdstuk 5), Uitgangspunten MDT en effecten jongeren (hoofdstuk 6) en Duurzame verbinding / borging MDT in het onderwijs (hoofdstuk 7). Het rapport eindigt met een conclusie en aanbevelingen (hoofdstuk 8).

---

²¹ Met samenleving beperken we ons tot de maatschappelijke partners waarbij jongeren hun maatschappelijke diensttijd kunnen vervullen.

2. Methode

In dit hoofdstuk beschrijven we de onderzoeksmethoden van de deskresearch, enquête, focusgroepen en interviews. Aan het einde van dit hoofdstuk geven we een schematisch overzicht van de koppeling tussen de onderzoeksmethoden en onderzoeksvragen (zie Tabel 2.6).

2.1 Deskresearch

Voor het (deels) kunnen beantwoorden van verschillende onderzoeksvragen hebben we een deskresearch uitgevoerd. In de deskresearch beantwoorden we de volgende onderzoeksvragen (deels): 1a, 1b, 1c, 1d, 1g, 1h, 2c, 2d, 3a, 3d en 3f. Informatie die niet (voldoende) beschikbaar was vanuit de deskresearch, is verder uitgevraagd in de enquête.

We hebben in de deskresearch verschillende bronnen geraadpleegd, zoals eerdere onderzoeksrapporten, monitoringverslagen van MDT-projecten, datasets van de ingevulde MDT-jongerenvragenlijsten, en visie- en strategiedocumenten en schoolplannen/meerjarenplannen van deelnemende onderwijsinstellingen aan MDT. Zie Bijlage I voor een overzicht van de geraadpleegde bronnen. Enkele van de bronnen bleken niet direct relevant voor de te beantwoorden onderzoeksvragen in de deskresearch en komen dus niet terug in de resultaten. Gedurende de deskresearch kwamen we ook meer bronnen op het spoor die wij relevant achten, of kregen wij extra bronnen aangeleverd vanuit de opdrachtgever. Een deel van deze bronnen zijn vervolgens in de deskresearch geïncorporeerd.

2.2 Enquête

Voor het (deels) kunnen beantwoorden van verschillende onderzoeksvragen (zie kader) hebben we een enquête uitgezet. Het gaat hierbij om een selectie van deelvragen waar we op basis van de deskresearch onvoldoende antwoord op kunnen geven, maar die zich wel lenen voor beantwoording via enquête doordat ze niet te veel toelichting of uitleg nodig hebben. We beantwoorden de volgende onderzoeksvragen (deels) door middel van de enquête: 1a, 1b, 1c, 1f, 2c, 2d, 2e, 3a, 3b, 3c, 3d, 3e, 3f, 4a en 4c.

Doelgroep enquête

De doelgroep van de enquête bestond uit contactpersonen en projectleiders van MDT-projecten waarbij één of meerdere onderwijsinstellingen betrokken waren. Hierbinnen zijn twee groepen respondenten te onderscheiden:

- MDT- projectleiders indien de onderwijsinstelling zelf penvoerder was van het project;
- contactpersonen/coördinatoren vanuit onderwijsinstellingen die geen penvoerder zijn, maar wel een formele onderwijspartner zijn van het MDT-project.

De MDT-projectleiders en contactpersonen die benaderd zijn, waren ofwel betrokken bij reguliere MDT-projecten in ronde 4c, 5a en MDT-2023, ofwel bij MDT-kort projecten in ronde 2022/2023 en

2023/2024. De geïncludeerde MDT-projecten hebben allemaal gemeen dat er een onderwijsinstelling betrokken was bij het project als formele partner of penvoerder.

In totaal zijn er voor 299 projecten uitnodigingen verstuurd, waarvan 185 MDT-kort projecten en 114 reguliere MDT-projecten²². Voor 156 (84%) van de MDT-kort projecten was de onderwijsinstelling de penvoerder. Voor de reguliere MDT-projecten was de penvoerder meestal geen onderwijsinstelling: voor vijftien projecten (13%) was een onderwijsinstelling penvoerder en voor de overige 99 projecten (87%) was tenminste één onderwijsinstelling betrokken als formele partner.

Inhoud enquête

Er zijn twee verschillende versies van de enquête ontwikkeld. De eerste versie is ontwikkeld voor MDT-projectleiders indien de onderwijsinstelling penvoerder is. De tweede versie is bedoeld voor contactpersonen van formele onderwijspartners, waar de onderwijsinstelling géén penvoerder van het MDT-project is. De enquête is thematisch ingedeeld, waardoor deze doelmatig de hoofdonderzoeksvragen en bijbehorende subvragen behandelt. De enquête is als volgt ingedeeld: 1) algemene vragen, 2) vragen over de mate waarin het MDT-project geïntegreerd is in het onderwijs, 3) vragen over hoe het MDT-project valt binnen de uitgangspunten van MDT, 4) redenen om mee te werken aan MDT, 5) vragen over de startfase van het MDT-project, 6) vragen over een duurzame verbinding tussen MDT en het onderwijs, en 7) slotvragen. Twee leden van het Expertteam MDT Onderwijs hebben feedback gegeven op een conceptversie van de enquête. Deze feedback betrof onder meer het advies om de enquête niet algemeen over MDT te laten gaan, maar toe te spitsen op een specifiek project en deze in de enquête dan ook bij naam te noemen.

Benadering respondenten enquête

We hebben de contactgegevens van de projectleiders (penvoerders) van de MDT-projecten via het Ministerie van OCW ontvangen. Indien de projectleider zelf werkzaam was bij een onderwijsinstelling, werd hij of zij verzocht om de enquête zelf in te vullen (de enquête versie voor penvoerders). Indien de projectleider niet werkzaam was in het onderwijs is verzocht om de enquête door te sturen naar de contactpersoon of coördinator van het MDT bij de onderwijsinstelling waarmee ze in het project samen werken (dit konden potentieel ook meerdere onderwijsinstellingen en personen zijn). De projectleiders hebben bij geen respons één gepersonaliseerde herinnering ontvangen voor het invullen ofwel het doorsturen van de enquête. De enquête voor respondenten binnen MDT-regulier is uitgezet op 7 oktober 2024. De enquête voor respondenten binnen MDT-kort is uitgezet op 17 oktober 2024. De enquête kon worden ingevuld tot en met 20 november 2024.

Om een representatieve responsgroep te krijgen, hebben we in de uitnodigingstekst benadrukt dat alle MDT-projectleiders of contactpersonen zijn uitgenodigd om mee te doen; zowel degenen met positieve als negatieve ervaringen, of projectleiders/contactpersonen van hele kleine projecten. In de uitnodiging voor deelname aan het vragenlijstonderzoek hebben we bovendien het belang van het onderzoek duidelijk uitgelegd. Omdat de doelgroep ook al heeft deelgenomen aan andere (voortgangs)onderzoeken ten aanzien van MDT, hebben we in de uitnodiging tevens duidelijk gemaakt wat de toegevoegde waarde is van het huidige vragenlijstonderzoek.

---

²² We hebben projectleiders van meerdere projecten die nagenoeg dezelfde naam hadden niet meermaals een uitnodiging gestuurd en voor 11 projecten ontbrak het e-mailadres van de projectleider. Het totaal aantal MDT-projecten waarbij het onderwijs betrokken was ligt daarom hoger dan het totaal aantal benaderde respondenten.

We hebben de belasting voor respondenten zoveel mogelijk beperkt door de vragenlijst zo kort mogelijk te houden (max. 10 minuten invultijd). Dit hebben we onder andere gedaan door de inhoud af te stemmen op wat er al bekend was uit de deskresearch en door vooral gesloten vragen te stellen.

De uitnodiging en inhoud van de enquête was gepersonaliseerd door de projectleider bij naam aan te spreken en door het specifieke MDT-project te benoemen waarover de vragen moesten worden ingevuld. Omdat een aantal projectleiders verantwoordelijk waren over meerdere MDT-projecten ontvingen zij ook meerdere uitnodigingen om de project-specifieke enquête in te vullen ofwel door te sturen.

Analyses enquête

Voor de gesloten vragen in de enquête hebben we percentages gebruikt om de antwoorden voor elke afzonderlijke gesloten vraag samen te vatten. In aanvullende analyses zijn we vervolgens nagegaan of er opvallende of significante verschillen zijn in de antwoorden tussen respondenten uit verschillende onderwijssectoren, tussen MDT-kort projecten en reguliere projecten en tussen penvoerders en niet-penvoerders. De specifieke uitsplitsing die we per enquêtevraag maakten was afhankelijk van inhoudelijke overwegingen. De uitsplitsing naar sector hebben we alleen uitgevoerd indien er per onderwijssector een minimumrespons was van 25.

Voor de analyse van de open vragen zijn de antwoorden van de penvoerders (n=76) en niet-penvoerders (n=53) eerst apart geanalyseerd en zijn de antwoorden van de verschillende onderwijssectoren met elkaar vergeleken. Vervolgens zijn we – evenals bij de gesloten vragen – nagegaan of er opvallende verschillen zijn in de antwoorden tussen de verschillende onderwijssectoren. Bij het analyseren van de antwoorden hebben we gebruik gemaakt van de methode ‘open coderen’ (het toekennen van open codes aan de tekst per vraag uit de enquête). Vervolgens hebben we de verschillende codes gegroepeerd en gecategoriseerd (axiaal coderen) om tot een synthese van thema’s te komen.

Achtergrondgegevens respondenten

De enquête werd in totaal ingevuld door 129 respondenten. Van deze respondenten waren 76 respondenten projectleiders van MDT-projecten waarbij een onderwijsinstelling penvoerder was van het project. Het responspercentage lag daarmee op 39% voor deze doelgroep.²³ Voor de overige 53 respondenten geldt dat zij geen MDT-projectleider zijn, maar contactpersoon of coördinator van het betreffende MDT-project vanuit hun onderwijsinstelling. De enquête is naar hen doorgestuurd door de projectleider van het MDT-project, zoals beschreven in voorgaande alinea ‘benadering respondenten’. Voor deze respondentgroep kunnen we geen responspercentage berekenen, omdat het niet duidelijk is naar hoeveel respondenten de enquête is doorgestuurd. Uit de data kan wel worden opgemaakt dat drie respondenten deze enquête voor niet-penvoerders voor meerdere MDT-projecten toegestuurd kregen. Dit zijn dus contactpersonen binnen het onderwijs die bij meerdere MDT-projecten betrokken (geweest) zijn. Deze drie respondenten kregen in de enquête de optie om nogmaals de veertien tot twintig project-specifieke vragen (afhankelijk van de antwoorden zijn dit meer of minder vragen) voor het betreffende MDT-project in te vullen. Alle drie stemden zij daarmee in. Voor de meeste MDT-projecten waarover de enquête is ingevuld, is bekend of het om een MDT-

---

²³ Het totaal aantal benaderde projectleiders was 171.

kort of MDT-regulier project gaat. **Tabel 2.1** laat zien dat er een sterke samenhang is tussen het type project en penvoerderschap. De overgrote meerderheid van de projecten waarbij een onderwijsinstelling penvoerder is, zijn MDT-kort projecten (87%). De meerderheid van de projecten waarbij het onderwijs geen penvoerder is, zijn reguliere MDT-projecten (74%).

Tabel 2.1 Type projecten waarover de enquête is ingevuld

	MDT-regulier	MDT-kort	Subtotaal ¹	Totaal
Onderwijsinstelling is penvoerder	6	66	72	76
Onderwijs is geen penvoerder	28	10	38	53

Noot¹. De subtotaal wijken af van de totale respons door missing data: voor 4 MDT projecten (penvoerder enquête) en 15 MDT projecten (niet-penvoerders enquête) is type project (kort of regulier) onbekend door een technische fout.

Tabel 2.2 laat zien in welke onderwijssector de respondent werkzaam is. Bijna driekwart van de respondenten zijn betrokken (geweest) bij een MDT-project in het vo of mbo (n=90). De projecten in het vo zijn meestal projecten waarbij de onderwijsinstelling penvoerder is. Voor de projecten in het mbo geldt dat ze meestal juist geen penvoerder zijn. Omdat de respons vanuit het mbo en het vo voldoende is (minimaal n=25), kunnen we in de analyses ter beantwoording van de onderzoeksvragen de resultaten uitsplitsen naar deze twee sectoren. Voor de overige sectoren is dit niet mogelijk gezien de beperkte respons. Het samenvoegen van verschillende sectoren (zoals wo en hbo) levert ook onvoldoende grote subgroepen op.

Een belangrijke implicatie van de samenhang die we zien in Tabel 2.1 en 2.2 tussen penvoerderschap, onderwijssector en type project is dat de verschillen die we zien in uitgesplitste resultaten (bijv. voor mbo en vo) altijd een resultaat zijn van meerdere kenmerken van het MDT-project. Als we bijvoorbeeld verschillen vinden tussen het vo en het mbo kan dit deels komen doordat het aandeel MDT-kort projecten in het vo groter is dan in het mbo. Een ander voorbeeld is dat verschillen tussen penvoerders en niet-penvoerders een effect zijn van zowel penvoerderschap als het grotere aandeel van MDT-kort projecten onder penvoerders.

Tabel 2.2 Onderwijssector van de respondenten, uitgesplitst naar verschillende type projecten

	MDT-project met onderwijsinstelling als penvoerder		MDT-project waarbij onderwijsinstelling geen penvoerder is		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
ISK	1	1	2	4	3	2
vso	2	3	5	9	7	5
pro	7	9	4	8	11	9
vo	38	50	13	25	51	40
mbo	17	22	22	42	39	30
hbo	2	3	5	9	7	5
wo	1	1	2	4	3	2
Combinatie	4	5	-	-	4	3
Onbekend	4	5	-	-	4	3
Totaal	76	100%	53	100%	129	100%

Representativiteit van de respons

Om zicht te krijgen op de representativiteit van de data, maken we een vergelijking tussen enkele kenmerken van de subgroep MDT-projecten waarover de enquête is ingevuld en de totale groep van MDT-projecten waarbij een onderwijsinstelling betrokken is binnen de reguliere MDT-projecten in ronde 4c, 5a en MDT-2023 en de MDT-kort projecten in ronde 2022/2023 en 2023/2024. Deze totale groep van MDT-projecten (korte en reguliere projecten) vormt de beoogde doelgroep van het enquête onderzoek²⁴. De beoogde doelgroep noemen we ook wel de *onderzoekspopulatie* van het onderzoek.

Tabel 2.3 maakt een vergelijking tussen het aandeel projecten in de enquête-data met een penvoerder in het onderwijs en dit aandeel binnen het totaal aantal MDT-projecten waarvan de projectleiders zijn benaderd voor deelname of het doorsturen van de enquête. De percentages verschillen nauwelijks tussen deze twee groepen. Deze resultaten geven aan dat de verzamelde data wat betreft penvoerderschap van de onderwijsinstelling een goede weerspiegeling is van de totale onderzoekspopulatie.

²⁴ De onderzoekspopulatie van MDT-projecten is groter dan het aantal MDT-projectleiders dat we hebben benaderd omdat sommige projectleiders meerdere projecten leiden met nagenoeg dezelfde naam en omdat we niet van alle projectleiders een e-mailadres hadden.

Tabel 2.3 Vergelijking aandeel projecten totale onderzoekspopulatie en enquête-data

	MDT Regulier		MDT kort	
	Alle projecten in onderzoekspopulatie (n=114)	Projecten in enquête-data (n=34) ¹	Alle projecten in onderzoekspopulatie (n=185)	Projecten in enquête-data (n=76) ¹
Onderwijsinstelling is penvoerder	13%	18%	84%	87%
Onderwijsinstelling geen penvoerder	87%	82%	16%	13%

Noot. ¹ De subtotaal wiken af van de totale respons door missing data: voor 4 MDT projecten (penvoerder enquête) en 15 MDT projecten (niet-penvoerders enquête) is type project (kort of regulier) onbekend door een technische fout.

We kunnen ook een vergelijking maken ten aanzien van het aandeel van projecten waarbij een specifieke onderwijssector betrokken is. Voor de totale populatie van MDT projecten die een onderwijsinstelling als formele partner hebben²⁵, zijn we nagegaan welke onderwijsinstellingen bij elk project betrokken zijn (dit kunnen ook meerdere instellingen zijn uit verschillende sectoren). Dit kunnen we vergelijken met de sectoren waar de respondenten die de enquête hebben ingevuld werkzaam zijn. **Tabel 2.4** laat deze vergelijking zien voor de vier meest voorkomende onderwijssectoren in de onderzoekspopulatie. We zien dat de percentages redelijk met elkaar overeenkomen. Omdat de percentages in de enquête-data alleen weergeven in welke onderwijssector de respondent werkzaam is, en de percentages in de onderzoekspopulatie weergeven of een onderwijsinstelling uit een bepaalde sector één van de (mogelijk meerdere) partners is, is het volgens verwachting dat de percentages hoger zijn in de onderzoekspopulatie. Het grootse verschil geeft weer dat mbo-instellingen enigszins ondervertegenwoordigd lijken in de enquête-data. De relatief lagere respons op de enquête vanuit het mbo is in overeenstemming met onze ervaringen in eerder onderzoek.²⁶

Tabel 2.4 Vergelijking betrokken onderwijssectoren totale onderzoekspopulatie en enquête-data

Betrokken onderwijssector	Aandeel van het totaal aantal projecten in de onderzoekspopulatie (n=353)	Aandeel van de projecten in enquête-data (n=129)
mbo	44%	30%
vo	49%	40%
pro	12%	9%
hbo	11%	5%

Korte uitvraag voor scholen die (toch) niet gestart zijn met MDT

Ter beantwoording van onderzoeksvraag 3f (over redenen om niet deel te nemen) hebben wij via het

²⁵ Dit zijn 147 reguliere MDT projecten en 106 MDT kort projecten. Zie ook de resultaten van de deskresearch.

²⁶ Conijn, J.M., Bokdam, J., Wester, A., Boogaard, M., & Lourens, J. (2023). Verschil maken. Een praktijkgericht onderzoek naar differentiatie door mbo-2 teams. Kohnstamm Instituut. Rapport 1112.
Veen, I. van der., Coopmans, M., Gilde, J. 't, Buisman, M., Stigt, A. van, Vaessen, A. & Boogaard, M. M.m.v. Petit, R., Elshof, D., Daas, R. & Dijkstra, A.B. (2022). Motiverend burgerschapsonderwijs in het mbo. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. (Rapport 1092, projectnummer 20793, NRO dossiernummer 40.5.18540.066).

Expertteam MDT Onderwijs een aantal contactpersonen benaderd binnen onderwijsinstellingen die wel hebben deelgenomen aan MDT on Tour, maar die vervolgens niet gestart zijn met een MDT-project. Wij hebben hen per mail gevraagd om welke reden(en) heeft hun school/onderwijsinstelling besloten om niet deel te nemen aan een MDT-project (MDT-kort of MDT-regulier).

2.3 Focusgroepen en interviews

Om de resultaten van de enquête op een aantal onderzoeksvragen meer te duiden zijn kwalitatieve onderzoeksmethoden ingezet (1f, 1h, 2c, 2d, 2e, 3d, 3f, 4a en 4c). Daarnaast zijn een paar onderzoeksvragen alleen onderzocht door middel van focusgroepen en interviews, namelijk 1e, 2a, 2b, 4b, 4d en 4e .

Voor de focusgroepen en interviews hebben we verschillende soorten MDT-deelnemers bevraagd. We hebben gebruik gemaakt van focusgroepen met projectleiders van scholen (ISK, vso/pro, vo, mbo, hbo en wo) en (groeps)interviews met MDT-partners en met leden van het Expertteam MDT Onderwijs. De focusgroepen en (groeps)interviews hebben in oktober en november 2024 plaatsgevonden.

In totaal hebben we elf focusgroepen (waarvan vier op locatie en zeven online) van een uur gehouden. Zie **Tabel 2.5** voor het aantal respondenten per sector. De projectleiders hebben we geworven onder de respondenten die in het vragenlijstonderzoek aangaven mee te willen werken aan een focusgroep. Van de elf focusgroepen werden vier focusgroepen op locatie, tijdens een landelijke MDT- bijeenkomst, georganiseerd, waarbij de deelnemers zelf uit vier thema's konden kiezen. De thema's waren gekoppeld aan de onderzoeksvragen (samenwerking, middelen en organisatie, eigenaarschap en borging). Tijdens de gesprekken maakten we gebruik van een semigestructureerde interviewleidraad met onderwerpen die aansluiten op de enquête en onderzoeksvragen: uitvoering, integratie van MDT in het onderwijs, uitgangspunten MDT, ervaren effecten en borging van MDT in het onderwijs.

Om onderzoeksvraag 4e ("Wat zijn de voordelen van MDT voor de school, de jongeren en de samenleving?") te beantwoorden, hebben naast de focusgroepen met projectleiders ook drie (groeps)interviews uitgevoerd. Dit waren drie online interviews met maatschappelijke MDT-partners die met het onderwijs samenwerken. We hebben een groslijst MDT-partners opgehaald via de leden van het Expertteam MDT Onderwijs. Uit deze groslijst hebben we een selectie van drie maatschappelijke partners gemaakt. Aanvullend op de individuele interviews organiseerden we een groepsinterview met leden van het Expertteam MDT Onderwijs. Met hen zijn we onder andere in gesprek gegaan over de opbrengsten die zij bij MDT-projecten zien, verbeterpunten en geleerde lessen.

Tabel 2.5 Aantal respondenten per sector

Sector	Aantal respondenten
Focusgroepen	
ISK	2
vso/pro	4
vo	19
mbo	27
hbo	2
wo	1
Interviews MDT- partners	
Eén uur voor de toekomst	3
Talent4life	1
Young Impact	1
Interviews: overig	
MDT Expertteam	6

Analyse

Op basis van de leidraad is per focusgroep een verslag gemaakt. De verslagen van de verschillende respondentengroepen zijn naast elkaar gelegd om overeenkomsten en verschillen te achterhalen. De gespreksverslagen van alle gesprekken zijn open gecodeerd en daarna geordend naar thema. Daarnaast hebben we een bestand bijgehouden met quotes uit de focusgroepen en de vragenlijst (Zie Bijlage II).

Tabel 2.6 Overzicht met welke methoden we de onderzoeksvragen beantwoorden

1. Hoe wordt binnen schoolsoorten een verbinding tussen onderwijs en MDT gerealiseerd?	Desk research	Enquête	Focus-groep	Interview
a. Hoe zijn scholen betrokken bij MDT? Is de school alleen een wervingsplek of is er sprake van een (duurzame)verbinding met het onderwijs?	✓	✓		
b. Hoe wordt MDT gekoppeld aan onderwijsdoelen/thema's?/ of hoe krijgt MDT een functie binnen onderwijsthema's zoals bijv. Burgerschap, LOB, etc..	✓	✓		
c. Op welke wijze wordt er per onderwijssoort invulling gegeven aan MDT certificaten en wordt hier een koppeling gemaakt met erkende certificaten en/of specifieke doelen binnen het onderwijs?	✓	✓		
d. Wordt MDT expliciet benoemd in werk/kwaliteitsagenda, visie, strategie, schoolplannen/ meerjarenplannen? <i>En wat wordt hierover gezegd?</i>	✓			
e. Welke rol spelen OCW, schoolbesturen, directeuren (schooleigen)curriculum, docententeams en leerlingen/studenten bij de verbinding van MDT met het onderwijs?			✓	✓
f. Ervaren scholen een overlap met andere subsidies (o.a. school en omgeving, praktijkgericht havo, etc...)? Doen scholen, die subsidie krijgen vanuit verschillende (overheids)programma's, gezamenlijke projecten met elkaar door projecten te combineren/samenvoegen? Zo ja, wat valt op in die samenwerking?		✓	✓	✓

g. Hoeveel jongeren worden per schoolsoort via het onderwijs bereikt?	✓			
h. MDT'ers die stoppen: gaan die dan met iets anders door? Stoppen ze helemaal of vinden ze een andere weg om dezelfde doelstellingen te bereiken?	✓	✓	✓	✓
2. Hoe worden bij realisering verbinding tussen onderwijs en MDT uitgangspunten geborgd?	Desk research	Enquête	Focus-groep	Interview
a. Hoe wordt het belang van de jongeren als uitgangspunt geborgd?			✓	✓
b. Komen de drie pijlers evenredig aan bod bij MDT in verbinding met het onderwijs?			✓	✓
c. Hoe helpt MDT de jongeren (dus de doelgroep zelf) om te achterhalen wat ze wel willen doen in de toekomst (pijler talentontwikkeling)?	✓	✓	✓	✓
d. Heeft MDT tot nu effect op de maatschappelijke dienstverlening (Aangezien een van de pijlers/doelstellingen van MDT is iets doen voor een ander).	✓	✓		✓
e. Wat zijn de waargenomen effecten op de drie pijlers van de MDT in verbinding met het onderwijs? (Hoe helpt MDT de jongeren om te achterhalen wat ze wel willen doen in de toekomst? Heeft MDT via iets doen voor een ander tot nu toe effect op de maatschappelijke dienstverlening?)		✓	✓	✓
3. Is er binnen de groep scholen die betrokken zijn bij projecten binnen de regeling sprake van samenhang tussen:	Desk research	Enquête	Focus-groep	Interview
a. de inzet MDT On Tour en projectaanvragen MDT-Kort, danwel MDT regulier? In hoeverre heeft MDT on Tour meegespeeld bij de keuze voor een subsidieaanvraag (MDT-Kort of regulier)?	✓	✓		
b. de inzet van de Expertgroep en projectaanvragen MDT-Kort, danwel MDT regulier? In hoeverre heeft de inzet van de Expertgroep meegespeeld bij de keuze voor een subsidieaanvraag (MDT-Kort of regulier)?		✓		
c. In hoeverre heeft de mogelijkheid tot testen (MDT-kort) meegespeeld bij de aanvraag van MDT regulier?		✓		
d. Welke drempels ervaren scholen bij de start van MDT?	✓	✓	✓	✓
e. Wat maakt dat de school geïnteresseerd is in MDT?		✓	✓	
f. Wat zijn de redenen dat scholen niet meedoen?	✓	✓	✓	✓
4. Wat is nodig voor het realiseren van een duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT?	Desk research	Enquête	Focus-groep	Interview
a. Hoe zou MDT er voor de school uitzien als subsidie ophoudt?		✓	✓	✓
b. Wat verstaan scholen onder een (duurzame) verbinding van MDT met het onderwijs?			✓	
c. Welke voorwaarden stellen scholen voor een (succesvolle) duurzame verbinding van MDT met het onderwijs?	✓	✓	✓	

---

d. Voor welke uitdagingen staan scholen nu en hoe past MDT in dat plaatje?			✓	
e. Wat zijn de voordelen van MDT voor de school, de jongeren en de samenleving?			✓	✓

3. Resultaten Deskresearch

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de deskresearch waarin we verschillende bronnen hebben geraadpleegd, zoals eerdere onderzoeksrapporten, monitoringverslagen van MDT-projecten, datasets van de ingevulde MDT-jongerenvragenlijsten, en visie- en strategiedocumenten en schoolplannen/meerjarenplannen van deelnemende onderwijsinstellingen aan MDT. We beschrijven de resultaten achtereenvolgens voor drie van de verschillende centrale thema's in ons onderzoek:

- Opstarten MDT-projecten, redenen voor deelname en drempels (paragraaf 3.1)
- Integratie van MDT in het onderwijs en informatie over deelname jongeren (paragraaf 3.2)
- Uitgangspunten MDT en effecten jongeren (paragraaf 3.3)

Binnen elk thema presenteren we de resultaten apart per onderzoeksvraag in de deskresearch.

3.1 Opstarten MDT projecten, redenen voor deelname en drempels

Welke drempels ervaren scholen bij de start van MDT?

Bij de start van een MDT-project kunnen scholen enkele knelpunten ervaren, zo blijkt uit eerder onderzoek naar MDT-trajecten in het onderwijs (Kennisland, 2023)²⁷. Voor zowel het voortgezet onderwijs als het mbo, hbo en wo wordt de beperkte ruimte in het rooster of onderwijscurriculum als drempel ervaren wanneer men MDT wil integreren in het onderwijs. Bij het opbouwen van een netwerk rondom het MDT-project blijkt bovendien veelal dat potentiële partners verschillende associaties en voorstellingen hebben bij 'Maatschappelijke Diensttijd'. Zo wordt MDT nog regelmatig verward met de maatschappelijke stage binnen het voortgezet onderwijs. Daarnaast ervaren onderwijsinstellingen soms onvoldoende draagvlak onder de onderwijsprofessionals of de jongeren. Voor veel jongeren vormde de tijdsinvestering in hun vrije tijd voor iets wat niet meetelt in hun schoolresultaten bij de eerste kennismaking met MDT een drempel om deel te nemen. Specifiek voor het voortgezet onderwijs geldt dat er bij de start van een MDT-project soms onvoldoende draagvlak onder ouders is. Volgens onderwijsprofessionals zijn ouders overwegend enthousiast, maar tegelijkertijd bezorgd over de (extra) tijdsinvestering die deelname van hun kind vraagt. Binnen het mbo, hbo en wo kan zich een drempel voordoen wanneer een MDT-project niet voldoende in verbinding staat tot specifieke vakinhoud van de opleiding.

Projectleiders binnen MDT-kort hebben behoefte aan meer flexibele randvoorwaarden die aansluiten bij de organisatie en behoeften van scholen, zo blijkt uit de evaluatie van MDT-kort 2022-2023 (Kennisland, 2024). Zo kan flexibiliteit in de projectduur (tegenwoordig komen aan planning en beschikbaarheid personeel en jongeren) en in de urennormen helpend zijn. De ervaring is dat 30 uur (MDT-Kort) soms net te kort is, maar 80 uur (MDT-Regulier) wordt als te lang ervaren.

²⁷ Ondersteuning MDT in het onderwijs (Kennisland, 2023): https://www.kl.nl/wp-content/uploads/2023/10/publicatie_ondersteuning-MDT-in-het-onderwijs-2023.pdf

In hoeverre heeft MDT on Tour meegespeeld bij de keuze voor een subsidieaanvraag (MDT-Kort of regulier)?

Via MDT on Tour kunnen onderwijsinstellingen sinds najaar 2022 op een laagdrempelige wijze kennismaken met MDT. De evaluatie 'MDT on Tour' (2024)²⁸ biedt eerste inzichten in de vervolgstappen van 69 scholen na deelname aan MDT on Tour. Ten tijde van het onderzoek hebben tien van deze scholen een subsidieaanvraag voor MDT-kort ingediend en toegekend gekregen. Drie van deze scholen hebben bovendien subsidie toegekend gekregen voor MDT-regulier. Tot slot hebben twee overige scholen alleen een subsidieaanvraag voor MDT-regulier ingediend. Deze kregen zij ook toegekend.

Wat zijn redenen dat scholen niet meedoen?

Uit de evaluatie van MDT on Tour (2024) worden enkele beweegredenen genoemd waarom deelnemende scholen aan MDT on Tour toch hebben besloten geen subsidieaanvraag in te dienen. Ten eerste was er niet genoeg draagvlak binnen een schoolteam om MDT te integreren in het schoolbeleid. MDT on Tour focust zich bovendien op het enthousiasmeren van leerlingen, studenten, en overige partijen, met beperkt concreet handelingsperspectief. Ten tweede waren ten tijde van de evaluatie in sommige gebieden weinig tot geen lokale partijen aanwezig waarmee de school zou kunnen samenwerken binnen een MDT-project.

3.2 Integratie van MDT in het onderwijs en deelname jongeren

Hoe zijn scholen betrokken bij MDT?

Om inzicht te krijgen in de mate waarin scholen betrokken zijn bij MDT, hebben we informatie gehaald uit de monitoring van de 70 projecten die subsidie ontvingen vanaf eind 2021 (subsidieronde 4c)²⁹. **Figuur 3.1** geeft een schematisch overzicht van de betrokkenheid van het onderwijs bij deze projecten. Het schema geeft ten eerste weer dat negen van deze projecten een intensieve variant van MDT met de gemeente als penvoerder betreffen (programmaliijn 2 binnen de subsidieronde) en dat van deze variant geen informatie beschikbaar is over de betrokkenheid van scholen. We kunnen dus alleen over de 61 overige projecten rapporteren (programmaliijn 1 en 3 binnen de subsidieronde).

Uit de monitoring komt naar voren dat bij 59 (97%) van deze MDT-projecten in subsidieronde 4c scholen op de een of andere manier betrokken te zijn. Ongeveer één derde van deze projecten (n=21) betreft subsidieliijn 3 'MDT in het onderwijs', waarbinnen de opzet is dat MDT (in ieder geval) deels binnen begeleide onderwijsuren plaatsvindt en gekoppeld is aan onderwijsdoelen (zie vraag 1b). Bij ruim de helft van deze 'MDT in het onderwijs' projecten (n=12) wordt succesvolle deelname bovendien gekoppeld aan studiepunten of overige studieresultaten. Van de resterende 38 projecten (in subsidieliijn 1) is de school bij een derde (n=13) alleen betrokken als vindplaats. Bij een vierde van de projecten (n=9) is de school niet alleen een vindplaats voor jongeren, maar vinden MDT-trajecten bovendien deels in onderwijstijd plaats, bijvoorbeeld in de vrije keuzeruimte (keuzevakken of keuzedelen binnen LOB of burgerschap) van studenten. Bij de rest van de projecten (n=16) is er een

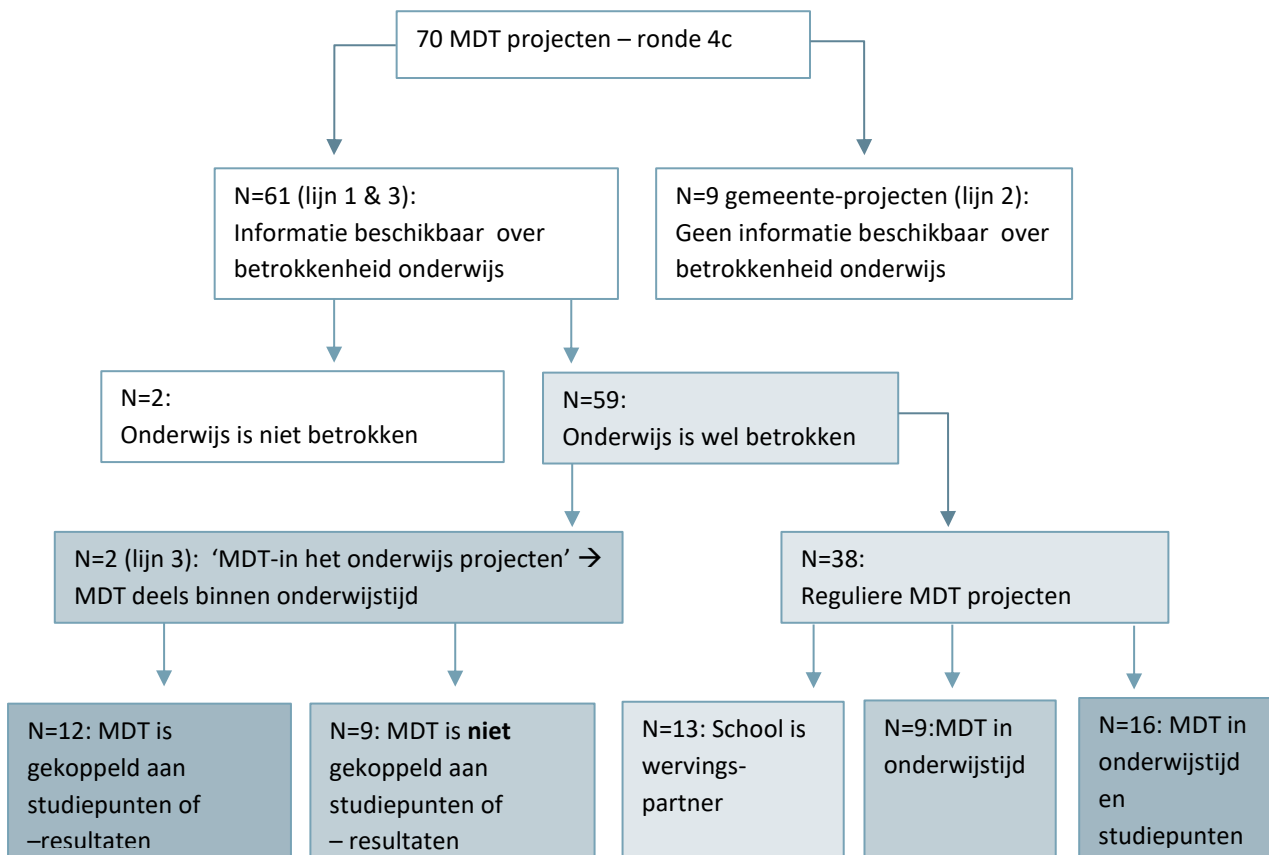
²⁸ Evaluatie MDT on Tour (2024). <https://kl.nl/publicaties/evaluatie-mdt-on-tour/>

²⁹ Voor eerdere en latere subsidierondes was deze informatie niet beschikbaar.

nog sterkere (duurzame) verbinding met onderwijs. Hier kunnen studenten studiepunten voor hun MDT behalen, zoals binnen stage, LOB of burgerschap. Een andere mogelijkheid is dat het profielwerkstuk binnen de MDT geschreven wordt.

Tot slot kunnen we van het totaal aantal projecten in programmalijn 1 en 3 (n=61) bepalen voor welk aandeel de verschillende vormen van integratie in het onderwijs gelden: driekwart van deze MDT-projecten vindt deels in onderwijstijd plaats en in iets minder dan de helft van de projecten is MDT ook gekoppeld aan studiepunten of studieresultaten. Met name voor de tweede groep van MDT-projecten geldt dat er een duurzame verbinding lijkt te zijn tussen MDT en het onderwijs.

Figuur 3.1 Schematisch overzicht van de betrokkenheid van het onderwijs van MDT-projecten in ronde 4c

Hoe wordt MDT gekoppeld aan onderwijsdoelen/thema's?

Ter beantwoording van deze vraag hebben we in de deskresearch informatie gehaald uit de monitoring van de 70 projecten binnen subsidieronde 4c en 123 'MDT-kort in het onderwijs' projecten waarvoor onderwijsinstellingen in 2022/2023 subsidie ontvingen³⁰.

Uit monitoring van de projecten binnen subsidieronde 4c, blijkt dat MDT in 26 projecten waarbij scholen betrokken zijn, MDT expliciet gekoppeld is aan onderwijsdoelen/thema's binnen het onderwijs. De meeste van deze 26 MDT-projecten (namelijk 17) worden geïntegreerd in, of ingezet

³⁰ Voor eerdere subsidierondes en ronde 5a was deze informatie niet beschikbaar. Wij hebben er geen zicht op of voor de overige subsidierondes vergelijkbare resultaten gelden.

voor, lessen over burgerschap of LOB. De overige 9 MDT-projecten worden binnen andere lessen gekoppeld aan onderwijsdoelen of onderwijsthema's zoals het opdoen van beroepscompetenties, het verbeteren van de Nederlandse taal of aan schooldoelen rondom levensbeschouwelijke vorming. Hierbij valt op dat er afstemming is tussen de vormgeving van de MDT en de onderwijsdoelen van een bepaalde school. Een voorbeeld hiervan is dat een school in wilde zetten op taligheid en dat een MDT vervolgens het programma ook taliger heeft gemaakt ter verbetering van de Nederlandse taal.

De resultaten uit de monitoring van de 123 'MDT-kort in het onderwijs' projecten laten een vergelijkbaar beeld zien. De meeste thema's van deze MDT-projecten werden gekoppeld aan het onderwijsthema burgerschap, namelijk 91 projecten (74%). Bij 72 van de MDT-projecten (59%), werd het projectthema gekoppeld aan het onderwijsthema LOB. Een minder groot, maar nog steeds substantieel deel van de MDT-projecten richtte zich op andere thema's die aan maatschappelijke of brede onderwijsthema's raken. Zo werd het thema van 49 MDT-projecten (40%) gekoppeld aan kansen(on)gelijkheid en van 54 projecten (44%) aan eenzaamheid onder ouderen en/of onder andere doelgroepen. Er is bij analyse van deze gegevens geen uitsplitsing gemaakt op onderwijssectoren. In een evaluatieonderzoek van MDT-kort projecten uit de periode 2022-2023 wordt ook beschreven dat veel scholen expliciet met een MDT-kort-traject zijn begonnen, omdat deze aansluit bij (onderwijs)doelen rondom burgerschap en LOB (Kennisland, 2024)³¹. Daarnaast komt uit kwalitatief onderzoek naar MDT naar voren dat sommige onderwijsinstellingen MDT strategisch inzetten in het kader van een breder (duurzaam) programma. Zij richten zich hierbij op onderwijsvernieuwing, het creëren van een betrokken studentengemeenschap, talentontwikkeling of hybride leermethodes (Kennisland, 2023)³².

Op welke wijze wordt invulling gegeven aan MDT-certificaten?

Het uitreiken van een MDT-certificaat is voor reguliere MDT-projecten verplicht na afronding van het traject³³. Na afloop van 63% van de eerste 41 MDT-projecten kregen jongeren veelal al een certificaat, zo blijkt uit eerder onderzoek naar MDT in 2019.³⁴ De meeste van deze certificaten werden in zijn geheel opgesteld door de eigen organisatie, maar bij 18% van deze projecten werd een koppeling gemaakt met erkende certificaten, zoals de Europass. De meeste jongeren en projectleiders zagen het verlenen van certificaten niet als een effectieve beloning op het moment dat deze niet landelijk of regionaal erkend wordt.

Wordt MDT expliciet benoemd in schooldocumenten en wat wordt hierover gezegd?

Om na te gaan of MDT expliciet wordt genoemd in de kwaliteitsagenda's, visie-, strategie- en schoolplannen/meerjarenplannen hebben we deze documenten van de websites van penvoerende scholen van MDT regulier en van MDT-kort gedownload. Met behulp van *tekst mining* is onderzocht hoe vaak 'MDT' of 'maatschappelijke diensttijd' in deze documenten wordt genoemd. In totaal zijn 177 documenten van 75 onderwijsinstellingen doorzocht. Van de 177 doorzochte documenten wordt MDT in acht documenten van zes verschillende instellingen genoemd; waarvan drie binnen het

³¹ Kennisland (2024). Evaluatie MDT-Kort 2022-2023.

³² Ondersteuning MDT in het onderwijs (Kennisland, 2023): https://www.kl.nl/wp-content/uploads/2023/10/publicatie_ondersteuning-MDT-in-het-onderwijs-2023.pdf

³³ Zoals vastgesteld in de Subsidieregeling Maatschappelijke Diensttijd (MDT). <https://wetten.overheid.nl/BWBR0048113/2023-12-06>

³⁴ Rapportage bevindingen begeleidend onderzoek MDT (2019). <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/verslagen/detail?id=2019D30456>

voortgezet onderwijs en drie binnen het mbo. De resultaten hebben we uitgesplitst per onderwijssector.

Voor het voortgezet onderwijs wordt MDT in drie documenten van drie verschillende onderwijsinstellingen genoemd. Het betreft twee penvoerders van MDT- kort en één van MDT-regulier. MDT wordt genoemd in een schoolgids, bestuursverslag en jaarverslag. De twee penvoerders van MDT-kort koppelen MDT aan de kernwaarden van de school en geven aan dat MDT hier goed op aansluit. Bij een van de scholen zijn de kernwaarden: empathie, motivatie, zelfreflectie, verantwoordelijkheid, onze wereld en rust. De andere penvoerder heeft de kernwaarden: samen en dienstbaar. De derde penvoerder noemt MDT in het jaarverslag. Hierbij wordt eerst uitgewerkt wat MDT inhoudt en wordt vervolgens aangegeven dat het MDT-traject wordt ingezet ten behoeve van LOB en/of burgerschap.

Van de mbo-penvoerders wordt MDT in vijf documenten van drie verschillende mbo-instellingen genoemd. Deze instellingen noemen MDT alle drie in hun kwaliteitsagenda. Daarnaast wordt MDT genoemd in een visiedocument en een jaarverslag. Twee mbo-instellingen zijn zowel penvoerder van MDT regulier als van MDT-kort. De andere mbo-instelling is alleen penvoerder van MDT-kort. Twee mbo-instellingen noemen MDT in de kwaliteitsagenda onder doelstelling 3.2: de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs. Een van de instellingen maakt hierbij ook de koppeling naar LOB. De andere instelling heeft in de kwaliteitsagenda als ambitie voor 2027 opgenomen dat studenten ervoor kunnen kiezen om deel te nemen aan projecten in het kader van MDT. Deze instelling heeft MDT ook opgenomen in hun visiedocument burgerschap. Hierin staat dat de studenten worden gestimuleerd om sociale, politieke en maatschappelijke competenties te ontwikkelen, wat onder andere kan door deel te nemen aan MDT. In de kwaliteitsagenda van de derde mbo-instelling wordt MDT als voorbeeld genoemd van wat de instelling doet om studentenwelzijn te verbeteren. Daarnaast wordt MDT genoemd bij doelstelling 2.1: studenten maken een weloverwogen keuze voor een kansrijk beroep passend bij hun interesses, talenten en capaciteiten. Hier wordt MDT gekoppeld aan de vijf loopbaancompetenties (kwaliteitenreflectie, motievenreflectie, werkexploratie, loopbaanzelfsturing en netwerken). MDT wordt door de instelling als een geschikt middel gezien om aan deze loopbaancompetenties te werken door studenten te laten ervaren en beleven. Deze instelling noemt MDT ook in hun jaarverslag van 2023. Hierin wordt ook de koppeling naar LOB en burgerschap gemaakt. Daarnaast geeft de instelling vanwege de toegevoegde waarde van MDT aan te gaan onderzoeken hoe MDT in de curricula geborgd kan worden.

Hoeveel jongeren worden per schoolsoort via het onderwijs bereikt?

Het aantal jongeren dat per schoolsoort via het onderwijs bereikt wordt, is niet goed te achterhalen uit de beschikbare bestanden en documenten in de deskresearch. Deze bestanden bieden bijvoorbeeld wel informatie over de aantallen jongeren per MDT-project, maar geen informatie over de schoolsoort die deze jongeren ten tijde van het MDT-project volgen. We geven op basis van gegevens die wel beschikbaar zijn antwoord op twee gerelateerde vragen:

- a. Welk aandeel van de MDT-deelnemers heeft per hoogst gevolgde opleidingsniveau voor het eerst via hun opleiding/school van het MDT-project gehoord?
- b. Hoeveel onderwijsinstellingen zijn er vanuit elke onderwijssector bij MDT-projecten betrokken?

Aandeel jongeren betrokken via school/opleiding bij een MDT-project

Vanuit de data van de MDT Jongerenvragenlijst³⁵ die onder deelnemende jongeren van reguliere MDT-projecten verspreid is bij de start van hun project, krijgen we informatie over hoe zij voor het eerst van het project hebben gehoord. Deze vragenlijst is door 25.088 jongeren aan de start ingevuld, die tussen 01-07-2023 en 17-07-2024 als MDT-deelnemer geregistreerd zijn. Deze jongeren vallen allemaal binnen subsidieronde 4 tot en met subsidieronde 2023. Gezien deze vragenlijst onder ruim 52.000 deelnemende jongeren is uitgezet, is dit een responspercentage van 48%. Alle jongeren binnen deze dataset zijn meegenomen, zowel jongeren die deelnamen aan projecten met onderwijsinstellingen als penvoerder of partner, als projecten waarbij dit niet het geval was. De ontbrekende data komt voort uit verschillende (administratieve) redenen. Het is onduidelijk hoe dit de representativiteit van de bevindingen beïnvloedt.

Bijna de helft van de jongeren (46,6%) gaf aan dat zij voor het eerst via hun opleiding/school van hun MDT-project hoorden. Omdat in de vragenlijst ook aan de jongeren werd gevraagd wat hun hoogst genoten opleidingsniveau is, kunnen we de antwoorden op deze vraag uitsplitsen naar het hoogst gevolgde opleidingsniveau van de jongere (zie **Tabel 3.2**). Voor de meeste jongeren die de vragenlijst hebben ingevuld, geldt naar verwachting dat hun hoogst gevolgde opleidingsniveau correspondeert met de onderwijssoort die ze ten tijde van het MDT-project volgen. Daarmee geven de uitgesplitste resultaten ook inzicht in het aandeel jongeren dat per onderwijssoort via het onderwijs betrokken is geraakt bij een MDT-project.

Tabel 3.2 Hoeveel jongeren hebben per hoogst gevolgde opleidingsniveau voor het eerst via hun opleiding/school van hun MDT-project gehoord?

	Aantal jongeren	Via opleiding/school	Anders
pro	677	46,8%	53,2%
vmbo	3977	55,4%	44,6%
havo of vwo	5966	52,4%	47,6%
vso	814	56,8%	43,2%
mbo	5713	49,4%	50,6%
hbo	3324	40,6%	59,4%
wo	1717	13,3%	86,7%
Onbekend	2900	40,4%	59,6%
Alle opleidingen	25.088¹	46,6%	53,4%

¹Het totaal aantal jongeren dat uitgenodigd is om de vragenlijst in te vullen was ruim 52.000. De gegeven informatie geldt daarom alleen voor de specifiek subgroep van jongeren die de vragenlijst hebben ingevuld.

De meerderheid van de jongeren, met uitzondering van jongeren binnen het praktijkonderwijs, heeft binnen het funderend onderwijs voor het eerst via hun school van hun MDT-project gehoord. Zowel binnen het vmbo (55,4%), havo/vwo (52,4%) en vso (56,8%) is dit het geval. Ook binnen het mbo maakt bijna de helft van de jongeren voor de eerste keer via de opleiding kennis met hun MDT-project (49,4%). Binnen het hbo (40,6%) en wo (13,3%) neemt dit aandeel echter sterk af, en horen jongeren via andere kanalen voor de eerste keer van hun MDT-project. Zo hebben jongeren met als

³⁵ <https://organisaties.doemeetmdt.nl/MDT-jongerenvragenlijsten>

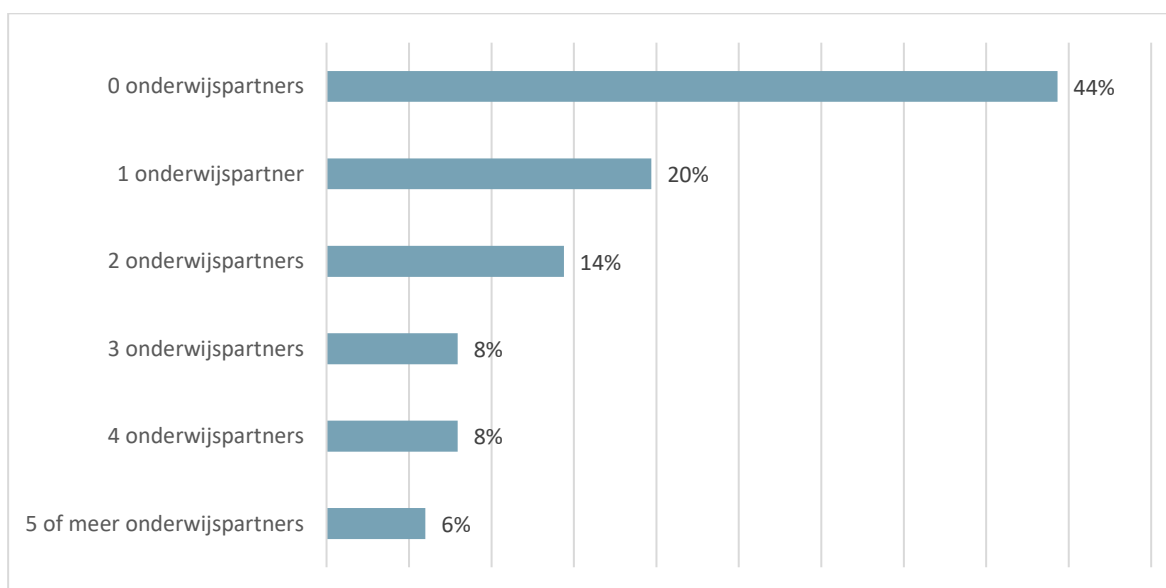
hoogst gevolgde opleidingsniveau de Universiteit overwegend vaak voor het eerst via een vriend, kennis of familielid (15,6%), of via social media (17,2%) van hun MDT-project gehoord.

Aantal betrokken onderwijsinstellingen per onderwijssector

Voor alle toegekende 405 MDT-kort projecten (ronde 2022-2023 en 2023-2024) en 264 reguliere MDT-projecten (ronde 4c, 5a en MDT-2023) zijn we nagegaan of er één of meerdere onderwijsinstellingen uit het v(s)o, pro, mbo, hbo en/of een ISK als formele partner bij het project betrokken zijn. Met formeel partnerschap bedoelen we dat de onderwijsinstelling ofwel hoofdaanvrager is van het project ofwel in de aanvraagformulieren als partner in het project genoemd wordt. Voor de projecten waarbij dit het geval was zijn we vervolgens nagegaan welke onderwijssectoren dit betreft.³⁶ We hebben de analyses apart uitgevoerd voor reguliere MDT-projecten en voor MDT-kort projecten. Op eventuele informele samenwerkingen met het onderwijs hebben we vanuit de data geen zicht.

Voor 147 van de 264 **reguliere projecten** (56%) geldt dat er één of meerdere onderwijsinstellingen (pro, v(s)o, mbo, hbo en/of de ISK) als formele partner bij het project betrokken zijn. **Figuur 3.3** laat zien hoeveel onderwijsinstellingen per MDT-project betrokken zijn. Bij een vijfde van de projecten is één onderwijsinstelling betrokken en bij ongeveer één op de zeven projecten zijn twee onderwijsinstellingen betrokken. Voor ruim een vijfde van de projecten geldt dat drie of meer onderwijsinstellingen bij het project betrokken zijn.

Figuur 3.3 Verdeling van het aantal formele onderwijspartners per regulier MDT-project

Noot. Er is bij deze telling alleen gekeken naar onderwijsinstellingen die vallen onder de volgende onderwijssoorten: ISK, pro, v(s)o, mbo en/of hbo. Een klein deel van de onderwijsinstellingen is bij meerdere MDT-projecten betrokken en komen in de telling dus meerdere keren voor.

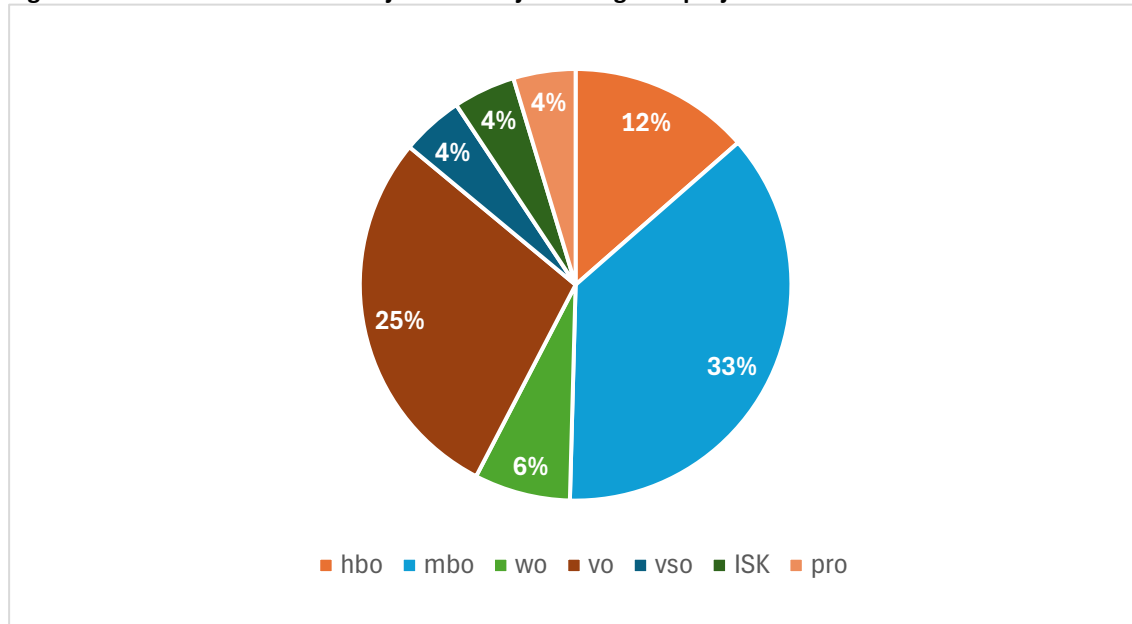
Figuur 3.4 laat per onderwijssector zien voor welk aandeel van de projecten er tenminste één onderwijsinstelling betrokken is. Betrokken onderwijsinstellingen zijn meestal mbo-instellingen of vo-

³⁶ Voor zes van de reguliere MDT-projecten geldt dat er door ontbrekende gegevens in de overzichtsbestanden niet goed op te maken is of het MDT-project een onderwijspartner heeft die valt onder de relevante onderwijssectoren v(s)o, pro, mbo, hbo en/of ISK. Deze projecten hebben we daarom gecategoriseerd als MDT project zonder formele onderwijspartner.

scholen: bij een derde van de projecten zijn er één of meerdere mbo-instellingen betrokken en bij een kwart van de projecten zijn er één of meerdere vo-scholen betrokken. Voor zeventien projecten (6%) geldt dat onderwijsinstellingen uit diverse onderwijssectoren betrokken zijn.

Figuur 3.4 Betrokkenheid onderwijssoorten bij MDT-regulier projecten

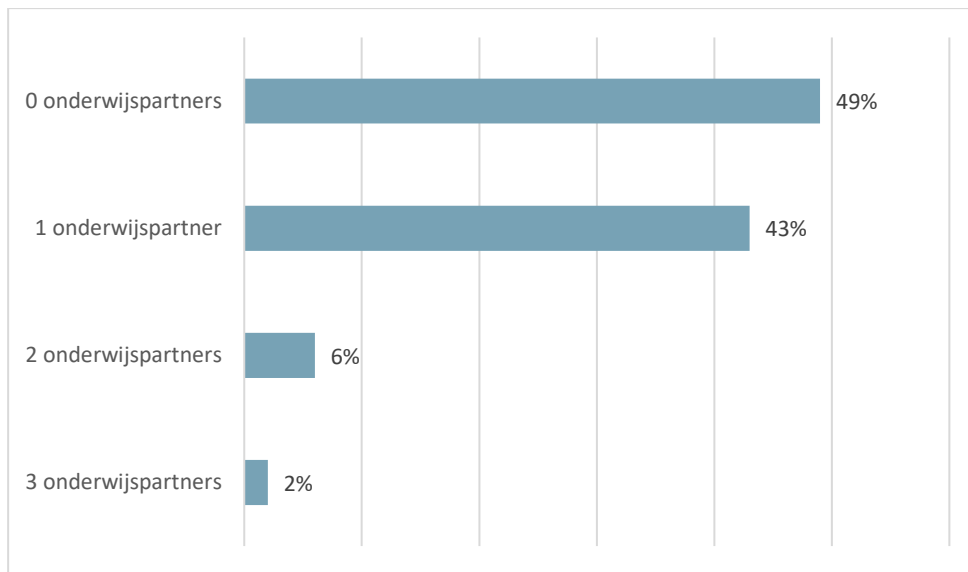
Noot. Het totaal aantal MDT-regulier projecten is 264.

Bij de **MDT kort projecten** gaat het om in totaal 405 projecten³⁷. Hiervan zijn 228 projecten gehonoreerd in de subsidieronde voor het onderwijs ('MDT kort in het onderwijs'), 57 projecten in de subsidieronde voor gemeenten en 120 projecten in de subsidieronde voor maatschappelijke organisaties.

Voor 206 van de 405 MDT kort projecten (51%) geldt dat er één of meerdere onderwijsinstellingen als formele partner bij het project betrokken zijn die vallen onder de onderwijssoorten pro, v(s)o, mbo, hbo en de ISK. **Figuur 3.5** laat zien hoeveel onderwijsinstellingen er per MDT-kort project betrokken zijn. Een uitgesplitste analyse naar MDT-kort subsidietypen (onderwijs, gemeente en maatschappelijke organisaties) laat aanvullend zien dat:

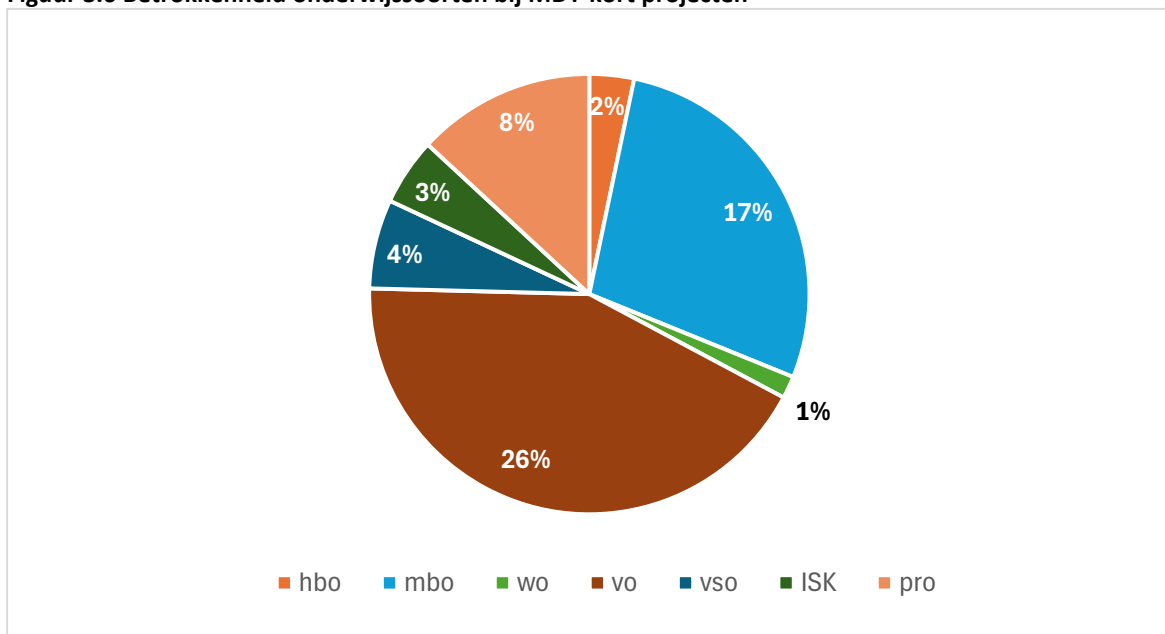
- géén van de 57 MDT-gemeenteprojecten een formele onderwijspartner heeft.
- vier van de 120 MDT-projecten van maatschappelijke organisaties een formele onderwijspartner heeft.
- 26 van de 228 MDT-kort onderwijsprojecten géén formele onderwijspartner heeft binnen het pro, v(s)o, mbo, hbo of de ISK. Penvoerders zijn dan veelal stichtingen die workshops of lessen geven (bijv. op het gebied van persoonlijke ontwikkeling) of sportcentra waar sportlessen worden gegeven. Hierdoor is het aannemelijk dat ze toch voldoen aan de subsidievoorwaarde dat tenminste één van de deelnemende organisaties een studenten/leerlingenbestand heeft.

³⁷ Dit is exclusief een aantal gehonoreerde 'MDT kort in het onderwijs' projecten die uiteindelijk niet van start zijn gegaan.

Figuur 3.5 Verdeling van het aantal betrokken onderwijsinstellingen per MDT-kort project

Noot. Een deel van de onderwijsinstellingen is bij meerdere MDT-projecten betrokken en komen in de telling dus meerdere keren voor.

Figuur 3.6 laat per onderwijssector zien voor welk aantal van de projecten er tenminste één onderwijsinstelling als formele partner bij het project betrokken. Betrokken onderwijsinstellingen zijn meestal vo-scholen of mbo-instellingen: bij 26% van de projecten zijn er één of meer vo scholen betrokken en bij 17% van de projecten zijn één of meerdere mbo-instellingen betrokken. Voor 28 van de projecten (7%) geldt dat bij het project onderwijsinstellingen uit diverse onderwijssectoren betrokken zijn.

Figuur 3.6 Betrokkenheid onderwijssoorten bij MDT-kort projecten

Noot. Totaal aantal MDT-kort projecten is n=405.

MDT'ers die stoppen: gaan die dan met iets anders door?

De meerderheid van de jongeren maakt het reguliere MDT-project helemaal af; in 2023 stopte ongeveer 12% van de jongeren voortijdig en in 2021 en 2022 was dit ongeveer 13% (Onderzoeksrapportage MDT 2023)³⁸. Dit blijkt uit de projectleidersvragenlijst³⁹, waarin projectleiders per subsidieronde informatie geven over de status en voortgang van hun lopende projecten. Deze verplichte vragenlijst wordt verstrekt vanuit het onderzoeksteam van MDT en maakt deel uit van doorlopend evaluatieonderzoek. Van de jongeren die in 2023 vroegtijdig zijn gestopt, is 23% gestopt om iets anders te kunnen gaan doen. Hiervan is 12% gestopt om aan een studie of opleiding te beginnen, heeft 10% (betaald) werk gevonden en is 1% ergens anders vrijwilligerswerk gaan doen. Van 45% is bekend dat ze helemaal gestopt zijn. Deze jongeren voelden geen match met het project, waren onvoldoende betrokken, kwamen simpelweg niet meer opdagen of ervoeren te veel druk. Andere redenen om te stoppen (32%) waren bijvoorbeeld verhuizingen, mentale problematiek of fysieke klachten.

3.3 Uitgangspunten MDT en effecten op jongeren

Hoe helpt MDT de jongeren om te achterhalen wat ze wel willen doen in de toekomst (pijler talentontwikkeling)?

Om zicht te krijgen op de mate waarin MDT jongeren helpt om te achterhalen wat ze willen doen in de toekomst, hebben we in de deskresearch wederom data geanalyseerd uit de MDT Jongerenvragenlijst. Deze vragenlijst is door jongeren ingevuld, die tussen 01-07-2023 en 17-07-2024 als MDT-deelnemer geregistreerd zijn. Deelnemende jongeren aan de reguliere MDT-projecten worden zowel aan de start als het eind van het project gevraagd om een vragenlijst in te vullen. Ruim 25.000 jongeren (48%) hebben deze vragenlijst aan de start van hun reguliere MDT-project ingevuld en ruim 12.000 jongeren (23%) aan het einde van het project. De data uit de vragenlijst voor MDT-kort (uit subsidieronde 1) zijn apart geanalyseerd. Jongeren die aan de MDT-kortprojecten deelnemen of deel hebben genomen, zijn alleen aan het einde van het project gevraagd om de vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijst is door 2214 jongeren ingevuld, waarvan 1608 die een MDT-kort project deden binnen de subsidie voor onderwijs, en 606 binnen de subsidie voor gemeenten.

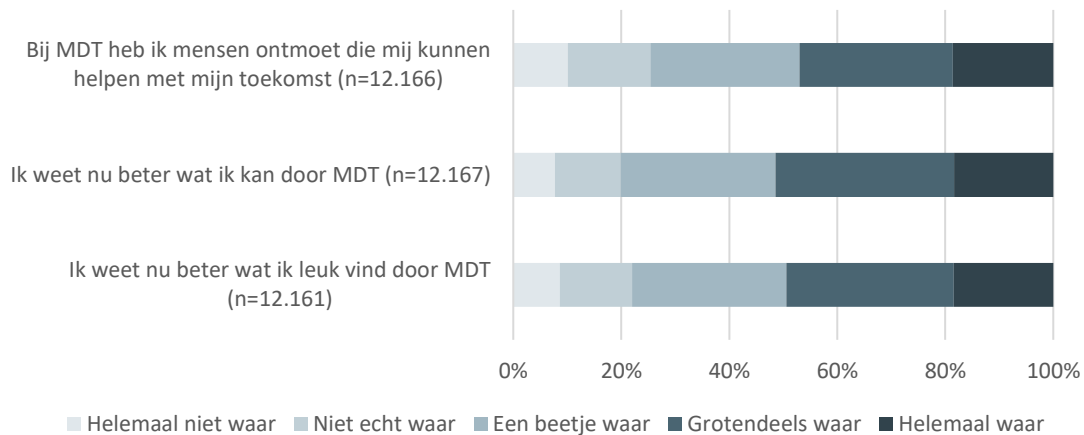
Vragenlijsten MDT-regulier

Verschillende vragen in de jongerenvragenlijst die ingaan op wat MDT de jongeren heeft opgeleverd, bieden inzicht in hoe MDT deze jongeren helpt om te achterhalen wat ze willen doen in de toekomst. Jongeren werden aan het eind van hun project gevraagd 1) in welke mate ze beter weten wat ze leuk vinden door MDT, 2) in welke mate ze weten wat ze kunnen door MDT, en 3) in welke mate ze bij MDT mensen hebben ontmoet die hen verder kunnen helpen met hun toekomst, zie **Figuur 3.7**.

³⁸ Groeien en bewijzen (Onderzoeksrapportage MDT 2023): <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/05/21/onderzoeksrapportage-mdt-2023>

³⁹ <https://organisaties.doemeemetmdt.nl/media/uploads/useruploads/65f7f87494b41.pdf>

Figuur 3.7 Opbrengsten op het gebied van talentontwikkeling volgens MDT-regulier deelnemers.

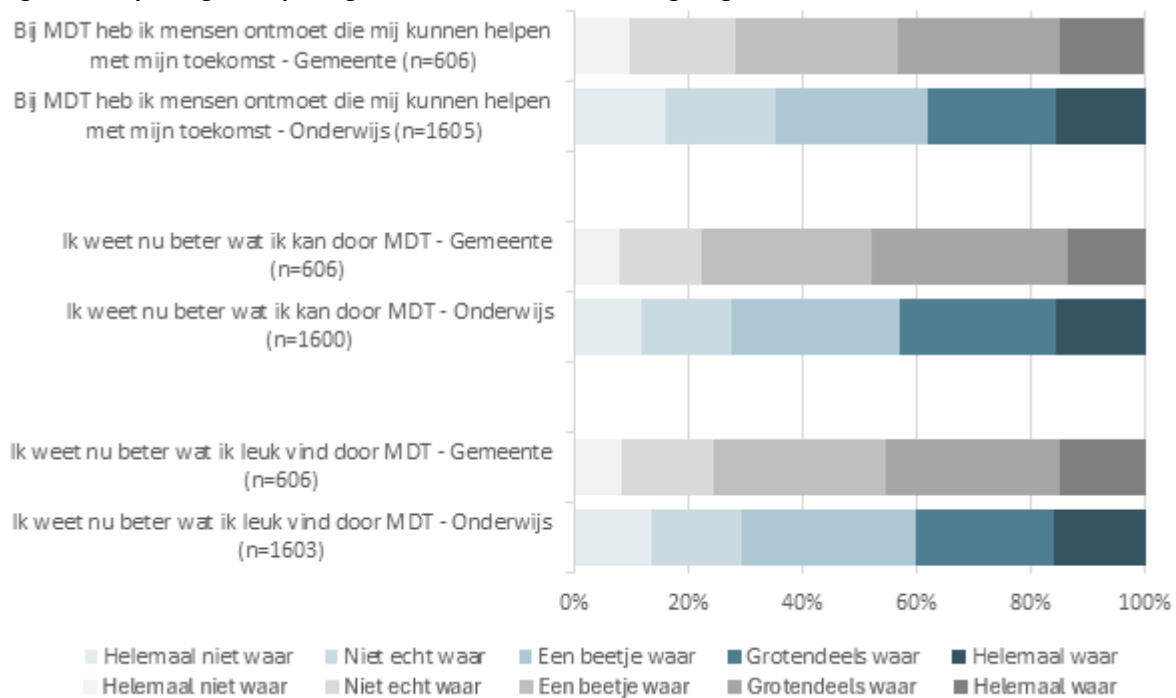

Ongeveer de helft van de jongeren zegt beter te weten wat ze leuk vinden door MDT: 49% van de jongeren heeft deze vraag positief beantwoord (grotendeels waar of helemaal waar)⁴⁰. Een iets groter aandeel van de jongeren weet nu bovendien beter wat ze kunnen door MDT (52%). Tot slot heeft een wat kleiner, maar substantieel aandeel van de jongeren tijdens hun MDT-project mensen ontmoet die hen kunnen helpen met hun toekomst; 47% van de jongeren heeft deze vraag positief beantwoord. Voor slechts een klein deel van de jongeren zijn bovenstaande uitspraken (helemaal) niet waar. Ruim een kwart van de jongeren geeft aan het een beetje eens te zijn met deze drie uitspraken.

Vragenlijst MDT-kort

Wij maken bij het rapporteren van de vragenlijst voor MDT-kort onderscheid tussen jongeren die een MDT-onderwijs project hebben gevolgd ($n=1608$) en jongeren die een MDT-gemeente project hebben gevolgd ($n=606$). Om voor de MDT-kort projecten eveneens inzicht te krijgen in h oe MDT-kort jongeren helpt om te achterhalen wat ze willen doen in de toekomst, kijken we wederom naar drie vragen (zie **Figuur 3.8**). De antwoorden op twee van deze vragen zijn ook gerapporteerd in de evaluatie MDT-kort 2022-2023 (Kennisland, 2024). Bijna de helft van de jongeren is het er grotendeels of helemaal mee eens dat ze door MDT beter weten wat ze leuk vinden. Dit aandeel ligt iets hoger onder jongeren die aan een MDT-gemeente project hebben meegedaan als onder jongeren die een MDT-project binnen het onderwijs deden (46% en 40%). De resultaten voor de overige twee stellingen zijn vergelijkbaar en eveneens iets positiever voor gemeenteprojecten. Bijna de helft van de jongeren geeft aan dat ze door deelname aan MDT-kort beter weten wat ze kunnen (48% bij gemeenteprojecten en 43% bij onderwijsprojecten) en ongeveer 40% van de jongeren heeft tijdens hun MDT mensen ontmoet die hen zouden kunnen helpen met hun toekomst (43% bij gemeenteprojecten en 38% bij onderwijsprojecten).

⁴⁰ In dit onderzoek rapporteren we wie de stellingen in de MDT Jongerenvragenlijst met 'grotendeels waar' of 'helemaal waar' beantwoord. Sommige overige rapporten nemen ook de groep mee die de stelling met 'een beetje waar' beantwoordt. De percentages zoals gerapporteerd in dit hoofdstuk (3.3) kunnen daarom verschillen van overige rapporten die zich baseren op dezelfde data.

Figuur 3.8 Opbrengsten op het gebied van talentontwikkeling volgens MDT-kort deelnemers

Heeft MDT tot nu effect op de maatschappelijke dienstverlening (iets doen voor een ander)?

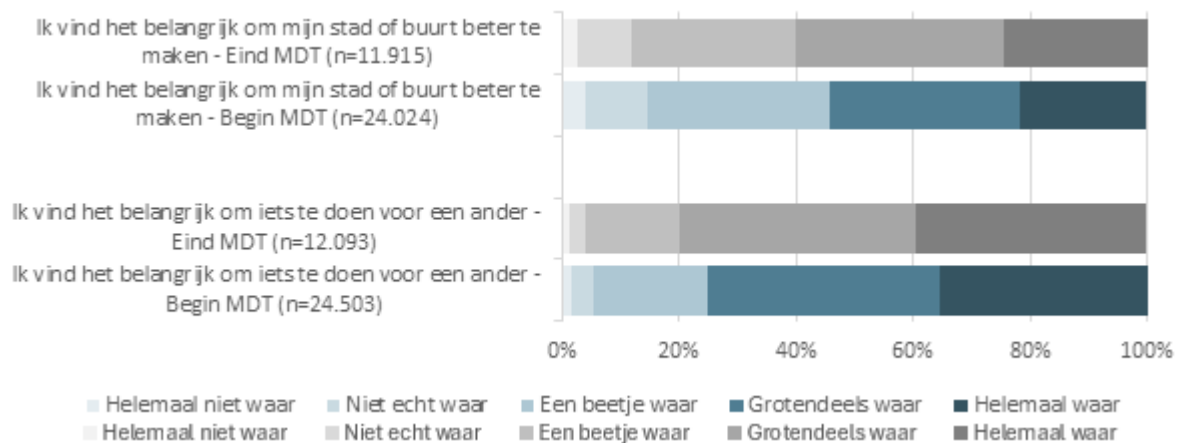
Om inzicht te krijgen in de mate waarin MDT effect heeft op de maatschappelijke dienstverlening van jongeren, hebben we vanuit de deskresearch wederom informatie gehaald uit de MDT Jongerenvragenlijst. Daarnaast hebben wij informatie gehaald uit een effectevaluatie van MDT door het CBS, waarin MDT-deelnemers zijn vergeleken met jongeren die niet deelnemen aan MDT.

Reguliere MDT Jongerenvragenlijst

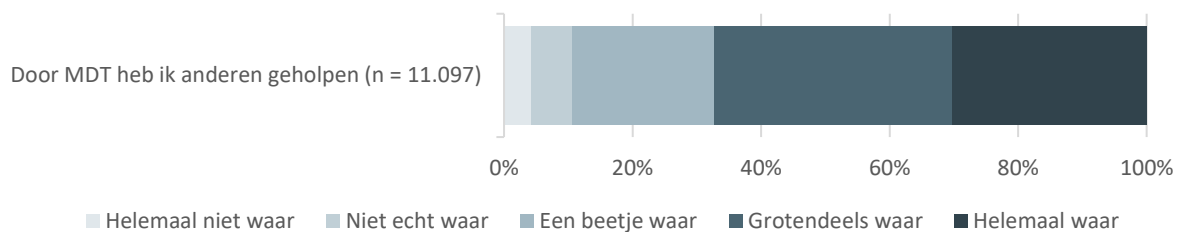
Een van de drie pijlers van MDT is iets doen voor een ander en/of de samenleving. Verschillende vragen in de MDT Jongerenvragenlijst gingen daarom over vrijwilligerswerk en over iets doen voor een ander. Zo zijn jongeren aan de start van hun MDT gevraagd of ze vrijwilligerswerk zouden zijn gaan doen als ze niet aan een MDT-project waren begonnen. Het lijkt MDT goed te lukken om jongeren te bereiken die anders geen vrijwilligerswerk zouden gaan doen: 43% zou dit (zeer) waarschijnlijk anders niet zijn gaan doen.⁴¹

Een deel van de vragen is zowel aan het begin als aan het eind van een MDT-project gesteld. Hierdoor is het mogelijk om over tijd te vergelijken in welke mate jongeren het belangrijk vinden om iets te doen voor een ander en hoe belangrijk zij het vinden om hun stad of buurt beter te maken (zie **Figuur 3.9**). Hieruit blijkt dat jongeren het aan het eind van hun MDT-project vaker belangrijk vinden om iets te doen voor een ander dan aan het begin (80% tegenover 75%). Vergelijkbare resultaten zien we voor de mate waarin jongeren het belangrijk vinden om hun stad of buurt beter te maken (60% aan het eind tegenover 54% aan het begin).

⁴¹ In dit onderzoek rapporteren we wie de stellingen met 'grotendeels waar' of 'helemaal waar' beantwoordt. Sommige overige rapporten nemen ook de groep mee die de stelling met 'een beetje waar' beantwoordt. De gerapporteerde percentages in dit hoofdstuk verschillen daarom van sommige overige rapporten die zich baseren op dezelfde data.

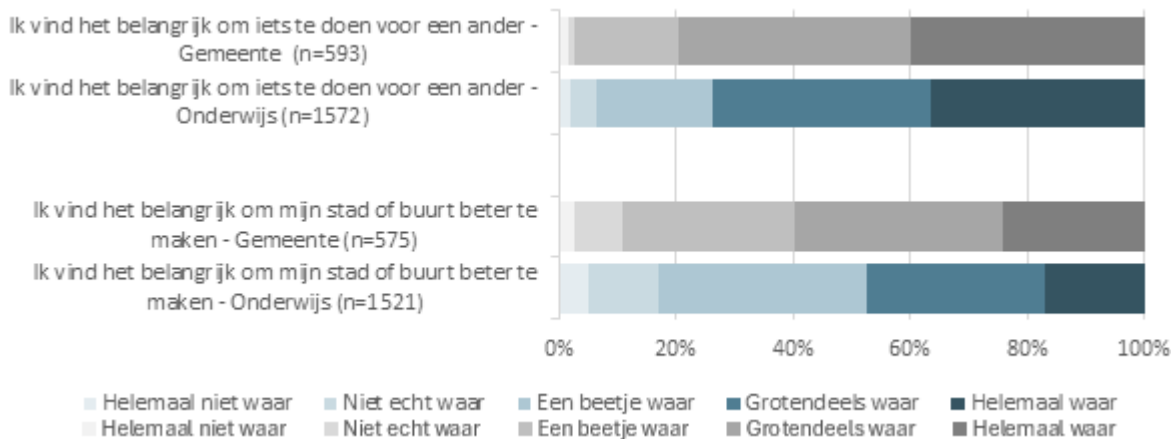
Figuur 3.9 Het belang van maatschappelijke dienstverlening volgens MDT-regulier deelnemers

Jongeren zijn verder gevraagd om terug te kijken op wat MDT hen heeft opgeleverd. Het merendeel van de jongeren is (grotendeels of helemaal) van mening dat zij anderen hebben kunnen helpen, namelijk 67% (zie **Figuur 3.10**). Tot slot is aan de jongeren gevraagd of ze door hun MDT-project vrijwilligerswerk willen gaan doen. In totaal wil 13% van de jongeren actief blijven als vrijwilliger, ofwel binnen hetzelfde MDT-project, ofwel bij een andere organisatie.

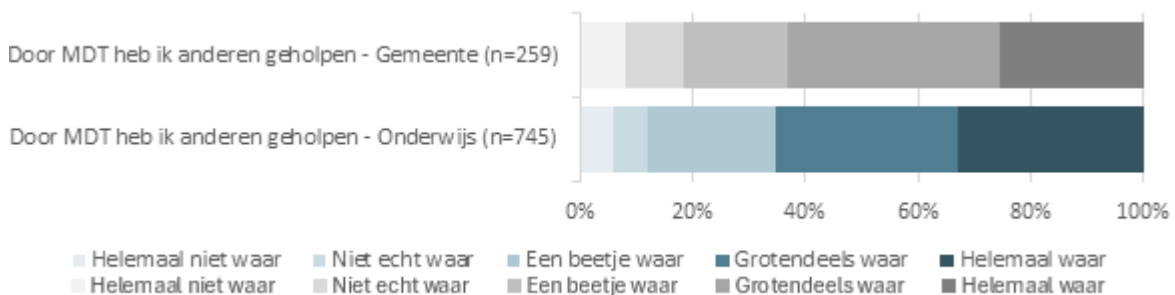
Figuur 3.10 Opbrengsten op het gebied van anderen helpen volgens MDT-regulier deelnemers.

MDT-Kort Jongerenvragenlijst

Wij maken bij het rapporteren van de MDT-kort jongerenvragenlijst onderscheid tussen jongeren die een MDT-onderwijs project hebben gevolgd ($n=1608$) en jongeren die een MDT-gemeente project hebben gevolgd ($n=606$). Bij afronding van hun MDT-kort project vindt ongeveer de helft van de jongeren het (grotendeels of helemaal) belangrijk om hun stad of buurt beter te maken (zie **Figuur 3.11**). Dit aandeel ligt hoger onder jongeren die deelnemen aan een project binnen de subsidie voor gemeenten dan voor onderwijs (60% tegenover 48%). Meer jongeren geven aan het belangrijk te vinden om iets te doen voor een ander. Ook hier vinden jongeren die aan een gemeentelijk MDT-kort project deelnemen dit belangrijker dan jongeren binnen een onderwijs MDT-kort project (80% tegenover 74%).

Figuur 3.11 Het belang van maatschappelijke dienstverlening volgens MDT-kort deelnemers

Op de vraag of ze door MDT anderen hebben geholpen, reageerden de meeste jongeren positief en verschillen de resultaten nauwelijks tussen gemeente en onderwijsprojecten (zie **Figuur 3.12**). Jongeren die deelnamen aan een project waren grotendeels of helemaal van mening dat ze door MDT anderen hebben geholpen (66% en 63%). Tot slot wil ook na MDT-kort een deel van de jongeren door MDT actief blijven als vrijwilliger. Na deelname aan een project binnen MDT-kort onderwijs is 10% van de jongeren van plan vrijwilligerswerk te gaan doen, binnen het huidige MDT-project of een andere organisatie. Dit aandeel ligt bijna twee keer zo hoog voor MDT-kort vanuit de gemeente (19%).

Figuur 3.12 Opbrengsten op het gebied van anderen helpen volgens MDT-kort deelnemers.

Effectevaluatie MDT 2022 door CBS

Naast de analyse van de jongerenvragenlijst biedt voorgaand onderzoek ook enig zicht op de effecten van MDT op de maatschappelijke dienstverlening van jongeren. Het CBS voerde in 2022 een effectevaluatie uit naar MDT, door jongeren te vergelijken die ten tijde van de evaluatie wél of (nog) niet aan MDT hadden deelgenomen (CBS, 2023)⁴². Dit is gedaan door de data van de Sociale samenhang en welzijns-enquête (SSW) te vergelijken tussen 618 MDT'ers ($n=618$) en 1048 jongeren (tussen de 16 en 27 jaar) die in 2022 (nog) niet aan MDT hadden deelgenomen⁴³. Dit effectonderzoek biedt daarmee resultaten over een beperkte groep MDT'ers. Uit de evaluatie komt naar voren dat de

⁴² Effectevaluatie Maatschappelijke Diensttijd 2022 (CBS, 2023): <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/effectevaluatie-maatschappelijke-diensttijd--mdt--2022>

⁴³ De enquête is in totaal naar 1711 personen gestuurd die aan MDT hadden deelgenomen, de respons was 618 personen.

MDT'ers in het afgelopen jaar vaker vrijwilligerswerk hebben gedaan ten opzichte van de vergelijkingsgroep (75% tegenover 39%). Hierbij blijft echter op basis van de beschikbare gegevens onduidelijk in welke mate dit ging over vrijwilligerswerk buiten MDT om. Aanvullende informatie komt wel naar voren uit een extra vraag die alleen aan (voormalig) MDT'ers is gesteld: vinden zij het belangrijk om zich in te zetten voor een ander en/of de omgeving na deel te hebben genomen aan MDT? 61% van deze jongeren gaf in de SSW-enquête aan dat deelname aan MDT hen heeft gemotiveerd om zich in te zetten voor de samenleving.⁴⁴

---

⁴⁴ Opvallend is hierbij dat deze vervolgvraag alleen gesteld is aan 319 van de 618 MDT'ers die deze enquête hebben ingevuld. De overige MDT'ers gaven namelijk eerder aan dat zij nog niet aan een MDT-project deelnamen of hadden deelgenomen.

4. Opstarten MDT, redenen voor deelname en drempels

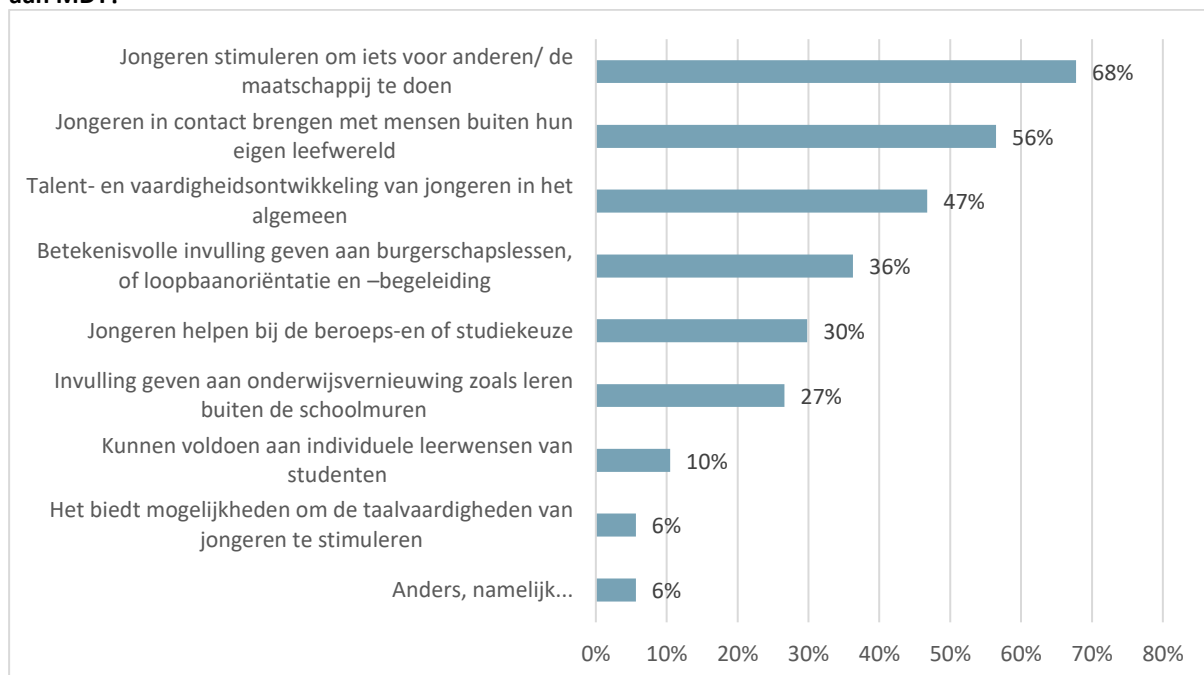
In dit hoofdstuk geven we antwoord op de derde onderzoeksvraag over de inzet van MDT On Tour, het Expertteam, MDT-kort bij subsidieaanvragen voor MDT. Daarnaast gaan we in op de redenen voor deelname aan MDT en de drempels bij de start en uitvoering van MDT. In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquêtes en focusgroepen beschreven.

Wat maakt dat de school geïnteresseerd is in MDT?

In de enquête vroegen we respondenten wat de voornaamste redenen waren voor hun onderwijsinstelling om deel te nemen aan MDT. Respondenten konden maximaal drie verschillende redenen kiezen uit een voorgegeven lijst van redenen die we baseerden op de deskresearch. **Figuur 4.1** toont de resultaten. De meest gekozen antwoorden waren a) het stimuleren van jongeren om iets te doen voor anderen, b) jongeren in contact brengen met mensen buiten hun eigen leefwereld en c) de talent en vaardigheidsontwikkeling van jongeren in het algemeen.

In aanvullende analyses van de enquête resultaten gingen we per reden na of er verschillen zijn in de antwoorden van respondenten uit het vo en het mbo. Bij één van acht verschillende redenen zien we een significant verschil tussen hun antwoorden: een groter aandeel van de respondenten uit het mbo geeft aan dat het stimuleren van jongeren om iets voor anderen/maatschappij te doen één van belangrijkste redenen is om deel te nemen aan MDT (42% in het mbo versus 22% in het vo).

Figuur 4.1 Wat zijn de voornaamste redenen geweest om een MDT-aanvraag in te dienen of deel te nemen aan MDT?

Noot. 124 respondenten gaven in totaal 354 antwoorden

Ook in de focusgroepen komt naar voren dat respondenten deelnamen aan MDT, omdat de pijlers van MDT goed aansluiten op de visie van de school. Respondenten gaven aan dat ze het belangrijk vinden om leerlingen uit hun bubbel te halen en hun blik te verbreden. Ook doen sommige scholen mee met MDT, omdat ze als school meer aandacht willen besteden aan de persoonlijke ontwikkeling

en talentontwikkeling van de jongeren. Daarnaast geven verschillende respondenten in het mbo, hbo en wo aan dat in contact staan met de maatschappij een belangrijk onderdeel is geworden van de visie van de instelling en dat MDT hier goed bij aansluit.

Invulling geven aan onderwijsvernieuwing, zoals leren buiten de schoolmuren werd in de enquête door 27 procent van de respondenten als een van de voornaamste redenen genoemd. In de focusgroepen gaven veel scholen aan dat MDT een mogelijkheid biedt om ook ‘buiten de schoolmuren’ te leren. Hoewel sommige scholen al gebruik maakten van buitenschools of ‘levensecht’ leren, waren dit vaak meer losse opdrachten of projecten. Een van de respondenten zegt hierover: “Door MDT krijgt omgevingsgericht leren een duidelijkere plek in het onderwijs”. Respondenten gaven aan dat deze manier van werken ervoor zorgt dat jongeren ook meer levenservaring opdoen en uit hun comfortzone treden. Verder noemden sommige respondenten ook dat buitenschools leren en ‘levensecht’ leren het onderwijs aantrekkelijker maakt, wat voor scholen of docenten ook een reden kan zijn om voor MDT te kiezen. Ook sluit de manier van leren, waarbij er meer aandacht is voor ‘buitenschools leren’ of levensechte opdrachten, goed aan op het onderwijsconcept van sommige scholen.

Uit de focusgroepen bleek dat respondenten uit het vo MDT vaker zagen als een kans om nieuwe samenwerkingen in de omgeving aan te gaan en een netwerk op te bouwen (zie **figuur 4.2**). Terwijl respondenten uit het mbo vooral voortbouwen op het al bestaande netwerk.

Figuur 4.2 Redenen om deel te nemen aan MDT uit de focusgroepen

“Door MDT op te zetten hebben we als onderwijs de verbinding buiten de school opgezet. Dit was eerder nauwelijks aanwezig.” (vo-school)

“We zijn een witte christelijke school en hebben MDT opgezet met als doel kinderen uit hun bubbel te trekken.” (vo-school)

“MDT past goed bij onze visie op onderwijs. Namelijk dat onderwijs over meer gaat dan leren. We proberen studenten niet alleen op te leiden voor een beroep maar ook tot mens. En daarvoor is het nodig om ervaringen op te doen buiten de klas. MDT is zeer geschikt om deze ervaring invulling te geven.” (mbo-instelling)

In hoeverre heeft MDT on Tour/de inzet van het expertteam of MDT-kort meegespeeld bij de keuze voor een subsidieaanvraag ?

Om zicht te krijgen op mogelijke rol van MDT on Tour, het Expertteam MDT Onderwijs en MDT-kort bij deelname aan MDT-regulier legden we de respondenten een aantal stellingen in de enquête voor. **Tabel 4.3** toont de resultaten. Aan respondenten werd gevraagd of deze programma’s mee hebben gespeeld bij de keuze om een MDT-aanvraag in te dienen (in de enquête voor penvoerders) of om betrokken te zijn bij een MDT-project (in de enquête voor niet-penvoerders). De vraag ten aanzien van MDT-kort is alleen gesteld aan de 53 respondenten die betrokken zijn bij een MDT-regulier project.

Ten eerste zien we dat een aanzienlijk deel van de respondenten aangeeft het antwoord op deze vragen niet te weten of geen ervaring met deze programma's te hebben. Ten aanzien van het Expertteam MDT komt dit doordat het expertteam pas in september 2023 is gestart. De reguliere MDT-projecten die in de enquête zijn meegenomen hebben hun aanvraag al voor die tijd ingediend, waardoor een verband niet mogelijk is. Voor de respondenten die betrokken zijn bij een regulier MDT-kort is een verband wel mogelijk.

Van de overige respondenten geeft de overgrote meerderheid (73-94%) aan dat MDT on Tour en het Expertteam MDT Onderwijs geen rol hebben gespeeld in hun keuze om deel te nemen aan MDT-regulier. Een mogelijke verklaring die geldt voor de MDT-regulier projecten is dat MDT on Tour als eerste kennismakingsinstrument wordt ingezet, waarna partijen kiezen voor MDT-kort en vanuit daar een aanvraag voor MDT-regulier indienen. Ongeveer de helft van de respondenten die vooraf heeft deelgenomen aan MDT-kort, geeft aan dat deze deelname een rol heeft gespeeld bij de MDT-regulier aanvraag.

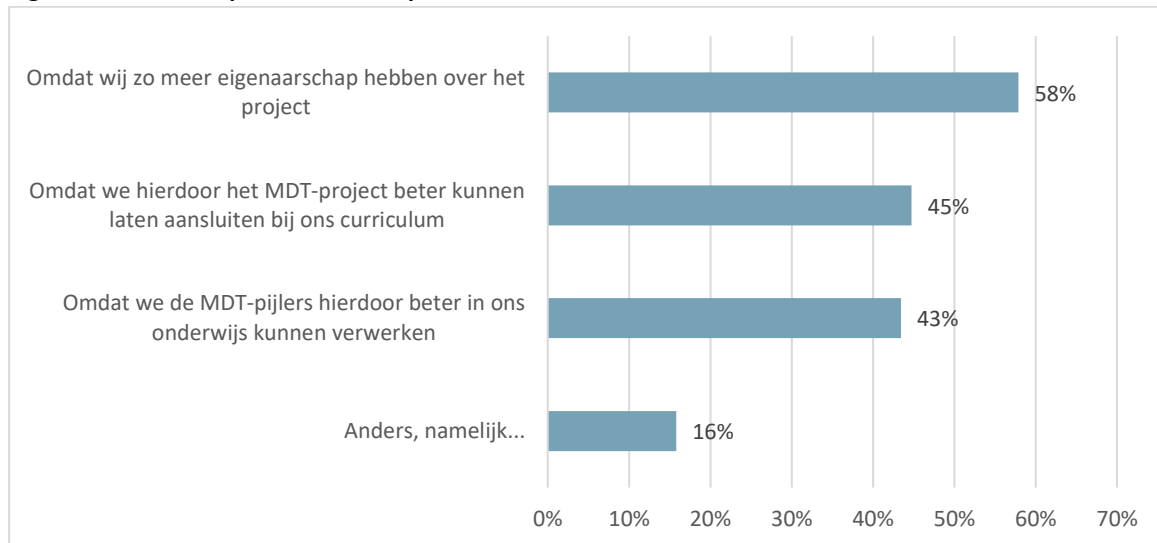
Tabel 4.3 Rol MDT-on Tour, Expertteam en MDT-kort bij subsidieaanvraag

		Helemaal (of enigszins) mee eens ¹		Mee oneens		n.v.t. wij hebben hier geen ervaring	Weet ik niet
		n	%	n	%	n	n
MDT on tour	Penvoerder	7	19%	29	81%	29	11
	Geen penv.	3	16%	16	84%	24	10
De inzet van het expertteam MDT	Penvoerder	11	27%	29	73%	27	9
	Geen penv.	1	6%	17	94%	26	9
De mogelijkheid tot testen (MDT-kort)	Penvoerder	5	62%	3	38%	1	1
	Geen penv.	7	39%	11	61%	17	8

Noot. Het item over de mogelijkheid tot testen, is alleen gesteld aan respondenten die betrokken zijn bij MDT-regulier. ¹In de vragenlijst waren dit twee verschillende antwoordopties.

Redenen om juist wel of geen penvoerder te zijn

In de enquête voor penvoerders van MDT-projecten werd ook uitgevraagd wat de voornaamste redenen zijn geweest om de aanvraag als penvoerder in te dienen. **Figuur 4.4** laat zien dat de meest geselecteerde reden is dat ze daardoor meer eigenaarschap hebben over het project. Dit komt overeen met de bevindingen uit de focusgroepen. Een voordeel van penvoerder zijn, is volgens respondenten (uit onderwijs) dat ze meer regie hebben. Zo zei één van de respondenten uit het mbo hierover: "Wij zijn penvoerder van een vrij groot MDT-project. We werken met verschillende partners samen en hebben zelf de *lead*. We nemen bij verschillende partners verschillende diensten af. Dat doen we op basis van de verschillende ondersteuningsvragen die we vanuit de Colleges krijgen". Een bijna even groot aandeel van de respondenten gaf ook als reden aan dat ze het MDT-project door penvoerder te zijn beter konden laten aansluiten bij hun curriculum en/of dat ze de MDT-pijlers beter in het onderwijs konden verwerken. Andere genoemde redenen die meermaals voorkomen, zijn dat MDT een kans was om andersoortig onderwijs aan te bieden en dat het een manier is om MDT te verduurzamen in hun onderwijs.

Figuur 4.4 Redenen penvoorderschap

Noot. Meerdere antwoorden mogelijk. 76 penvoorders gaven in totaal 123 antwoorden.

In de enquête voor contactpersonen van onderwijsinstellingen die géén penvoerder van het MDT-project zijn, werd gevraagd om welke reden(en) heeft hun onderwijsinstelling ervoor gekozen om zelf geen penvoerder te zijn van het MDT-project. Respondenten konden zelf een antwoord formuleren. De meest voorkomende reden was dat penvoorderschap organisatorisch niet haalbaar was voor de onderwijsinstelling, onder meer door de administratieve taken die het oplevert. Een respondent die werkzaam is op een vo-school schrijft bijvoorbeeld: “Het organiseren en beheren van de financiën en administratieve verplichtingen als penvoerder kan een aanzienlijke belasting zijn voor onze middelen en personeel. We willen ons liever richten op de inhoud en uitvoering van het project, zodat we de kwaliteit en effectiviteit van de activiteiten kunnen waarborgen.” Ook in de focusgroepen gaven respondenten aan dat het veel tijd kost om penvoerder te zijn. Er gaat veel werk zitten in de aanvraag, het bijhouden van de administratie en de evaluatie. Daarnaast werd als reden in de enquête genoemd dat een andere partij al het initiatief had genomen en dat er daarom geen aanleiding was om penvoorderschap te overwegen. Andere meermaals genoemde redenen waren dat a) een andere partij meer ervaring en kennis had op het gebied van MDT en/of het aanvraagproces en b) het (bestaande) MDT-project al aan de wensen van de onderwijsinstelling voldeed en er daarom geen reden was om een eigen MDT-project te starten.

Welke drempels ervaren scholen bij de start van MDT?

In de enquête vroegen we aan respondenten of hun onderwijsinstelling obstakels heeft ervaren bij het (op)starten van het MDT-project. **Tabel 4.5** toont de resultaten, apart voor penvoerder en niet-penvoorders. Penvoorders lijken wat vaker obstakels te ervaren dan niet-penvoorders, maar het verschil is niet significant. Tussen de antwoorden van respondenten uit het vo en het mbo zien we eveneens geen significante verschillen.

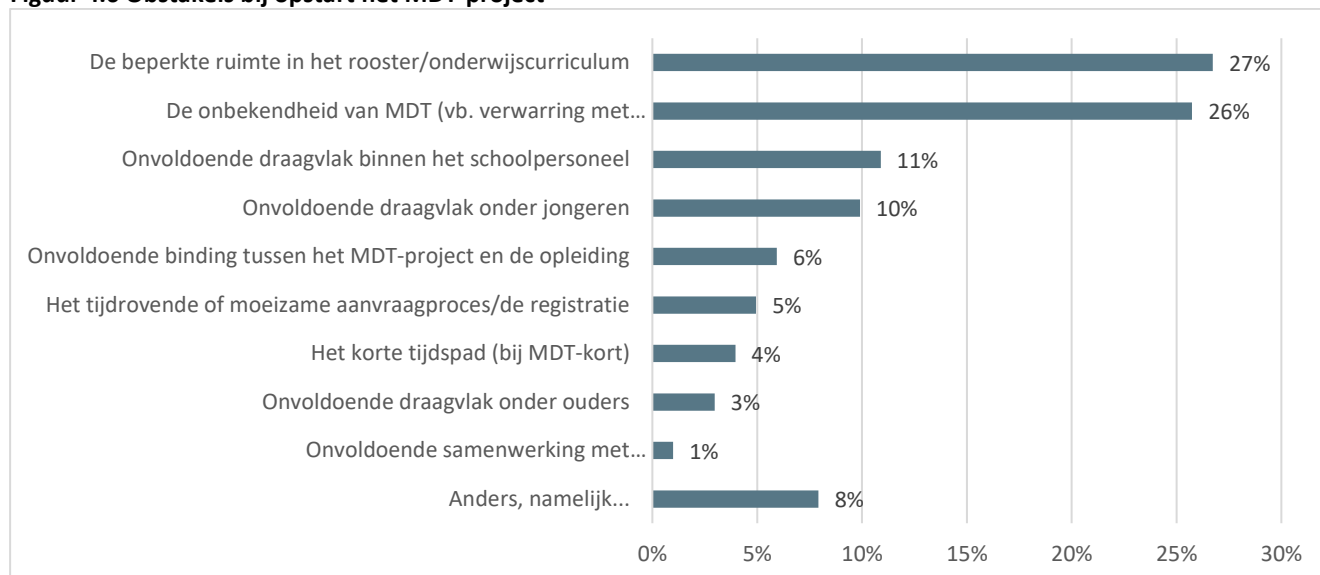
Tabel 4.5 Heeft u obstakels ervaren bij het (op)starten van het MDT-project?

	Ja		Nee		Weet ik niet
	n	%	n	%	n
Penvoerder	29	42%	40	58%	7
Geen penvoerder	16	37%	27	63%	10

Noot. Deze algemene vragen zijn overgeslagen voor 3 respondenten die de survey voor meer dan 1 project hebben ingevuld.

We vroegen de 45 respondenten die aangaven obstakels te ervaren vervolgens naar het soort obstakels dat ze waren tegengekomen (zie **Figuur 4.6**). Een ruime meerderheid geeft aan dat de beperkte ruimte in het rooster en/of onderwijscurriculum en/of de onbekendheid van MDT een obstakel vormde. Ook tijdens de focusgroepen werd genoemd dat MDT tijd nodig heeft gehad om van de grond te komen en meer naamsbekendheid te krijgen. Nog steeds wordt MDT soms verward met dienstplicht. Verder geeft ongeveer één op de vier respondenten in de enquête aan dat er onvoldoende draagvlak onder personeel of leerlingen was. Er zijn geen significante verschillen tussen de antwoorden van respondenten uit het vo en het mbo.

Ten aanzien van onvoldoende draagvlak voor MDT hebben we aanvullend (en ondanks dat verschillen niet significant zijn) nog naar de uitgesplitste resultaten voor het vo en het mbo gekeken. We zien dat slechts twee respondenten uit het mbo aangeven dat er te weinig draagvlak is onder jongeren en/of onder het personeel. Zes tot zeven respondenten uit het vo geven aan dat er onvoldoende draagvlak is onder jongeren en/of personeel.

Figuur 4.6 Obstakels bij opstart het MDT-project

Noot. Meerdere antwoorden mogelijk. In totaal gaven 45 respondenten 101 antwoorden.

Aanvullend op de resultaten van de enquête werd in de focusgroepen genoemd dat het voor sommige scholen een zoektocht is (geweest) hoe MDT het beste vorm kon krijgen (zie **figuur 4.7**). Een andere drempel die tijdens de focusgroepen naar voren kwam is dat het voor sommige regio's buiten de randstad lastiger is om lokale en regionale samenwerkingen te realiseren, doordat bedrijven en organisaties op een grotere afstand van de school zitten. Ten slotte noemden

respondenten een aantal drempels die specifiek gelden voor het MDT-project van de school. Bijvoorbeeld beperkte instroom van jongeren bij een MDT-project voor een specifieke doelgroep en technische (opstart)problemen.

Figuur 4.7 Voorbeeld van ervaren drempels bij het (op)starten van MDT

“Toen we begonnen met MDT waren er een aantal grote MDT-partijen die volledige programma’s op school draaiden. Dit heeft ons in het eerste jaar enorm geholpen om MDT op te zetten, maar we merkten ook dat deze grootse aanpak met onder andere een schoolbreed festival niet goed aansloot op de behoeften van de school. Het daaropvolgende jaar hebben we daarom in overleg met de leerlingen het programma afgeschaald naar kleinere groepen met meer maatwerk. We hebben meer ingezet op buitenschools leren en ervaren door te doen. Ook staat inspiratie en motivatie centraler. Het is een zoektocht geweest, maar hierdoor is het MDT-programma bij ons op school impactvoller geworden.”
(vo-school)

Wat zijn redenen dat scholen niet meedoen?

Om na te gaan wat specifieke redenen zijn dat scholen besluiten niet deel te nemen aan MDT, hebben we via het Expertteam MDT Onderwijs een aantal scholen gecontacteerd die interesse hadden in deelname aan MDT, maar toch niet met een project zijn gestart. Vanuit drie scholen kregen we drie verschillende redenen hiervoor te horen:

- Een vo-school geeft aan dat MDT te veel werklast oplevert voor de kleine groep docenten/medewerkers.
- Een andere vo-school benoemt dat ze hun MDT-trajecten met sociale partners organiseren van de subsidie ‘School & Omgeving’, waardoor het aanvragen van een aparte subsidie voor MDT dus overbodig is. In het verleden (tijdens en vlak na corona) maakten ze ook gebruik van de NPO-gelden die ook redelijk breed in te zetten waren.
- Een mbo-opleiding benoemt dat er binnen de organisatie die MDT kort aan de school aanbood geen gelegenheid meer was om dit project binnen het reguliere programma onder te brengen. De school heeft er daarom voor gekozen om niet deel te nemen aan MDT.

Tijdens de focusgroepen werden de volgende redenen genoemd om niet deel te nemen aan MDT: de tijdigheid van de subsidie, beperkte tijd in het rooster voor MDT, te weinig onderwijspersoneel en onbekendheid met MDT. Verder gaf een respondent in het wo aan dat universiteiten MDT vaak beschouwen als een onderdeel buiten het primaire (onderwijs)proces. Ook ligt MDT buiten de comfortzone van veel coördinatoren en docenten en weten ze bijvoorbeeld ook niet hoe ze MDT kunnen integreren in het onderwijs. Aan de andere kant menen andere respondenten dat deelname aan MDT nu soepel verloopt, aangezien er inmiddels veel materiaal ligt waardoor scholen makkelijker ergens op kunnen aansluiten.

5. Integratie van MDT in het onderwijs en deelname jongeren

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de eerste onderzoeksvraag over verbinding tussen het onderwijs en MDT, ingaande op de koppeling van MDT aan onderwijsdoelen en certificaten, de rol van de diverse betrokkenen (OCW, schoolbesturen en docenten) en de subsidies. Ten slotte geven we een beeld van het aantal jongeren die per schoolsoort worden bereikt voor MDT en wat jongeren na het volgen van een MDT-traject gaan doen. Eerst worden de resultaten van de enquêtes beschreven en daarna de resultaten van de focusgroepen.

Hoe zijn scholen betrokken bij MDT? Is de school alleen een wervingsplek of is er sprake van een (duurzame) verbinding met het onderwijs?

Ten aanzien van de MDT-projecten waarbij de onderwijsinstelling geen projectleider is ($n=53$), is middels de enquête nagevraagd van welk type samenwerking tussen het MDT-project en de onderwijsinstelling sprake was. Respondenten konden meerdere opties selecteren. Voor acht projecten (15%) werd aangegeven dat de school alleen een vindplaats was voor jongeren en voor 29 projecten (55%) gaat het om een meerjarige samenwerking tussen de onderwijsinstelling en het MDT-project, al dan niet in combinatie met een formeel partnerschap. Bij dertien (25%) projecten is er géén meerjarige samenwerking, maar wel sprake van een formeel partnerschap.

Opvallend is dat ongeveer de helft van de respondenten aangeeft dat de onderwijsinstelling formeel partner is in het MDT-project ($n=26$). Dit is tegen onze verwachtingen in, omdat we alleen projectleiders hebben gecontacteerd van MDT-projecten met een formeel partnerschap met één of meerdere onderwijsinstellingen. Mogelijk waren niet alle contactpersonen van het formele partnerschap op de hoogte of wisten zij niet goed wat hiermee bedoeld werd.

Aan dezelfde groep van 53 niet-penvoerders werd vervolgens gevraagd hoe de samenwerking tussen de onderwijsinstelling en het MDT-project tot stand is gekomen. Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat de school is benaderd door de MDT-partner (zie **Tabel 5.1**). Een kwart van de respondenten geeft aan dat ze het MDT-project hebben geselecteerd, omdat het inhoudelijk goed past bij hun curriculum.

Tabel 5.1 Hoe is de keuze voor een samenwerking met het MDT- project tot stand gekomen?

	N	%
Wij zijn benaderd door een MDT-partner	26	49
We hebben het project geselecteerd omdat het inhoudelijk past bij ons curriculum	13	25
Het was (vooral) een praktische keuze	2	4
Vanuit eerdere samenwerking	8	15
Anders, namelijk...	4	6
Totaal	53	100,0

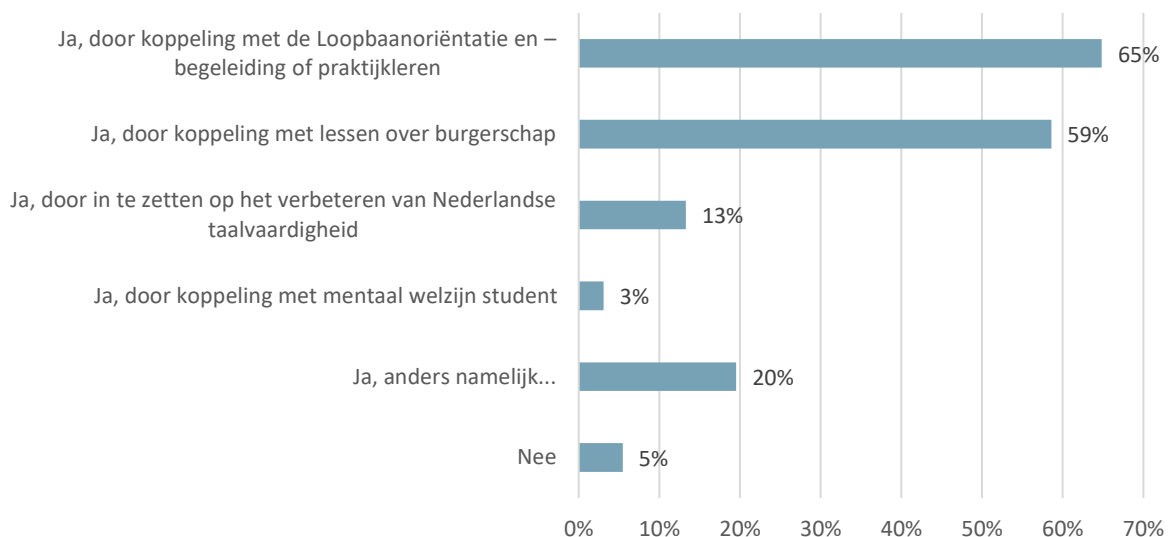
Noot. Deze vraag is alleen in de niet-penvoerders versie van de enquête gesteld.

Hoe wordt MDT gekoppeld aan onderwijsdoelen/thema's/of hoe krijgt MDT een functie binnen onderwijsthema's zoals bijv. burgerschap, LOB, etc.?

Op basis van de enquête, te zien in **Figuur 5.2**, blijkt dat in bijna alle projecten een koppeling wordt gemaakt met onderwijsdoelen en thema's. Slechts zeven respondenten (6%) geven aan dat dit niet het geval is. Respondenten konden vervolgens ook aangeven aan welke verschillende onderwijsdoelen het MDT-project gekoppeld werd. Een ruime meerderheid van de projecten is gekoppeld aan burgerschap en/of LOB. Een klein deel van de projecten (13%) is gekoppeld aan doelen op het gebied van taalvaardigheid. Onder de optie 'Ja, anders namelijk..' worden zeer diverse voorbeelden genoemd, zoals een koppeling met het vak communicatie, levensbeschouwing, kunst en cultuur of vorming en talentontwikkeling.

Aanvullende vergelijkende analyses van de antwoorden van subgroepen van respondenten (mbo vergeleken met het vo, en penvoerders vergeleken met niet-penvoerders) laten zien dat er geen opvallende of significante verschillen in hun antwoorden zijn.

Figuur 5.2 Is het MDT-project gekoppeld aan onderwijsdoelen/thema's waar uw onderwijsinstelling op inzet?

Noot. Meerdere antwoorden mogelijk. 129 respondenten gaven in totaal 211 antwoorden.

De respondenten die bij bovenstaande vraag opgaven geen koppeling te maken met onderwijsdoelen, kregen de open enquêtevraag: 'wat is de reden dat het MDT-project niet is gekoppeld aan onderwijsdoelen?' Drie respondenten gaven aan dat het project wordt ingezet voor jongeren die uitvallen op school of bij hun opleiding en dat het daarom niet is gekoppeld aan onderwijsdoelen. Een van deze respondenten licht toe dat het MDT-project bij deze jongeren niet om vakinhoudelijke doelen gaat, maar over doelen met betrekking tot studentenwelzijn of begeleiding bij het kiezen van een volgende stap in hun loopbaan. Vier respondenten geven aan dat MDT (vooralsnog) niet is ingebed in de organisatie van het reguliere onderwijs, maar dat dit in de toekomst mogelijk wel gaat gebeuren.

Uit de focusgroepen komt een vergelijkbaar beeld naar voren: de meeste scholen koppelen MDT aan LOB, praktijkleren en/of burgerschap (zie voorbeelden in Fig. 5.3). Sommige scholen zijn nog zoekende in hoe ze burgerschapsonderwijs vorm moeten geven en geven aan dat MDT hierbij helpt. Een van de respondenten uit het vo meldde hierover: “Wij hebben een jaar geleden Inspectiebezoek gehad. Alles was goed, op burgerschap na. Niet omdat we burgerschap niet doen, maar om burgerschap goed zichtbaar te maken is een uitdaging. De MDT-subsidie gaf wel een mooie mogelijkheid om juist die zichtbaarheid van burgerschap te vergroten.” Daarnaast gaven respondenten aan dat leerlingen door MDT aan de LOB-doelen werken. Bijvoorbeeld doordat leerlingen op plekken komen waar ze normaal niet zouden komen en aan het denken worden gezet over wat ze in de toekomst willen en waar ze goed in zijn.

In het mbo en praktijkonderwijs wordt een MDT-project vaak aangepast aan de inhoud van de opleiding, waarbij jongeren binnen hun vakgebied iets voor een ander doen en mensen ontmoeten. Studenten van een horeca-opleiding koken bijvoorbeeld voor mensen die eenzaam zijn, terwijl studenten van een sport-opleiding sportactiviteiten in de buurt organiseren. Bij de doelgroep ISK wordt binnen MDT gewerkt aan het stimuleren van de Nederlandse taal.

MDT is niet op alle scholen een vast onderdeel van het curriculum. Meerdere respondenten in het mbo, hbo en wo gaven aan dat MDT op school onderdeel is van een keuzedeel of minor. Het keuzedeel is een verdieping of verbreding op de opleiding van de student. Zo gaf een respondent vanuit het hbo aan dat studenten als keuzevak kunnen participeren aan Mentoren op Zuid, waarbij studenten worden gekoppeld aan leerlingen in Rotterdam Zuid en aan de slag gaan met een leerdoel van de leerling. Een andere respondent uit het wo gaf aan dat MDT onderdeel uitmaakt van een minor van 15 ECTS over *sustainable well-being*.

Van de scholen waarbij MDT niet is gekoppeld aan onderwijsdoelen of thema's gaf een respondent uit het vo aan dat zij hier bewust voor hadden gekozen. Door MDT als los programma aan te bieden, waar de leerlingen ook geen beoordeling voor krijgen, zou MDT eerder “iets van de leerlingen zelf worden”, waardoor er meer eigenaarschap bij de leerlingen ligt. Andere scholen gaven aan dat ze MDT aanboden aan een specifieke doelgroep, vaak kwetsbare jongeren die een risico lopen op voortijdig schoolverlaten of worstelen met hun opleiding. Een hbo-school geeft aan een speciaal MDT-traject te hebben ontwikkeld voor studenten met twijfels over hun studiekeuze, studievertraging of andere studieproblemen. In het MDT-traject ligt de focus op de persoonlijke ontwikkeling, een nieuwe studiekeuze te maken, de huidige studiekeuze te bevestigen of om een studiejaar te overbruggen. Omdat het MDT-project alleen gericht is op deze doelgroep (met studieproblemen), is het programma bij deze (ho-)instelling niet gekoppeld aan specifieke leerdoelen of thema's.

Figuur 5.3 Voorbeelden van koppeling MDT aan onderwijsdoelen

“Wij hebben MDT op school gelinkt aan LOB. Voor MDT gebruiken we ook materialen van het LOB-expertisecentrum, zoals het kwaliteitenspel. Hierdoor worden leerlingen zich bewuster van wat ze willen en kunnen.” (vo-school, MDT-kort)

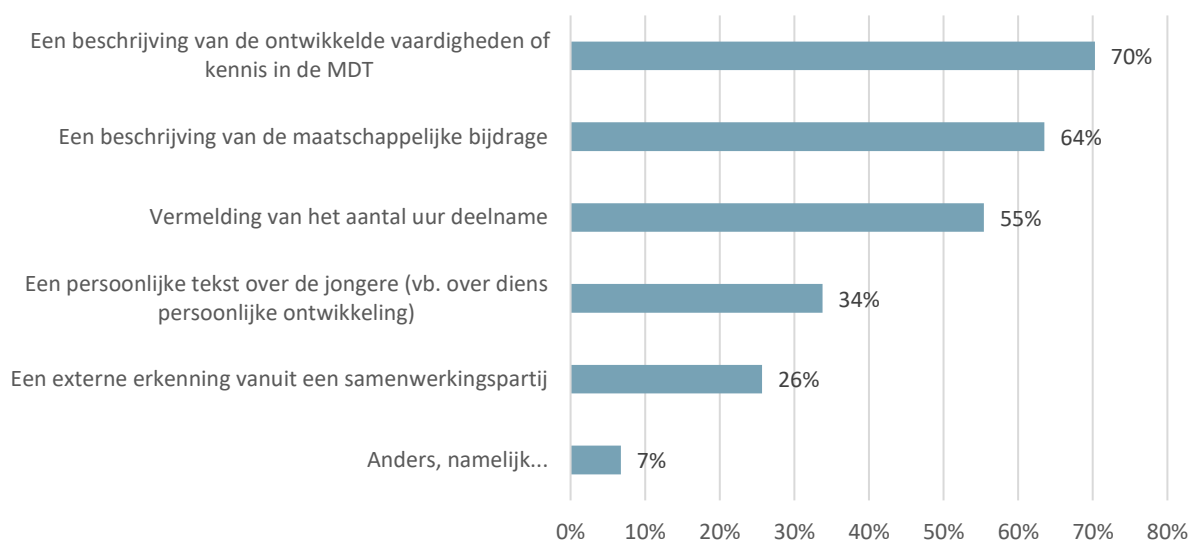
“Wij hebben MDT dus ook echt geïntegreerd in de verschillende sectoren (horeca, zorg en dienstverlening en bouw en logistiek). MDT is echt een onderdeel van de sector waar ze op dat moment mee bezig zijn.” (praktijkonderwijs, MDT-kort)

Op welke wijze wordt er per onderwijssoort invulling gegeven aan MDT-certificaten en wordt hier een koppeling gemaakt met erkende certificaten en/of specifieke doelen binnen het onderwijs?

In de enquête vroegen we respondenten vervolgens of het betreffende MDT-project gekoppeld is aan een MDT-certificaat en zo ja, wat er bij het MDT-project wordt vermeld op het MDT-certificaat. Een klein aantal respondenten weet het antwoord op deze vraag niet ($n=10$) en een aanzienlijk deel van de respondenten gaf aan dat ze nog geen invulling hebben gegeven aan MDT-certificaten ($n=45$; 35%). Het ontbreken van MDT-certificaten komt iets vaker voor bij respondenten uit het vo dan voor respondenten uit het mbo (49% versus 31%) maar het verschil is (net) niet significant. Van de overige 74 respondenten gaf een ruime meerderheid van de respondenten aan dat het certificaat een vermelding van het aantal uur deelname, een beschrijving van de ontwikkelde vaardigheden of kennis in de MDT en/of een beschrijving van de maatschappelijke bijdrage bevat. Voor ruim een kwart van de MDT-projecten is er (ook) een vermelding van de erkenning vanuit de samenwerkingspartij en/of een persoonlijke tekst over de jongeren (zie **Figuur 5.4**).

In aanvullende analyses zijn we nagegaan of er opvallende en/of significante verschillen zijn tussen het vo en het mbo in de onderwerpen die worden vermeld op een MDT-certificaat. Voor één van de vijf onderwerpen zien we hierbij een verschil. In het mbo (49% van de gevallen) wordt significant vaker een beschrijving van de ontwikkelde vaardigheden of kennis op het certificaat vermeld dan in het vo (28% van de gevallen).

Figuur 5.4 Wat wordt er bij MDT-project vermeld op de MDT-certificaten?

Noot. Meerdere antwoorden mogelijk. 74 respondenten gaven in totaal 189 antwoorden. 10 respondenten antwoordden "weet ik niet", 45 respondenten antwoordden "wij hebben (nog) geen invulling gegeven aan MDT-certificaten.

Voor een groot deel van de MDT-projecten waarbij jongeren een MDT-certificaat ontvangen, geldt dat hierbij ook een koppeling wordt gemaakt met specifieke doelen binnen het onderwijs (zie **Tabel 5.5**). Voor een klein deel van de MDT-projecten ($n=13$) wordt naast een MDT-certificaat ook gebruik gemaakt van aanvullende erkende certificaten. Zeven keer wordt hierbij de Europass genoemd, meestal door respondenten uit het mbo ($n=5$). Overige antwoorden komen ieder slechts één keer voor, zoals: Boris Praktijkverklaring, Certificaat van WINGS training (basis en gevorderd weerbaarheid), Keuzedeel certificaat, en Maatschappelijke Stage van de gemeente Enschede. In het

mbo wordt bij een significant groter aandeel van de projecten gebruik gemaakt van een aanvullend certificaat dan in het vo (21% versus 5%).

Tabel 5.5 Koppeling certificaat met onderwijsdoelen

	Ja		Nee		Weet ik niet
Er is voor het MDT-project certificaat een koppeling gemaakt met specifieke doelen in het onderwijs ¹	51	81%	12	19%	12
Er is voor het MDT-project (ook) gebruik gemaakt van aanvullende erkende certificaten in het onderwijs	13	12%	100	89%	16

Noot.¹ Vraag is alleen gesteld aan respondenten die aangaven dat er gebruik wordt gemaakt van MDT-certificaten.

Respondenten, die bij bovenstaande vraag opgaven geen koppeling te maken met het certificaat, werden gevraagd om aan te geven waarom dit het geval was. De meest voorkomende antwoorden waren dat het MDT-project daarvoor te kort was, nog niet voldoende ingebed was in het onderwijs of dat het praktisch niet haalbaar was om dit in het certificaat te verwerken. Een aantal andere respondenten gaven aan dat er bewust niet voor gekozen is om onderwijsdoelen te vermelden op het certificaat, ondanks dat het MDT-project wel degelijk onderwijsdoelen omvat. Een respondent vanuit het mbo gaf bijvoorbeeld aan dat de onderwijsinstelling wil voorkomen dat door een koppeling met onderwijsdoelen op het certificaat een verplicht onderdeel toegevoegd wordt voor de studenten in de vorm van verplichte studiepunten of kerndoelen. Een respondent uit het vo geeft aan dat ze leerlingen 'op een andere manier willen enthousiasmeren en inspireren'.

Welke rol spelen OCW, schoolbesturen, directeuren (schooleigen) curriculum, docententeams en leerlingen/studenten bij de verbinding van MDT met het onderwijs?

Aanvullend op bovenstaande enquêteresultaten is in de focusgroepen gevraagd naar de rol van specifieke actoren, namelijk OCW, bestuur en docenten, bij de verbinding van MDT en het onderwijs.

Rol OCW

Meerdere respondenten gaven aan dat OCW op afstand staat, waardoor ze geen beeld hebben van de rol van OCW in de verbinding van MDT met het onderwijs. Ook benadrukten respondenten dat de kracht van MDT juist zit in de regionale samenwerking. Respondenten gaven aan dat ze hierdoor eerder te maken hebben met de gemeente of organisaties in de omgeving van de school dan met OCW. Een paar respondenten noemden voorbeelden van hoe OCW wel de verbinding heeft gelegd van MDT met het onderwijs, bijvoorbeeld door het oprichten van een platform waar scholen van elkaar kunnen leren.

Rol schoolbesturen en directie

Ook de rol van de schoolbesturen is beperkt genoemd in de focusgroepen. Wel gaven respondenten aan dat het voor het borgen van MDT in het onderwijs helpend is als de pijlers van MDT overeenkomen met de visie van het schoolbestuur. Uit de focusgroepen kwam naar voren dat de directeur een belangrijke rol speelt bij de verbinding van MDT met het onderwijs. Het is van belang dat de directeur achter MDT staat en dat er voldoende draagvlak is. Hierbij is het van belang dat MDT niet top-down wordt opgelegd, maar dat er ook draagvlak is onder de docenten.

Rol docententeams

In alle sectoren komt naar voren dat docententeams een belangrijke rol spelen in de verbinding van MDT met het onderwijs. Vaak is er op school één kartrekker of aanjager van MDT die zijn of haar enthousiasme en ideeën voor MDT verder verspreidt onder de andere docenten. De respondenten benadrukten dat het van belang is dat MDT uiteindelijk breed wordt gedragen binnen de school. Om draagvlak te creëren helpt het volgens respondenten als docenten goed worden geïnformeerd over de pijlers van MDT, hoe MDT op school vorm krijgt en wat er van hen verwacht wordt. Hierbij moeten docenten tijd en ruimte krijgen om MDT eigen te maken, omdat MDT een andere manier van werken vraagt dan ze gewend zijn. Ook helpt het delen van ervaringsverhalen en succesverhalen. Verder werkt het vaak motiverend wanneer MDT duidelijk wordt gekoppeld aan onderwijsdoelen. Een van de respondenten zei hierover: “Onder docenten was er niet gelijk draagvlak voor MDT, maar door de drie pijlers van MDT centraal te stellen en de koppeling met LOB en burgerschap duidelijk te maken, hebben we ze uiteindelijk toch meegekregen.” Respondenten uit het mbo gaven aan dat voor het creëren van draagvlak onder docententeams helpt als MDT laag in de organisatie wordt gelegd, zodat de teams zelf invulling geven aan MDT en een beroep doen op hun eigen netwerk. Zie een voorbeeld in onderstaand Figuur.

Figuur 5.6 Voorbeeld van docententeams betrokken bij implementatie van MDT in het curriculum

“Wij hebben ondervonden dat het enthousiasme van leraren essentieel is om leerlingen mee te krijgen en MDT tot een mooi project te laten bloeien. We zijn nu bezig met het integreren van MDT in burgerschap of LOB, maar dat moet worden gedragen door de school en de docenten. De afgelopen periode hebben we leraren van A tot Z geïnformeerd over MDT en wat er van hen verwacht werd. De leraren zijn actief mee gaan doen en hebben gezien dat sommige leerlingen die tijdens de les niet zo opvallen, wel floreren tijdens een MDT-project.” (vo-school)

Rol van (school)eigen curriculum/hoe zit MDT in het curriculum?

Het merendeel van de scholen die we hebben gesproken biedt MDT tijdens onderwijstijd aan. Dit is volgens respondenten een belangrijke voorwaarde om een grote groep jongeren te bereiken. Toch is er soms ook weerstand om MDT tijdens onderwijstijd aan te bieden. Zo gaf één van de respondenten aan dat de docenten en ouders van leerlingen in de bovenbouw vo vooral bezig zijn met het behalen van het diploma. Ook wanneer MDT-activiteiten tijdens een drukke periode of herkansingsperiode wordt gepland, kan het zijn dat leerlingen en ouders voorrang gaven aan het reguliere schoolwerk. Wanneer MDT buiten schooltijd plaatsvindt, geven respondenten het belang van goede communicatie aan tussen de MDT-partner en de school (terugkoppeling van MDT-traject en schoolse functioneren van de leerling).

Uit de focusgroepen en interviews komt naar voren dat veel scholen samenwerken met een MDT-partner om MDT op school vorm te geven. Aan de MDT-partners hebben we gevraagd hoe zij de samenwerking met scholen ervaren. Hoewel de respondenten aangeven dat de samenwerking over het algemeen prettig verloopt, worden er wel een aantal knelpunten genoemd. Deze knelpunten hebben te maken met het lerarentekort en een beperkte flexibiliteit van scholen in het rooster en curriculum. Zo merkte een van de MDT-partners op dat er sprake is van overbelasting en onderbezetting van docenten. Hierdoor is het lastiger om docenten van school aanwezig te laten zijn tijdens de workshops van MDT, terwijl de organisatie dat wel heel belangrijk vindt. Een andere MDT-partner constateerde dat scholen vaak weinig flexibel zijn en meer vastzitten aan hun rooster: “Soms

zijn er hele leuke evenementen in de regio, maar valt dit niet samen met de periode die de school heeft gereserveerd voor MDT. Het onderwijs vraagt soms veel flexibiliteit van MDT-partners, bijvoorbeeld dat ze een gastles moeten geven onder schooltijd, maar zijn vaak zelf niet flexibel". Verder gaven MDT-partners aan dat het met scholen altijd wat gepuzzel is om te kijken hoe MDT binnen onderwijstijd gegeven kan worden en hoe MDT kan aansluiten op de onderwijsdoelen. Tijdens de focusgroepen hebben de scholen ook een aantal successen en knelpunten in de samenwerking met MDT-partners genoemd. Veel MDT-partners werken met jongerenwerkers. Scholen vinden dit over het algemeen waardevol. Zo zei een respondent uit het vso/pro hierover: "Door betrokkenheid van jongerenwerkers bij MDT zoeken studenten de jongerenwerkers ook eerder buiten schooltijd op. Soms vinden jongeren het makkelijker om een jongerenwerker te benaderen dan hun eigen docent". Hoewel de meeste scholen het waardevol vinden om met jongerenwerkers te werken, moeten sommige scholen ook wennen aan de manier waarop de leerlingen gecoacht worden of vinden dit niet altijd passend. Ook gaf één van de respondenten in het vo aan dat het beperkte klassenmanagement van de professionals uit de praktijk extra werk oplevert voor docenten (nl. noodzakelijke aanwezigheid/ingrijpen tijdens de gastles).

Ervaren scholen een overlap met andere subsidies?

In de enquête vroegen we respondenten naar de mate waarin er op hun onderwijsinstelling overlap wordt ervaren tussen MDT-subsidie en andere subsidies, en of de onderwijsinstelling MDT met andere projecten waarvoor subsidie is verstrekt, combineert. Een aanzienlijk deel van de respondenten gaf aan het antwoord niet te weten. Van de overige respondenten gaf het overgrote merendeel aan dat dit niet het geval was (zie **Tabel 5.5**). Uit aanvullende analyses komt naar voren dat er op geen enkele mbo-instelling overlap wordt ervaren tussen MDT-subsidie en andere subsidies, terwijl dit bij 12% van de vo-instellingen wel het geval is.

De bevindingen uit de focusgroepen sluiten aan op de enquêteresultaten. Wel maken scholen en MDT-partners naast MDT-subsidie soms gebruik van andere financieringsbronnen of fondsen om het MDT-project mee te bekostigen (zie voorbeelden in Hoofdstuk 7).

Tabel 5.5 Ervaren overlap in subsidies en combineren van subsidies bij MDT-projecten

	Ja		Nee		Weet ik niet
	n	%	n	%	
Er wordt op mijn onderwijsinstelling overlap ervaren tussen MDT-subsidie en andere subsidies (o.a. school en omgeving, praktijkgericht havo, mbo cultuurkaart, etc.)	6	6%	96	94%	24
Mijn onderwijsinstelling combineert MDT met andere subsidies waarvoor subsidie is verstrekt vanuit verschillende (overheids)programma's (o.a. school en omgeving, praktijkgericht havo, mbo cultuurkaart)	10	9%	96	91%	20

Noot. Deze algemene vragen zijn overgeslagen voor 3 respondenten die de survey voor meer dan 1 project hebben ingevuld.

MDT'ers die stoppen: gaan die dan met iets anders door? Stoppen ze helemaal of vinden ze een andere weg om dezelfde doelstellingen te bereiken?

In de focusgroepen zijn verschillende redenen genoemd waarom jongeren voortijdig stoppen met een MDT-programma. Soms komt het voor dat jongeren zich niet aan de afspraken met een bedrijf

houden en bijvoorbeeld niet meer komen opdagen. Ook wanneer leerlingen het te druk hebben met toetsen en herkansingen, komt het wel eens voor dat de jongeren zich focussen op het ophalen van hun cijferlijst en daarom stoppen met MDT.

Ook lukt het bij jongeren met psychische klachten of jongeren die bijna niet meer naar school gaan niet altijd om een MDT-traject helemaal te doorlopen. Een van de MDT-partners gaf wel aan dat ze samenwerken met bedrijven en organisaties die openstaan voor leerlingen met extra bagage. Voor deze leerlingen wordt het MDT-programma soms ook anders ingericht, zodat het voor hen ook haalbaar is om MDT af te ronden, bijvoorbeeld door de leerling ook op school aan een opdracht van een bedrijf te laten werken. Daarnaast zijn er MDT-partners die zich specifiek richten op het weerbaar maken van de jongeren.

Naast jongeren die voortijdig stoppen met MDT, zijn er ook jongeren die het vrijwilligerswerk blijven voortzetten. Zo gaf een respondent in het hbo aan dat dit jaar een student is gestopt met de opleiding, maar wel het MDT-programma nog afrondt.

6. Uitgangspunten MDT en effecten op jongeren

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de tweede onderzoeksvraag over de borging van de MDT-uitgangspunten en de waargenomen effecten van MDT voor de jongeren. Dit hoofdstuk begint met een beschrijving van de bevindingen over de positie van de jongere en pijlers van MDT op basis van de focusgroepen. Daarna volgt een weergave van de mate van borging van de MDT uitgangspunten in het onderwijs op basis van de enquêteresultaten en de waargenomen effecten van MDT voor jongeren op basis van de focusgroepen.

Hoe wordt het belang van de jongeren als uitgangspunt geborgd?

Uit de focusgroepen komt naar voren dat het belang van de jongeren op verschillende manieren en in verschillende mate wordt geborgd binnen MDT-projecten. Sommige scholen geven jongeren veel ruimte om activiteiten, bedrijven of organisaties te kiezen, terwijl op andere scholen het programma meer vaststaat en er minder keuzeruimte is. Ook geven respondenten aan dat ze suggesties en feedback van de jongeren vragen en op basis hiervan het MDT-project verder ontwikkelen of aanpassen. Zo komt het soms voor dat een bedrijf of organisatie onvoldoende aansluit bij jongeren. Scholen of MDT-partners gaan dan het gesprek met de organisatie aan, of kiezen ervoor om in het vervolg met een andere organisatie samen te werken. Een voorbeeld van een te intensief traject, volgens een respondent, is het begeleiden van dementerende mensen. Respondenten benadrukten dat een goede afstemming onderling en verwachttingsmanagement tussen de praktijkinstelling, de jongere en eventuele coaches of andere betrokkenen cruciaal is.

Komen de drie pijlers evenredig aan bod bij MDT in verbinding met het onderwijs?

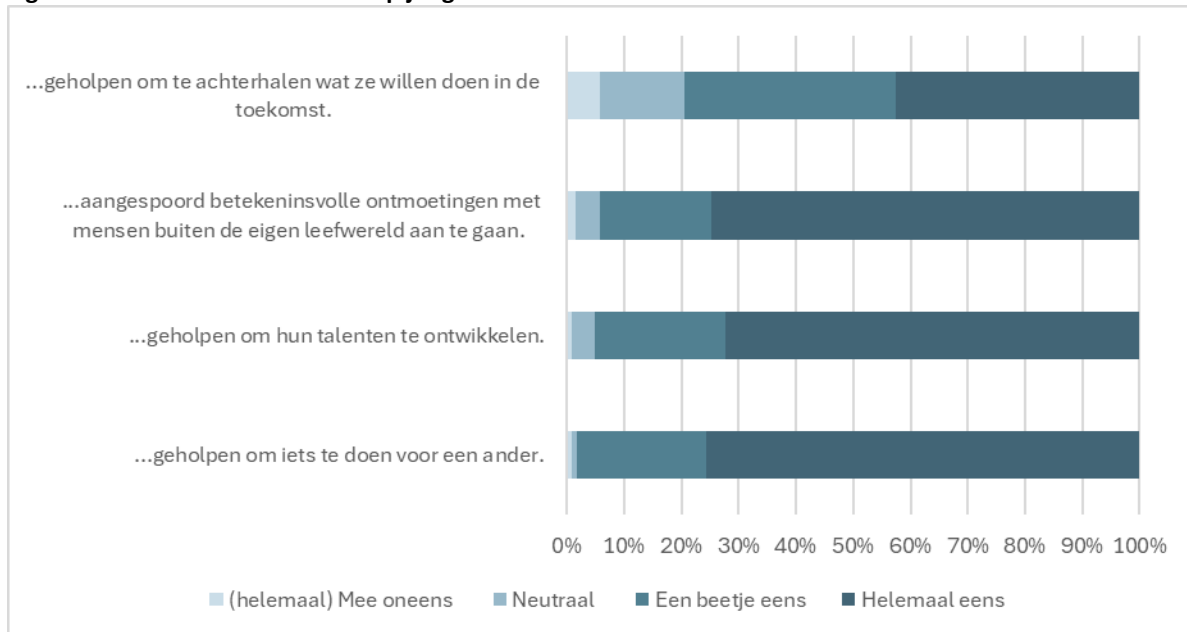
In de focusgroepen hoorden we terug dat de invulling van MDT-trajecten veelzijdig is en afhangt van de MDT-partner, waardoor de MDT-pijlers op verschillende manieren naar voren komen. Volgens het Expertteam ontstaat deze variatie doordat veel MDT-partners vaak al één van deze pijlers centraal hadden staan. Respondenten bevestigden dat alle drie de pijlers in elk programma terugkomen. De meeste MDT-programma's bestaan uit meerdere onderdelen, fasen en activiteiten, waarbij specifieke pijlers centraal staan binnen elke activiteit: "Er is een vaste verdeling gemaakt in het aantal uren voor vrijwilligersactiviteiten, bedrijfsbezoeken en workshops. Hierbij zitten de bedrijfsbezoeken en workshops voornamelijk op talentontwikkeling en de vrijwilligersactiviteiten op iets doen voor een ander en ontmoetingen buiten de eigen leefwereld." Respondenten stelden ook dat de pijlers samenkomen binnen activiteiten, en daardoor vaak niet uit elkaar te trekken zijn: "Tijdens vrijwilligerswerk - iets doen voor een ander - komen jongeren erachter dat ze ergens goed in zijn of leuk vinden." Een deel van de respondenten gaf aan dat de pijlers binnen het MDT-programma evenredig aanbod komen. Daarentegen merkten sommige respondenten op dat één van de pijlers soms meer nadruk krijgt, afhankelijk van factoren zoals de school en de doelgroep.

Wat zijn de waargenomen effecten op de drie pijlers van de MDT in verbinding met het onderwijs?

In de enquête kregen de respondenten vier stellingen over de mate waarin de uitgangspunten van MDT worden bereikt met het betreffende MDT-project (zie **Figuur 6.1**). Respondenten kozen uit de opties 'helemaal eens', 'een beetje eens', 'neutraal', 'een beetje mee oneens' en 'helemaal mee oneens'. Een aanvullende optie was: 'Ik heb hier geen inzicht in'. In de figuur zijn de twee 'mee oneens' opties samengevoegd omdat ze zeer zelden gekozen werden. Voor drie van de vier stellingen

– over betekenisvolle ontmoetingen, talentontwikkeling en iets doen voor een ander – geldt dat ongeveer drie kwart van de respondenten het helemaal eens is met de stelling. Over het borgen van deze uitgangpunten zijn respondenten over het algemeen dus erg positief. Ten aanzien van een beter toekomstbeeld zijn respondenten minder uitgesproken positief: iets minder dan de helft van de respondenten is het helemaal eens met de stelling dat het MDT-project hieraan heeft bijgedragen. Aanvullende analyses laten zien dat er in de gegeven antwoorden geen significante verschillen zijn tussen respondenten uit het mbo en het vo.

Figuur 6.1 Ervaren effecten MDT op jongeren

Noot. n=119-123. Zes tot tien respondenten kozen de optie 'Ik heb hier geen inzicht in'.

In de aansluitende open enquêtevraag noemden 57 respondenten nog andere positieve opbrengsten van MDT voor jongeren, zoals een positieve persoonlijke ontwikkeling en een duidelijker toekomstperspectief. Daarnaast werd een aantal keer ook benoemd dat MDT (in het vo) de betrokkenheid van leerlingen bij school en hun medeleerlingen bevordert, en dat MDT eigenaarschap en intrinsieke motivatie van leerlingen stimuleert.

In de focusgroepen hebben we gevraagd naar de waargenomen effecten van MDT op de drie pijlers, als er specifieke effecten zijn waargenomen per onderwijssector, hebben we dat beschreven. Volgens de respondenten speelt bij deze opbrengsten vooral mee dat MDT praktijkgericht is en vaak in de buitenschoolse context plaatsvindt: "Hoewel onderwijs vaak ook al LOB aanbiedt, blijven leerlingen hierbij meestal binnen hun eigen omgeving – de school" (Expertteam-lid).

Hoe helpt MDT de jongeren (dus de doelgroep zelf) om te achterhalen wat ze wel willen doen in de toekomst (pijler talentontwikkeling)?

Met betrekking tot talentontwikkeling van jongeren zien respondenten met name effect op de sociaal-emotionele en persoonlijke ontwikkeling, en daarmee soms zelfs op het welzijn. Respondenten krijgen van jongeren terug dat zij hun MDT-plek vaak als een prettige omgeving ervaren waar echt naar hen wordt geluisterd, wat hen het gevoel geeft gezien en gehoord te worden: "Bij MDT wordt gekeken naar wat studenten wél kunnen. Studenten bloeien op." Ook voelen

jongeren zich trots, ontwikkelen meer zelfvertrouwen, en ontdekken dat ze daadkrachtiger zijn dan ze aanvankelijk dachten. Dit vergroot hun zelfbewustzijn en verantwoordelijkheidsgevoel en geeft hen moed om nieuwe uitdagingen aan te gaan. Het gevoel van gezien en gehoord voelen speelt hierbij een cruciale rol in het versterken van hun zelfvertrouwen. Een MDT-partner gaf als voorbeeld het groeiende zelfvertrouwen met name voor kwetsbare jongeren met een klein sociaal vangnet: “Die jongeren hadden voorheen nog nooit een compliment gehad, ‘wat fijn dat je hier bent, dat hebben ze nog nooit eerder gehoord’. Stilstaan bij het feit dat je er toe doet, heeft een positief effect op het zelfbeeld van jongeren.”

Ook kan MDT informatie opleveren met betrekking tot de loopbaanoriëntatie van jongeren, waarvoor diverse voorbeelden zijn genoemd. Jongeren kunnen bijvoorbeeld deelnemen aan MDT tijdens een tussenjaar om zich te oriënteren op een studiekeuze. Een voorbeeld hiervan zijn vmbo-leerlingen die kiezen voor een brede mbo-opleiding met een oriëntatietraject waar MDT onderdeel van uitmaakt. Respondenten gaven aan dat MDT ook interessant kan zijn voor jongeren die zijn uitgevallen of werkloos zijn. Een ander voorbeeld in het hbo is dat studenten ook MDT kunnen doen op het moment dat zij twijfelen over hun gemaakte studiekeuze, en er vervolgens door MDT achter komen dat zij toch wel de juiste studiekeuze hebben gemaakt. Een MDT-partner gaf aan dat jongeren erachter komen waar hun interesses liggen en hierdoor minder snel een verkeerde studiekeuze maken. Sommige respondenten gaven echter aan dat zij meer impact waarnemen op de andere pijlers.

Heeft MDT tot nu effect op de maatschappelijke dienstverlening (iets doen voor een ander)?

In de focusgroepen hebben we de respondenten gevraagd welke effecten zij zien van MDT op jongeren met betrekking tot ‘iets doen voor een ander’, of ook wel maatschappelijke dienstverlening. Hun antwoorden werden geïllustreerd aan de hand van diverse voorbeelden. Zo benoemden respondenten dat jongeren het door MDT belangrijk vinden om hun stad of buurt beter te maken. Na MDT melden jongeren zich bijvoorbeeld aan voor de jongerenraad van de gemeente. Respondenten zien positieve veranderingen bij jongeren als zij iets doen voor een ander: “Een leerling zag door de maatschappelijke challenge echt in dat hij iets kan betekenen voor een ander en dat gaf hem zelfvertrouwen. Hij was daar echt trots op” (MDT-partner). Ook beseffen jongeren zich door de grootschaligheid van de MDT in Nederland dat ze niet alleen staan bij het helpen van anderen.

Tegelijkertijd leren MDT-partners ook veel van de jongeren. Daarnaast kunnen jongeren werk uit handen nemen. Een voorbeeld hiervan is de begeleiding van basisschoolleerlingen door jongeren tijdens schooltijd. Een MDT-partner gaf aan dat de wederkerigheid in de ontmoetingen van belang is: “Je kan wel iets doen voor een ander, bijvoorbeeld kerstkaarten maken voor ouderen, maar dan wil je die kerstkaart ook persoonlijk overhandigen.”

Betekenisvolle ontmoetingen

In de focusgroepen zijn ook effecten rondom ontmoetingen met mensen buiten de eigen leefwereld genoemd: “Jongeren komen buiten de eigen bubbel en buiten de eigen comfortzone, op een laagdrempelige manier.” Het kan voor jongeren lastig zijn om buiten de bubbel te kijken: “Ik word net als mijn neef schilder.” Jongeren leren met MDT hun blik te verbreden. Jongeren kunnen er ook achter komen dat ze een beroep toch niet interessant vinden.

Voorbeelden van ontmoetingen buiten de eigen leefwereld zijn met vluchtelingen, NT2-leerlingen, ISK-leerlingen, statushouders en ouderen. “De doorsnee Nederlandse hbo-student komt dan ook in contact met deze statushouders, die zij normaal gesproken niet vaak tegen zouden komen.” Door ontmoetingen buiten de eigen leefwereld leren jongeren bijvoorbeeld over andere culturen. In sommige gevallen ontstaan volgens de respondenten zelfs vriendschappen. Ook is een genoemde opbrengst dat ISK-leerlingen de Nederlandse taal leren door het MDT-project.

Respondenten gaven aan dat deze ontmoetingen buiten de eigen leefwereld over het algemeen positief verlopen, al kan het voor jongeren in het begin even wennen zijn en moeten zij een drempel over: “Twee weken lang komen studenten met een bleke neus binnen. Maar de derde week vinden ze het fantastisch. Studenten komen uit hun comfortzone; op een plek waar ze normaal niet zo snel komen.”

MDT bereikt ook eenzame jongeren, waaronder bijvoorbeeld internationale studenten. Respondenten gaven aan dat het voor deze jongeren een positief effect kan hebben om een MDT-traject te doorlopen binnen een vaste groep. Op die manier leren zij andere jongeren kennen en ondernemen zij samen activiteiten.

Wat zijn de voordelen van MDT voor de school, de jongeren en de samenleving?

Respondenten in de focusgroepen zagen ook effecten op de bredere scholengemeenschap. Voorbeelden van effecten zijn meer solidariteit, veiligheid, tolerantie en verbinding in de klas. Leerlingen krijgen meer begrip voor elkaar, omdat ze elkaar in een andere context leren kennen. Dit heeft vervolgens ook een positief effect op het klassenklimaat. Doordat jongeren in contact komen met anderen buiten de eigen leefwereld krijgen leerlingen binnen het klaslokaal ook meer begrip voor elkaar, waar zij elkaar voorheen minder goed begrepen.

Een ander voordeel van het integreren van MDT in het schoolcurriculum, in samenwerking met MDT-aanbieders die het programma verzorgen, kan zijn dat alle leerlingen een uniforme aanpak voor LOB aangeboden krijgen. Hierdoor zijn zij niet afhankelijk van de kwaliteiten van hun mentor op dit gebied. MDT kan ook positieve effecten hebben op docenten: “Zij stappen uit hun klassieke rol en nemen een meer coachende rol aan, docenten krijgen energie van de leerlingen.” Het contact tussen docenten en leerlingen verandert ook: “Ik hoor altijd dat docenten zich verbazen over wat studenten eigenlijk kunnen” (docent).

7. Duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT

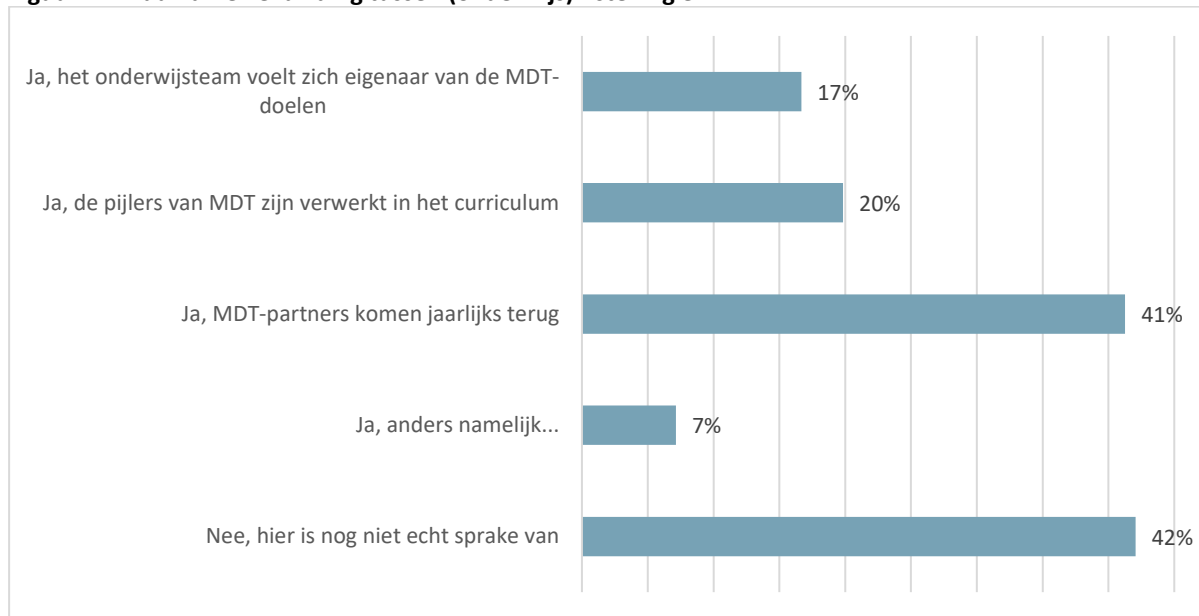
In dit hoofdstuk geven we antwoord op de vierde onderzoeksvraag over de borging van de MDT in het onderwijs en de randvoorwaarden. Eerst worden de resultaten van de enquête beschreven en daarna de resultaten van de focusgroepen.

Wat verstaan scholen onder een duurzame verbinding met het onderwijs?

In de focusgroepen wijzen scholen op het belang van het opbouwen van samenwerkingsrelaties met MDT-partners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Daarnaast gaven respondenten aan dat een duurzame verbinding gaat over continuïteit en inbedding van MDT in het curriculum. Bij het borgen van MDT is het volgens het Expertteam van belang dat er een diepere laag cultuurveranderingen in het onderwijs plaatsvindt. Die cultuurverandering gaat traag in het onderwijs. MDT integreren en een andere visie op het onderwijs vraagt van een hele organisatie om anders te werken; ook docenten moeten anders opgeleid worden. “Een MDT-traject is altijd weer eindig, een projectje, maar als het echt gaat over anders denken, dan is er meer nodig.”

In de enquête vroegen we respondenten of er in de afgelopen jaren sprake geweest is van een duurzame verbinding tussen MDT en hun onderwijsinstelling. **Figuur 7.1** laat zien dat voor bijna de helft van de respondenten geldt dat hier nog niet echt sprake van is. Aanvullende analyses laten zien dat dit vooral het geval is voor MDT-kort projecten. Van de respondenten die betrokken zijn bij MDT-kort projecten gaf 49% van de respondenten dit antwoord tegenover 25% van de respondenten die betrokken zijn bij een regulier MDT project. Driekwart van de respondenten die betrokken zijn bij een regulier MDT project is dus wél van mening dat er sprake is van een duurzame verbinding. We zien overigens vergelijkbare verschillen tussen het mbo en het vo, waarbij vanuit het mbo vaker wordt aangegeven dat sprake is van een duurzame verbinding. Dit is echter ook een resultaat van het relatief grotere aandeel van reguliere MDT-projecten in het mbo ten opzichte van het vo (zie Tabel 2.2).

Het merendeel van de respondenten die aangeeft dat er sprake is van een duurzame verbinding, geven aan dat dit het geval is, omdat MDT-partners jaarlijks terugkomen. Ongeveer één vijfde van de respondenten antwoordt dat het onderwijsteam zich eigenaar voelt van de MDT-doelen en/of dat de pijlers zijn verwerkt in het curriculum. Een vergelijking tussen het vo en het mbo laat zien dat een significant groter aandeel van respondenten in het mbo (32%) aangeeft dat het onderwijsteam zich eigenaar voelt van de MDT-doelen dan in het vo (12%). Dit kan wederom (ook) te maken hebben met het relatief grote aandeel van reguliere MDT-projecten in het mbo.

Figuur 7.1 Duurzame verbinding tussen (onderwijs)instelling en MDT

Noot. Meerdere antwoorden mogelijk. 126 respondenten gaven in totaal 160 antwoorden

Hoe zou MDT er voor de school uitzien als subsidie ophoudt?

Zowel in de enquête (als open vraag) als in de focusgroepen hebben we de respondenten gevraagd hoe MDT eruit ziet als de subsidie van MDT ophoudt. Een groot deel van de respondenten (penvoerders en niet-penvoerders) uit alle onderwijssectoren geeft aan dat de voortzetting van MDT nog onduidelijk is. We nemen drie typen antwoorden waar: 1) MDT stopt, 2) MDT wordt voortgezet – ook zonder subsidie en 3) MDT wordt voortgezet op kleinere schaal.

Een deel van de respondenten (penvoerders en niet-penvoerders) uit alle onderwijstypen gaf aan dat MDT stopt als de subsidie voor MDT ophoudt. Respondenten in de enquête en de focusgroepen gaven aan dat onderwijsinstellingen door stopzetting van MDT niet meer kunnen samenwerken met praktijkpartners, die bijvoorbeeld een grote rol spelen in het opbouwen van een netwerk voor MDT-plekken, het koppelen van studenten aan organisaties en in het bieden van maatwerk. Een respondent in een focusgroep gaf daarover het volgende aan: “Ik vind niet dat we van de mentoren kunnen vragen om dit over te nemen. Het valt of staat bij een externe partij die MDT voor ons organiseert.” Daarnaast worden het lerarentekort in het vo en bezuinigingen in het wo genoemd als belemmeringen, waardoor het onmogelijk is om zelfstandig (zonder inzet van praktijkpartners) een MDT-project te organiseren en uit te voeren. In de focusgroepen werd hierbij aangegeven dat een coördinator in de school noodzakelijk is voor de organisatie van MDT op school. Bij het wegvallen van subsidie is er vaak geen ruimte voor docenten of mentoren om deze taak op te pakken.

Een deel van de respondenten (penvoerders en niet-penvoerders) verwacht dat MDT voortgezet wordt, ook als de subsidie stopt. In overeenstemming met de enquêteresultaten gaven respondenten veelal aan dat MDT geïntegreerd kan worden (of al wordt) in het burgerschapsonderwijs en in loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB). Volgens een mbo-respondent in de focusgroepen is er binnen de onderwijsinstelling budget beschikbaar voor burgerschapsonderwijs, en deze middelen kunnen deels gebruikt worden voor MDT. Binnen het pro

en vso gaven respondenten aan dat MDT aansluit bij de maatschappelijke stages en bij de trajecten van arbeidstoeleiding. Zie in onderstaand kader een voorbeeld van gebruik van eigen middelen.

Praktijkvoorbeeld ROC Mondriaan

Het ROC Mondriaan berichtte op 7 oktober 2024 dat zij zelf de maatschappelijke diensttijd voortzetten¹. Volgens de voorzitter van het CvB worden studenten binnen MDT voorbereid op een beroep en ondersteunt MDT hun persoonlijke groei. Daarnaast draagt MDT bij aan kansengelijkheid omdat de doelgroep bestaat uit jongeren met bijvoorbeeld schulden of een onderwijsachterstand. Bovendien kan de maatschappelijke diensttijd de werkdruk in sectoren als het onderwijs verlichten, omdat activiteiten niet door de eigen docenten uitgevoerd hoeven te worden. Het ROC Mondriaan kiest ervoor om de MDT-activiteiten in de toekomst te bekostigen uit middelen die ze ontvangen voor burgerschapsonderwijs en loopbaanoriëntatie.

Dit is een voorbeeld waarbij de MDT-activiteiten bijdragen aan de realisatie van onderdelen uit de strategie 2024-2027 van ROC Mondriaan en de doelen uit de Kwaliteitsagenda: studenten optimaal voorbereiden op de arbeidsmarkt en studenten gelijke kansen bieden om hun talenten te ontwikkelen. Op deze wijze zijn de MDT-activiteiten (gedeeltelijk) geborgd voor de toekomst.

Een relatief groot deel van de respondenten uit zowel mbo als vo gaf aan MDT op kleinere schaal voort te willen zetten en noemen daarvoor diverse mogelijkheden. Zij zijn bijvoorbeeld van plan MDT-trajecten buiten de lessen uit te voeren. Ook gaf in een focusgroep een hbo-respondent aan dat er bij het wegvallen van subsidie en daarmee MDT, mogelijk succesvolle elementen uit het MDT-project kunnen worden geïntegreerd in het 'Student-Succes-Centrum'⁴⁵. Door de integratie in dit centrum kunnen bepaalde onderdelen behouden blijven, en MDT dus in lichtere vorm aangeboden worden. Daarnaast wordt door een mbo- en hbo-respondent aangegeven dat MDT als een keuzedeel kan worden ingebed in het curriculum. Voor de uitvoering van MDT krijgen studenten dan een studiepunt (maar geen cijfer). Daarnaast wordt in de focusgroepen aangegeven dat MDT nu soms uitgebreid en 'feestelijk' wordt opgezet, bijvoorbeeld door het organiseren van een landelijke bijeenkomst met veel jongeren. Dat zou dan wegvallen.

Naast de inbedding van MDT in het curriculum wordt voornamelijk vanuit het voortgezet onderwijs aangegeven dat men op zoek gaat naar nieuwe financiering, zoals de subsidie 'School & Omgeving' en Sterk Techniek Onderwijs (voorbeeld vanuit vso). Tijdens de focusgroepen zijn ook mogelijkheden voor alternatieve financiering ter sprake gekomen. Ten eerste wordt gedacht aan financiering door gemeenten: "Bij gemeenten liggen veel uitdagingen rondom jeugd en maatschappelijke vraagstukken. MDT kan daar nog meer verankerd worden." Er zijn bijvoorbeeld gemeenten die MDT-project 'Pak de VIBE' door willen zetten. Ten tweede wordt gezocht naar structurele financiering bij de onderwijsinstelling (in dit geval een wo-instelling). Ten derde is het aanschrijven van fondsen genoemd, bijvoorbeeld specifiek voor de doelgroep kwetsbare jongeren. Daarnaast is de MBO-card genoemd, waarbij een koppeling gemaakt kan worden tussen MDT en kunst. Overige genoemde alternatieve financiering zijn Betaald Voetbal Organisaties (BVO), de Nationale Postcodeloterij, bedrijven en netwerken van docenten en ouders. Bij alternatieve financiering merkten de respondenten op dat een andere subsidieverstrekker er wel voor kan zorgen dat de focus binnen MDT net op een andere pijler komt te liggen, afhankelijk van wat deze partij belangrijk acht.

⁴⁵ Dit is een initiatief van een gemeente en heeft als doel om studenten te ondersteunen bij hun studiesucces. Het centrum biedt verschillende diensten aan, zoals studiebegeleiding, loopbaanadvies, en ondersteuning bij persoonlijke gerelateerde problemen.

Daarnaast blijven onderwijsinstellingen samenwerken met externe (praktijk)partners ondanks het wegvallen van de subsidie. Deze respondenten gaven aan dat de ondersteuning van praktijkpartners nodig blijft, bijvoorbeeld om een netwerk op te bouwen en te onderhouden. Een deel van de respondenten in de focusgroepen verwacht dat de samenwerkingsrelatie met de MDT-partners en samenwerkingen met organisaties zal voortduren, aangezien zij inmiddels (dankzij de subsidie) een sterke samenwerkingsrelatie hebben opgebouwd. Zie in onderstaand kader een voorbeeld van gebruik van andere financiële kanalen.

Praktijkvoorbeeld Playing for Succes

Playing for Succes (Pfs) is een buitenschools programma voor kinderen van 9 – 14 jaar bij wie het om sociaal-emotionele redenen minder lekker loopt dan verwacht. Hun slogan is 'leren met een Wow-factor'. Door in te zetten op het versterken van onder andere motivatie, zelfvertrouwen, veerkracht en samenwerken in een inspirerende leeromgeving, wordt gewerkt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Hierdoor worden de schoolprestaties ook beter. Het initiatief is ontstaan in het Verenigd Koninkrijk en is in 2009 naar Nederland gebracht. Van oorsprong is het een samenwerking tussen betaald voetbalclubs, onderwijsorganisaties en gemeenten. Inmiddels zijn er in Nederland 19 leercentra met in totaal 30 locaties en is de samenwerking uitgebreid naar samenwerking met theaters, grote sportlocaties en centra voor natuur- en milieueducatie.

Om de activiteiten te borgen voor de toekomst is Pfs Nederland continue op zoek naar samenwerking met andere partijen. Zo investeren veel gemeenten in de activiteiten van de leercentra in hun gemeenten en is Pfs NL onlangs een grote meerjarige samenwerking aangegaan met de Stichting Kinderpostzegels. In het verleden is aangehaakt bij subsidies vanuit OCW omtrent onderwijstijdverlenging. Door gebruik te maken van verschillende subsidiekanalen spreid je risico en ben je minder afhankelijk van één subsidiebron.

Wat is er nodig voor het realiseren van een duurzame verbinding tussen het onderwijs en MDT?

Hoewel er onder een redelijk aantal respondenten nog onduidelijkheid heerst over hoe men MDT wil voortzetten, komen een aantal elementen in zowel de enquête (open vragen) als de focusgroepen naar voren die van belang worden geacht voor een duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT. De volgende elementen werden genoemd:

- **Meer eigenaarschap over MDT-projecten en draagvlak onder schoolteams** realiseren door docenten actiever te betrekken bij de organisatie van MDT-trajecten en docenten te overtuigen van de meerwaarde van MDT. Vanuit de focusgroepen blijkt dat MDT op school vaak start met enkele enthousiaste docenten. Vervolgens moeten zij draagvlak creëren onder het team. “Op macroniveau zie ik als voorwaarde de overtuiging bij de onderwijsinstelling dat MDT een meerwaarde heeft” (wo-docent). Nog niet op elke school is draagvlak voor MDT vanwege twijfels over de haalbaarheid en praktische uitvoering of toepassing ervan. Deze twijfels ontstaan deels omdat de activiteiten tijdens schooltijd plaatsvinden, wat kan botsen met het bestaande lesrooster. Ook moet bekendheid van MDT binnen een school vaak nog groeien. Eén van de MDT-partners gaf aan binnen het stukje borging bij inschrijving vooral naar de motivatie van de school voor deelname te kijken: hierbij is één enthousiaste docent niet voldoende, maar moet de schoolleiding en andere docenten ook betrokken worden.
- **MDT explicieter koppelen aan het curriculum van de opleiding**, zoals verbinding aan LOB en burgerschap, onder andere door het verbinden van studiepunten aan het volgen van MDT-trajecten. Volgens de respondenten in de focusgroepen kan LOB en burgerschapsonderwijs juist ook verrijkt worden door MDT. MDT kan het voor scholen zelfs mogelijk maken om ook aan te kunnen tonen (aan de Inspectie van Onderwijs) met burgerschapsonderwijs bezig te zijn: “Als

school doen wij al aan burgerschap, maar dit is zo verweven in de alledaagse praktijk dat het best lastig is om aan te tonen hoe we hier concreet mee bezig zijn. MDT is dan heel concreet” (vo-docent).

- **Gedeelde lange termijn visie en duidelijke doelen formuleren** bij MDT projecten (voor partners én onderwijs). In de focusgroepen werd hierbij aangegeven dat het van belang is dat de pijlers van MDT aansluiten bij de visie van de school.
- **Inzet van een vaste coördinator** en/of MDT ambassadeur binnen de school/opleiding. Een MDT-coördinator binnen de school wordt momenteel meestal betaald vanuit de subsidie. Alle scholen geven in de focusgroepen aan dat een coördinator van MDT op school wel noodzakelijk is voor de organisatie. Deze coördinator fungeert vaak ook als ‘aanjager’ binnen de school. De respondenten gaven aan dat het belangrijk is om voorlichting te blijven geven, collega’s te inspireren, ervaringen te delen en collega’s mee te nemen in MDT.
- **Gezamenlijke evaluatie** van projecten met studenten/leerlingen, docenten, praktijkpartners en organisaties die MDT plekken verschaffen.
- **Flexibiliteit in uren en roosters** van MDT projecten bieden om beter aan te sluiten op het onderwijscurriculum. In de focusgroepen gaven respondenten aan dat niet alle scholen zitten te wachten op de verplichte 80 uur zoals bij de subsidie voor MDT-regulier. Daarnaast is het volgens hen van belang dat bij de start van MDT op een school, MDT ook tijdens schooltijd uitgevoerd kan worden.
- **MDT-trajecten op maat** bieden voor studenten en leerlingen (trajecten afstemmen op de behoeften van leerlingen). Uit de focusgroepen blijkt dat maatwerk kan zitten in bijvoorbeeld de lengte/duur van activiteiten zoals workshops. Maatwerk kan ook worden toegepast in de manier waarop met jongeren wordt gecommuniceerd, bijvoorbeeld door de taal aan te passen naar het niveau van de jongeren. Een MDT-partner geeft aan hoe zij maatwerk afstemmen per programma met de school: “Wij hebben een raamwerk opgesteld waarin 80% van het programma vastligt, en waarbij 20% ruimte is voor maatwerk, ook al is het in de praktijk nog niet zo zwart-wit.”
- **Uitwisselen van positieve ervaringen** met MDT-trajecten, succesverhalen en ‘good practices’ tussen scholen, onderwijsinstellingen en docenten. Uit de focusgroepen blijkt dat door het uitwisselen van succesverhalen meer draagvlak onder het docententeam kan worden gecreëerd. Een voorbeeld van een succesverhaal is: “Een leerling viel tijdens de klassikale les niet positief op, maar floreerde wel in het MDT-traject. Hierdoor maakte deze leerling een groei, wat ook een positief effect had op het gedrag in de klas.”
- Een element dat specifiek in de focusgroepen naar voren kwam is het belang van **‘herkenbaarheid, taal en framing’** van MDT. Door MDT te labelen onder bijvoorbeeld LOB of burgerschap, kan er een gedeelde taal ontstaan en wordt MDT herkenbaar. Ook het uitdragen van een naam naar ouders en andere scholen toe helpt hierbij. Framing helpt scholen ook op het moment dat zij bij een organisatie een vraag over MDT hebben, ze begrijpen wat er wordt bedoeld.

Welke voorwaarden stellen scholen aan een (succesvolle) duurzame verbinding van MDT met het onderwijs?

In de enquête en focusgroepen is vervolgens gevraagd aan **welke randvoorwaarden** moet worden voldaan om tot een duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT te komen. Ook deze randvoorwaarden lijken algemeen geldend (in ieder geval voor mbo en vo).

- **Langdurige financiering, voldoende middelen en tijd** worden het vaakst genoemd als randvoorwaarde. In de focusgroepen spraken de respondenten hierbij over het belang van

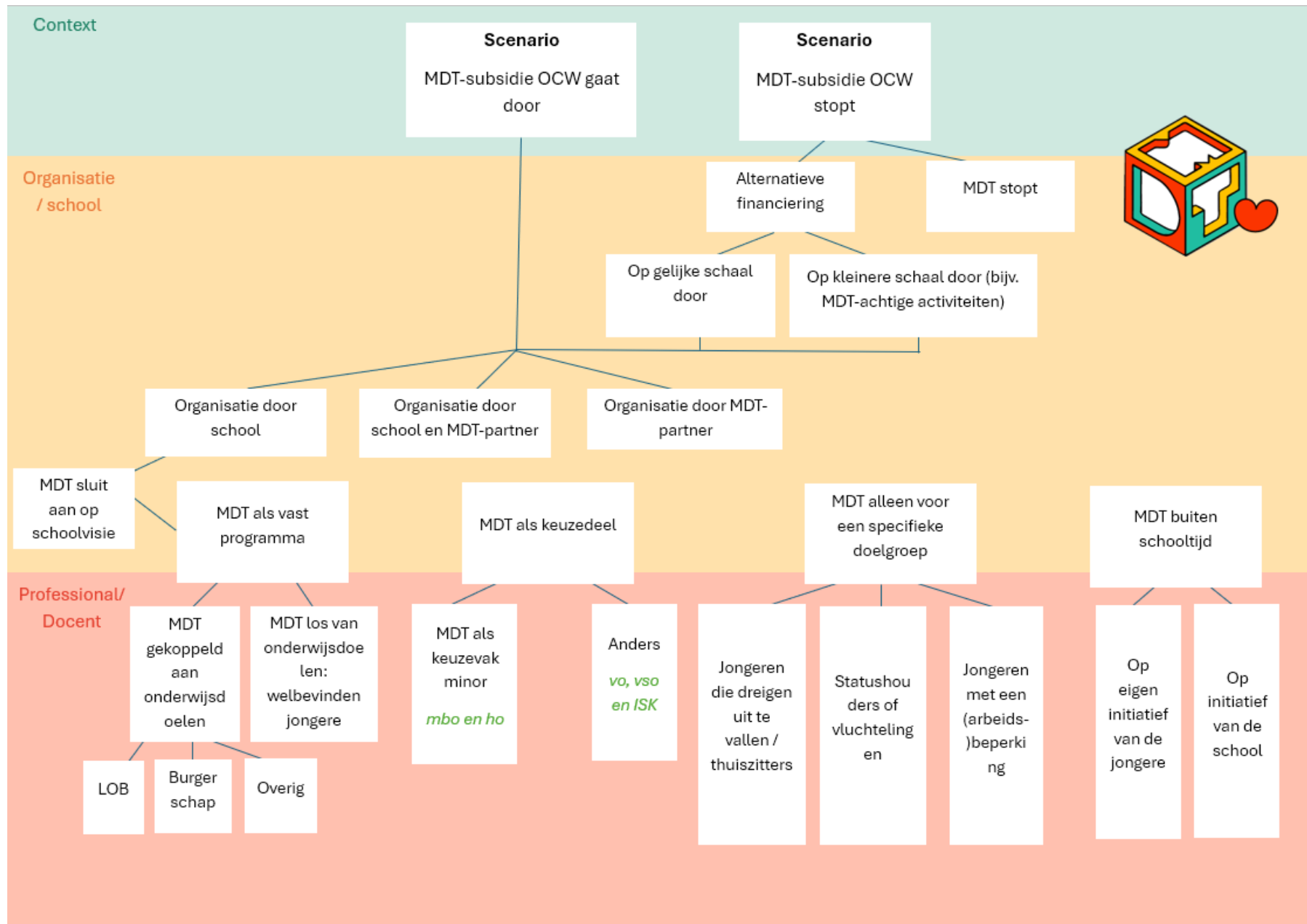

continuïteit van subsidies. De implementatie van MDT op school vergt enige tijd, evenals het vergroten van de bekendheid onder de leerlingen: “Je moet voor continuïteit zorgen. Zodat leerlingen op een gegeven moment ook weten: in de tweede klas doe ik MDT, dat hoort erbij” (vo-docent).

- **Stabiel netwerk en samenwerking** met de gemeente, praktijkpartners en maatschappelijke organisaties voor leerlingen en studenten onderhouden. In de focusgroepen merkte een respondent op dat afstemming van vrijwilligersplekken met andere scholen in de regio hierbij van belang is. Hierbij moeten scholen voorkomen maatschappelijke organisaties in de regio te overvragen: “Soms vissen we in dezelfde vijver. Er zit ook overlap tussen MDT-vrijwilligersplekken en stages van mbo- en hbo-studenten.”
- **Duidelijke structuur** waarin verantwoordelijkheden, afspraken, communicatiekanalen en processtappen helder zijn gedefinieerd en vastgelegd.
- **Controle op voortgang van MDT-projecten** en trajecten en **monitoring van de impact** van de projecten.
- **Training, intervisie onder docenten/coördinatoren** en **docenten voorlichten** over de inhoud van MDT. En begeleiding van de leerlingen en studenten tijdens MDT-trajecten.
- **Commitment van het bestuur en een stimulerende rol van de schoolleider.**
- **Vereenvoudiging van de subsidieaanvraag.** Het aanvragen van de subsidie kost veel tijd voor de scholen. Volgens het Expertteam is het wel helpend als scholen zelf de subsidie aanvragen, omdat zij dan zelf ook over het verduurzamingsstuk gaan. Het is van belang dat teams worden meegenomen en bepalen waar MDT in gepast wordt.
- **Voortzetting van het Landelijk ondersteuningsplatform MDT (online)** - handreikingen over diverse thema's, trainingen, bijeenkomsten, het delen van succesverhalen en basisuitgangspunten MDT en online spreekuren voor het onderwijs.
- **vo specifiek: ouders actief betrekken** door regelmatige communicatie over MDT-projecten.

Bovenstaande elementen en randvoorwaarden leveren verschillende scenario's op voor de borging van MDT. In onderstaand model (p. 64) zijn twee scenario's uitgewerkt, namelijk: 1) MDT-subsidie gaat door; 2) MDT-subsidie stopt. Vervolgens is voor beide scenario's weergegeven wat de stappen en keuzes zijn binnen de twee routes voor de diverse niveaus en actoren (context, organisatie, professionals en jongeren). De geschetste routes zijn voor alle onderwijssectoren van toepassing.

8. Conclusies en aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek was inzicht verkrijgen in de mate van betrokkenheid van het onderwijs bij de verschillende MDT-projecten, de wijze waarop deze samenwerking tot stand is gekomen en de mogelijke rol die het onderwijs kan hebben bij het toekomstbestendig overdragen en borgen van MDT. De uitkomsten van het onderzoek bieden aanknopingspunten voor het verduurzamingsplan van OCW.

In de paragrafen 8.1 t/m 8.4 worden de hoofdbevindingen aansluitend op de vier hoofdvragen en thema's beschreven. Dit hoofdstuk eindigt met een aantal beperkingen van het onderzoek (8.5) en aanbevelingen voor de integratie van MDT in het onderwijs (8.6).

8.1 Opstarten MDT projecten, redenen voor deelname en drempels

Redenen voor deelname

Uit de enquête en focusgroepen kwamen drie belangrijke redenen naar voren om deel te nemen aan MDT: a) het stimuleren van jongeren om iets te doen voor anderen, b) jongeren in contact brengen met mensen buiten hun eigen leefwereld en c) de talent- en vaardigheidsontwikkeling van jongeren in het algemeen. Respondenten binnen het mbo vonden het stimuleren van jongeren om iets voor anderen en/of maatschappij te doen, vaker één van belangrijkste redenen om deel te nemen, dan respondenten binnen het vo. Daarnaast is op basis van de enquête gebleken dat MDT on Tour en het Expertteam MDT geen doorslaggevende rol hebben gespeeld in de keuze om deel te nemen aan MDT. Ongeveer de helft van de respondenten die aan MDT-kort mee heeft gedaan, geeft aan dat de activiteiten een rol hebben gespeeld bij de MDT-regulier aanvraag. Vanwege de kleine groep respondenten is het niet goed mogelijk om eenduidige conclusies te trekken over de effectiviteit van de genoemde activiteiten en inzet van het Expertteam.

De twee voornaamste redenen om de aanvraag als zijnde penvoerder in te dienen, is dat scholen daardoor meer eigenaarschap hebben over het project, en dat scholen het MDT-project beter kunnen laten aansluiten bij hun curriculum en/of dat ze de MDT-pijlers beter in het onderwijs konden verwerken. Uit de deskresearch hebben we geen informatie opgehaald over de belangrijkste beweegredenen van scholen om deel te nemen aan MDT. Wel kwam uit de deskresearch naar voren dat sommige scholen (ook) deelnemen aan MDT, omdat ze hiermee invulling kunnen geven aan onderwijsvernieuwing. In de enquête gaf één op de drie respondenten aan dat dit één van de drie belangrijkste redenen was voor deelname.

Redenen om niet deel te nemen

Drie scholen gaven toelichting op waarom ze aanvankelijk interesse hadden in deelname, maar toch geen subsidieaanvraag hebben ingediend (in een korte uitvraag hierover). Er kwamen drie verschillende redenen naar boven: a) MDT levert te veel werklast op voor de onderwijsprofessionals (vo-school), b) MDT kan momenteel ook worden bewerkstelligd via een andere subsidie (vo-school), c) MDT-regulier kan niet in het onderwijsprogramma ondergebracht worden (mbo-opleiding). Uit de deskresearch kwamen niet dezelfde, maar aanvullende redenen naar boven; verschillende deelnemende scholen aan MDT on Tour besloten toch om geen subsidieaanvraag in te dienen, omdat na deelname onvoldoende draagvlak bleef binnen het schoolteam om MDT in het

schoolbeleid te integreren. Bovendien waren er in sommige gebieden weinig tot geen lokale partijen aanwezig waarmee de school zou kunnen samenwerken binnen een MDT-project.

Opstarten MDT-projecten en mogelijke drempels bij deze (op)start

Binnen de resultaten van de deskresearch en focusgroepen wordt het belang van draagvlak onderstreept bij zowel de keuze voor deelname als het opstarten van een MDT-project. Dit draagvlak moet zowel binnen het schoolteam, als onder de jongeren aanwezig zijn. Specifiek voor het vo wordt uitgelicht dat er ook voldoende draagvlak onder ouders dient te zijn. Wanneer er onvoldoende draagvlak onder één van deze groepen is, dan vormt dit een belangrijke drempel. Overige drempels bij de (op)start van MDT die uit de deskresearch en focusgroepen naar voren kwamen, betreffen de beperkte ruimte in het rooster of onderwijscurriculum wanneer men MDT wil integreren in het onderwijs, de onbekendheid en afwijkende associatie met Maatschappelijke Diensttijd (dit is niet hetzelfde als de maatschappelijke stage) staat soms bijvoorbeeld samenwerking met partners in de weg.

In de enquête geeft ongeveer 40% van de respondenten aan dat hun onderwijsinstelling obstakels heeft ervaren bij het (op)starten van een MDT-project. Hierbij wordt meestal de beperkte ruimte in het rooster/onderwijscurriculum en de onbekendheid van MDT als obstakel genoemd. Slechts een klein deel van de respondenten geeft aan dat ze bij de start van MDT onvoldoende draagvlak onder personeel, leerlingen of ouders hebben ervaren. Het belang van draagvlak bij het (op)starten van een MDT-project komt uit de enquête dus minder sterk dan voren dan uit de deskresearch.

8.2 Integratie van MDT in het onderwijs en deelname jongeren

Betrokkenheid scholen bij MDT en soorten samenwerkingsvormen

We hebben op verschillende manieren zicht gekregen op de betrokkenheid van scholen bij MDT-projecten. Ten eerste zijn we aan de hand van overzichten van toegekende subsidieaanvragen nagegaan of er één of meerdere onderwijsinstellingen uit het v(s)o, pro, mbo, hbo en/of een ISK als formele partner (mede-aanvrager) bij het project betrokken zijn. Voor de projecten waarbij dit het geval was zijn we vervolgens nagegaan welke onderwijssoorten dit betreft. Gegevens waren beschikbaar voor alle toegekende MDT-kort projecten en voor subsidieronde 4c, 5a en MDT-2023 van de reguliere MDT-projecten. De resultaten laten zien dat bij 56% van reguliere MDT-projecten en voor 51% van alle toegekende MDT-kort projecten geldt dat er één of meerdere onderwijsinstellingen (vanuit pro, v(s)o, mbo, hbo en de ISK) als formele partner bij het project betrokken zijn. Betrokken onderwijsinstellingen zijn meestal mbo-instellingen en vo-scholen: het mbo is als formele partner betrokken bij 33% van de reguliere MDT-projecten en bij 17% van MDT-kort projecten, en het vo is als formele partner betrokken bij 25% van de reguliere MDT-projecten en bij 26% van MDT-kort projecten. Op mogelijke informele samenwerkingen met het onderwijs geven de geanalyseerde data geen zicht. Het totaal aandeel van MDT-projecten waarbij samen wordt gewerkt met het onderwijs (formeel of informeel) is naar verwachting daarom (veel) groter.

Aanvullend hebben we daarom in de deskresearch op basis van uit monitorverslagen een overzicht gemaakt van de (in)formele betrokkenheid van het onderwijs binnen MDT-projecten in ronde 4c (voor overige subsidierondes waren deze gegevens niet beschikbaar). Hieruit bleek dat bij 97% van

de 61 reguliere MDT-projecten waarvoor informatie beschikbaar was over betrokkenheid onderwijs, scholen op enige wijze betrokken waren. De monitoringdata geven ook zicht op de soort samenwerking: voor één vijfde van deze MDT-projecten was het onderwijs alleen een vindplaats voor jongeren; voor driekwart van de projecten vond deels in onderwijstijd plaats en bij een kleine helft van de projecten was MDT daarnaast ook gekoppeld aan studiepunten of studieresultaten. Met name voor de tweede groep van MDT-projecten geldt dat er een duurzame verbinding lijkt te zijn tussen MDT en het onderwijs.

Binnen de enquête, waar de doelgroep zowel contactpersonen voor MDT-kort onderwijsprojecten als MDT-regulier projecten betrof, is de betrokkenheid van scholen iets anders uitgevraagd, waardoor er geen directe vergelijking van de uitkomsten mogelijk is. Bij alle bevroegde MDT-projecten was per definitie (minstens) één onderwijsinstelling betrokken. Voor MDT-projecten waarbij de onderwijsinstelling geen projectleider is, is nagevraagd van welk type samenwerking tussen het MDT-project en de onderwijsinstelling sprake was. Bij 15% van deze projecten was de school alleen een vindplaats voor jongeren. Het is in de lijn der verwachting dat dit aandeel lager ligt dan bij de monitoring van alleen de reguliere-MDT projecten ronde 4c (bevinding deskresearch), omdat één van de subsidievoorwaarden van MDT-kort onderwijsprojecten is dat het project deels in begeleide onderwijsuren plaatsvindt. Ruim de helft van de respondenten (niet-penvoerder) heeft verder een meerjarige samenwerking met het MDT-project, al dan niet in combinatie met een formeel partnerschap. Tot slot geeft ongeveer de helft van de respondenten (niet-penvoerders) in de enquête aan dat de samenwerking tussen de onderwijsinstelling en het MDT-project simpelweg tot stand is gekomen, omdat ze hiervoor benaderd zijn door een MDT-partner. Een kwart van de respondenten geeft aan dat hun onderwijsinstelling het MDT-project heeft geselecteerd, omdat het inhoudelijk goed past bij hun curriculum.

Koppeling MDT met onderwijsdoelen/thema's

Bij bijna de helft van de projecten in ronde 4c waar de school op enige wijze betrokken is, is MDT expliciet gekoppeld aan onderwijsdoelen/thema's binnen het onderwijs (bevinding deskresearch). De meeste van deze MDT-projecten worden ingezet voor lessen over burgerschap of LOB. Uit de monitoring van de MDT-kort-projecten waarvoor onderwijsinstellingen in 2022/2023 subsidie ontvingen, komt een vergelijkbaar beeld naar voren (bevinding deskresearch). Driekwart van deze MDT-projecten werden gekoppeld aan het onderwijsthema burgerschap. Bij een ruime helft van de MDT-projecten werd het projectthema gekoppeld aan het onderwijsthema LOB. Uit de enquête komt een iets ander beeld naar voren: hier wordt in bijna alle projecten een koppeling gemaakt met onderwijsdoelen en thema's (94%). Net als binnen de deskresearch, is een ruime meerderheid van de projecten gekoppeld aan burgerschap en/of LOB (geen verschil tussen vo en mbo). Een klein deel van de projecten (13%) is gekoppeld aan doelen op het gebied van taalvaardigheid. Aanvullend, komt in de focusgroepen naar voren dat MDT ook kan vallen onder een keuzevak of minor of dat MDT wordt ingezet voor een specifieke doelgroep, zoals leerlingen en studenten die dreigen uit te vallen (van school of de opleiding/studie). Bij deze doelgroep is MDT niet direct gekoppeld aan onderwijsdoelen.

In de deskresearch zijn we nagegaan of MDT expliciet wordt genoemd in de kwaliteitsagenda's, visie-, strategie- en schoolplannen/meerjarenplannen van penvoerende onderwijsinstellingen van MDT regulier en van MDT-kort. In totaal hebben we 177 documenten van 75 onderwijsinstellingen doorzocht. MDT wordt bij slechts zes van de 75 (8%) penvoerende onderwijsinstellingen aangehaald

in één of meerdere documenten. Binnen het vo wordt MDT in drie documenten aangehaald. Hier wordt MDT-kort gekoppeld aan de kernwaarden van de school, of wordt eerst uitgewerkt wat MDT inhoudt en wordt vervolgens aangegeven dat het MDT-traject wordt ingezet ten behoeve van LOB en/of burgerschap. Binnen het mbo wordt MDT in vijf documenten aangehaald. Hier wordt MDT onder andere in de kwaliteitsagenda aangehaald binnen de doelstelling om kwalitatief goed burgerschapsonderwijs aan te bieden, als ambitie voor 2027 dat studenten ervoor kunnen kiezen om deel te nemen aan projecten in het kader van MDT en als voorbeeld van wat de instelling doet om studentenwelzijn te verbeteren. Hoewel MDT vaak niet expliciet lijkt opgenomen in diverse schooldocumenten vinden veel deelnemers, zo blijkt uit de focusgroepen, dat de pijlers van MDT aansluiten op de visie van scholen. Dat MDT zelden wordt genoemd in schooldocumenten komt waarschijnlijk doordat MDT vaak nog geen grote rol speelt in het onderwijs en dat het in het onderwijs geen wettelijke status heeft.

Invulling aan MDT-certificaten

Uit de deskresearch komt naar voren dat op basis van onderzoek naar de eerst opgezette MDT-projecten al werd geconstateerd dat jongeren in 63% van de gevallen een certificaat ontvingen na afloop van het project. Dit aandeel lijkt niet hoger geworden over de jaren heen: in onze enquête geeft 35% van de respondenten aan nog geen invulling te hebben gegeven aan MDT-certificaten. Wanneer jongeren een certificaat ontvangen, bevat deze voornamelijk een vermelding van het aantal uur deelname, een beschrijving van de ontwikkelde vaardigheden of kennis in het MDT-project en/of een beschrijving van de maatschappelijke bijdrage. In het mbo wordt vaker een beschrijving van de ontwikkelde vaardigheden of kennis op het certificaat vermeld dan in het vo. Voor het grootste deel van de MDT-certificaten geldt dat hierbij ook een koppeling wordt gemaakt met specifieke doelen binnen het onderwijs. Voor een klein deel (12%) van de MDT-projecten wordt naast een MDT-certificaat ook gebruik gemaakt van aanvullende erkende certificaten. Hierbij is de Europass het vaakst genoemd, met name voor het mbo. Dit aandeel is niet gestegen ten opzichte van de eerste MDT-projecten, waar bij 18% van deze projecten een koppeling werd gemaakt met erkende certificaten zoals de Europass (inzicht uit deskresearch). Eén van de onderliggende motieven, genoemd in enquête en focusgroepen, om MDT niet te koppelen aan onderwijsdoelen en certificaten is het willen voorkomen van een verplichtend kader. Het vermijden van een verplichtend karakter sluit aan bij het oorspronkelijke uitgangspunt van vrijwilligheid om deel te nemen aan MDT-trajecten.

Deelname jongeren vanuit verschillende onderwijssectoren

Binnen de deskresearch is uitgezocht hoeveel jongeren per hoogst gevolgde opleidingsniveau voor het eerst via hun opleiding/school van hun MDT-project hebben gehoord. Op basis van vragenlijsten die deelnemende jongeren van reguliere MDT-projecten invulden bij de start van hun project zien we dat bijna de helft van de jongeren voor het eerst via hun opleiding/school van hun MDT-project hoorden. De meerderheid van de jongeren binnen het funderend onderwijs, met uitzondering van jongeren binnen het praktijkonderwijs, heeft voor het eerst via hun school van hun MDT-project gehoord (dus vo en vso). Ook binnen het mbo maakt bijna de helft van de jongeren voor de eerste keer via de opleiding kennis met hun MDT-project. Binnen het hbo en wo neemt dit aandeel echter sterk af, en horen jongeren via andere kanalen voor de eerste keer van hun MDT-project. Met name binnen het wo hebben jongeren overwegend vaak voor het eerst via een vriend, kennis of familielid, of via sociale media van hun MDT-project gehoord.

Het grootste deel van de jongeren maakt het (reguliere) MDT-project helemaal af, zo blijkt uit de voortgangsrapportages MDT/projectleidersvragenlijsten (deskresearch). Sinds 2021 is bekend dat ongeveer een tiende voortijdig stopt. Van de jongeren die vroegtijdig stopt, is bijna een kwart gestopt om iets anders te doen, zoals een opleiding of (vrijwilligers)werk. Van bijna de helft is bekend dat ze gestopt zijn zonder alternatief, bijvoorbeeld omdat ze geen match met het project voelden of onvoldoende betrokken waren. Overige redenen om te stoppen waren bijvoorbeeld verhuizingen, mentale problematiek, fysieke klachten of voorrang geven aan toetsen en tentamens. Aan de andere kant zijn er ook voorbeelden van leerlingen en studenten die het MDT-traject in de vorm van vrijwilligerswerk voortzetten.

Overlap tussen MDT en andere subsidies

Uit de enquête komt naar voren dat het overgrote merendeel van de respondenten geen overlap ervaart tussen de MDT-subsidie en andere subsidies, en MDT ook niet combineert met andere projecten waarvoor subsidie is verstrekt. Hierbij verschillen de antwoorden tussen het mbo en vo: op geen enkele mbo-instelling wordt overlap ervaren tussen MDT-subsidie en andere subsidies, terwijl dit bij 12% van de vo-instellingen wel het geval is. Op basis van de focusgroepen komt naar voren dat onderwijsinstellingen wel aanvullende subsidies en fondsen aanvragen.

8.3 Uitgangspunten MDT en effecten op jongeren

Resultaten van alle bronnen (deskresearch, enquête en interviews) geven inzicht in de mate waarin de drie primaire beoogde doelstellingen van MDT worden geborgd: 1) talentontwikkeling, 2) betekenisvolle ontmoetingen en 3) iets doen voor een ander en/of de samenleving. Als onderdeel van de deskresearch geven secundaire data-analyses van ingevulde MDT Jongerenvragenlijsten zicht op de mate waarin jongeren effecten ervaren ten aanzien van deze doelstellingen. In de enquête hebben projectleiders en andere contactpersonen van MDT-projecten uit het onderwijs ook een inschatting gegeven in de opbrengsten van hun specifieke MDT-project op jongeren. Met de verschillende databronnen kunnen we de opbrengsten die de verschillende betrokkenen ervaren daarom (enigszins) vergelijken.

Talentontwikkeling en betekenisvolle ontmoetingen

Iets minder dan de helft van de jongeren geeft in de MDT Jongerenvragenlijst aan dat ze door MDT beter weten wat ze leuk vinden, beter weten wat ze kunnen en mensen hebben ontmoet die ze kunnen helpen met hun toekomst. Een kwart van de jongeren geeft aan dat dit (niet) echt het geval is, en de overige jongeren geven aan dat ze deze opbrengsten een beetje ervaren.

Een analyse van de verschillen tussen drie verschillende type projecten (MDT-regulier, MDT-kort gemeente en MDT-kort onderwijs) laat zien dat jongeren het meest positief zijn over reguliere MDT-projecten en het minst positief over MDT-kort onderwijsprojecten. Dat jongeren meer opbrengsten ervaren bij reguliere MDT-projecten is gezien de intensiteit van deze projecten niet verrassend. Dat jongeren meer opbrengsten ervaren bij gemeenteprojecten dan bij onderwijsprojecten zou kunnen komen doordat ze hierin, meer dan bij onderwijsprojecten, ervaringen buiten hun gewoonlijke leefwereld opdoen. Een andere mogelijke verklaring is dat de

mate van de door jongeren ervaren vrijwilligheid bij gemeenteprojecten groter is, waardoor hun betrokkenheid wordt versterkt en het meer opbrengsten oplevert.

In de enquête vroegen we MDT-projectleiders/contactpersonen uit het onderwijs ook naar de opbrengsten van MDT voor jongeren. Ongeveer driekwart van de respondenten is het helemaal eens met de stellingen dat hun MDT-project jongeren heeft geholpen op het gebied van talentontwikkeling en jongeren heeft aangespoord tot betekenisvolle ontmoetingen met mensen buiten hun eigen leefwereld. Iets minder dan de helft van de respondenten is het helemaal eens met de stelling dat het MDT-project de jongeren heeft geholpen om te achterhalen wat ze willen in de toekomst. Een aanzienlijk deel van de respondenten geeft echter wel aan dat dit 'een beetje' het geval is.

Als we de resultaten uit de MDT Jongerenvragenlijst en enquête vergelijken zien we dat alle bevroegden over het algemeen positief zijn ten aanzien van opbrengsten op het gebied van talentontwikkeling en betekenisvolle ontmoetingen, maar dat de MDT-projectleiders uit het onderwijs nog wat positiever lijken te zijn dan de jongeren zelf. Voor beide groepen geldt dat ze minder opbrengsten rapporteren ten aanzien van betekenisvolle ontmoetingen dan ten aanzien van talentontwikkeling.

Iets doen voor een ander of de samenleving

Het lijkt MDT goed te lukken om jongeren te bereiken die anders geen vrijwilligerswerk zouden gaan doen: Bijna de helft van deelnemers aan een regulier MDT-project geeft in de MDT Jongerenvragenlijst aan dat ze (zeer) waarschijnlijk geen vrijwilligerswerk zouden zijn gaan doen als ze niet aan een MDT-project waren begonnen.⁴⁶ Ook zien we dat een iets groter aandeel van deze jongeren ná hun deelname aan MDT-regulier aangeeft het belangrijk te vinden om iets te doen voor een ander of hun stad/buurt, dan aan het begin van het project. Of deze toename (alleen) door deelname komt, of ook door andere factoren, kan niet met dit onderzoek worden vastgesteld (door gebrek aan controlegroep).

Ongeveer twee derde van de jongeren die deelnamen aan een MDT-project (regulier of MDT kort) is grotendeels of helemaal van mening dat zij anderen hebben kunnen helpen. Er zijn hierin nauwelijks verschillen tussen verschillende type projecten. Het aandeel jongeren dat aangeeft actief te willen blijven als vrijwilliger - ofwel binnen hetzelfde MDT-project, ofwel bij een andere organisatie - verschilt wel enigszins tussen verschillende type MDT-projecten. Ruim één op de tien deelnemers van MDT-regulier of MDT-kort in het onderwijs geeft aan na het project actief te willen blijven als vrijwilliger tegenover één op de vijf van de jongeren die deelnamen aan een MDT-kort gemeenteproject. Het is echter niet te zeggen of de gevonden verschillen een effect zijn van de ervaring van de jongeren in het MDT-project zelf, of komen doordat een ander 'type' jongere - dat bij aanvang al meer interesse heeft in vrijwilligerswerk - zich aanmeldt voor gemeentelijke projecten.

In onze enquête vroegen we ook aan MDT-projectleiders/contactpersonen uit het onderwijs in hoeverre zij opbrengsten ervaren voor jongeren op het gebied van maatschappelijke dienstverlening.

---

⁴⁶ In dit onderzoek rapporteren we wie de stellingen in de MDT Jongerenvragenlijst met 'grotendeels waar' of 'helemaal waar' beantwoordt. Sommige rapporten nemen ook de groep mee die de stelling met 'een beetje waar' beantwoordt. De gerapporteerde percentages kunnen daarom verschillen van overige rapporten die zich baseren op dezelfde data.

Driekwart van de respondenten geeft aan dat hun MDT-project jongeren heeft geholpen om iets te doen voor een ander.

Een vergelijking van de resultaten uit de MDT Jongerenvragenlijst en de enquête laat opnieuw zien dat alle bevroegden over het algemeen positief zijn ten aanzien van opbrengsten op het gebied van iets doen voor een ander of de samenleving. Wel zien we dat in vergelijking met de projectleiders/contactpersonen, een iets kleiner aandeel van de jongeren aangeeft in hun MDT-project anderen te hebben kunnen helpen. Vergelijkbare verschillen in de ervaren opbrengsten kwamen (zoals hiervoor beschreven) ook naar voren bij de opbrengsten op het gebied van talentontwikkeling en betekenisvolle ontmoetingen.

De betrokkenen uit het onderwijs die deelnamen aan het enquête-onderzoek lijken dus wat positiever dan de deelnemende jongeren zelf in hun antwoorden op MDT Jongerenvragenlijst. Er zijn diverse mogelijke verklaringen voor deze verschillen. Deze verklaringen kunnen te maken hebben met de onderzoeksopzet: de twee respondentgroepen baseren hun antwoorden op een andere selectie van MDT-projecten en reageren op een net wat andere vraagformulering. Een selectieve respons op de enquête voor MDT-projectleiders en contactpersonen uit het onderwijs, waarbij de respons hoger is bij de meer succesvolle projecten, kan bijvoorbeeld tot verschillen leiden. Anderzijds kan het ook om inhoudelijke verschillen gaan, namelijk dat jongeren een realistischer beeld hebben van de opbrengsten dan de betrokkenen uit het onderwijs.

8.4 Duurzame verbinding MDT en het onderwijs

Bij de definitie en voorwaarden van duurzame verbinding geven respondenten antwoorden op diverse niveaus. Op het niveau van de schoolorganisatie hechten onderwijsinstellingen en scholen veel belang aan het opbouwen van goede samenwerkingsrelaties met MDT-partners, maatschappelijke organisaties en bedrijven, terwijl anderen op een hoger (context)niveau een cultuuromslag binnen het onderwijs nodig achten om een duurzame verbinding van MDT en het onderwijs te realiseren. Hieronder worden de conclusies over het realiseren van een duurzame verbinding ofwel het borgen van MDT ingedeeld naar het verleden, de huidige stand van zaken en de toekomstige situatie.

Verleden en heden

In de enquête geeft de helft van de respondenten die betrokken zijn bij een MDT-kort project aan dat er in de afgelopen jaren nog geen sprake is geweest van duurzame verbinding tussen de (onderwijs)instelling en MDT. Driekwart van de respondenten die betrokken zijn bij een regulier MDT project is echter wél van mening dat er sprake is van een duurzame verbinding. Binnen het mbo wordt vaker aangegeven dat er sprake is geweest van een duurzame verbinding dan binnen het vo, maar dit kan ook komen doordat er relatief meer reguliere MDT-projecten in het mbo zijn uitgevoerd. Onder de respondenten die aangeven dat er in de afgelopen jaren wel sprake is geweest van duurzame verbinding, antwoorden de meesten dat dit komt omdat MDT-partners jaarlijks terugkomen. Ongeveer één vijfde antwoordt dat het onderwijsteam zich eigenaar voelt van de MDT-doelen (vaker binnen het mbo dan vo) en/of dat de pijlers zijn verwerkt in het curriculum.

Toekomst

Het grootste deel van de respondenten geeft binnen de enquête aan dat MDT kan worden ingebed in het curriculum wanneer de subsidie van MDT-projecten zou ophouden. Dit kan bijvoorbeeld binnen het burgerschapsonderwijs of LOB (genoemd voor het mbo), binnen maatschappelijke stages (pro, vso, vo), bij trajecten van arbeidstoeleiding (pro, vso) of door de MDT-doelen te integreren in het curriculum (vo). Naast de inbedding van MDT in het curriculum wordt voornamelijk vanuit het vo aangegeven dat men op zoek gaat naar nieuwe financiering. Een relatief groot deel van de respondenten wil MDT op kleinere schaal voortzetten en is bijvoorbeeld ook van plan MDT-trajecten buiten de lesuren uit te voeren (zowel vo als mbo).

Een relatief groot deel van de respondenten geeft in zowel de enquête als focusgroepen aan (met name in het ho) dat nog onduidelijk is hoe men MDT zou willen voortzetten. Zij weten dus niet wat nodig is voor een duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT. Deze bevinding sluit aan op de uitkomst dat bij een groot deel van de respondenten nog geen sprake is geweest van duurzame verbinding tussen de (onderwijs)instelling en MDT. Toch komen er ook een aantal elementen naar boven die van belang worden geacht voor een duurzame verbinding. Deze elementen lijken voor alle onderwijssectoren te gelden. De genoemde elementen betreffen: a) meer eigenaarschap en draagvlak onder schoolteams door docenten actiever te betrekken bij de organisatie en te overtuigen van de meerwaarde van MDT, b) MDT explicieter koppelen aan het curriculum van de opleiding, c) een gedeelde lange termijn visie en duidelijke doelen formuleren bij MDT-projecten, d) een vaste coördinator en/of MDT ambassadeur binnen de school/opleiding inzetten, e) gezamenlijke evaluatie van projecten met jongeren, docenten, praktijkpartners en praktijkorganisaties, f) flexibiliteit in uren en roosters van MDT projecten voor betere aansluiting op het onderwijscurriculum, g) MDT-trajecten op maat bieden, h) positieve ervaringen met MDT-trajecten en goede voorbeelden van projecten tussen scholen/onderwijsinstellingen uitwisselen.

Tot slot is binnen de enquête en focusgroepen uitgevraagd aan welke randvoorwaarden voldaan moet worden om tot een duurzame verbinding tussen onderwijs en MDT te komen. De genoemde antwoorden lijken wederom voor alle onderwijssectoren te gelden. Langdurige financiering, voldoende middelen en tijd worden het vaakst genoemd als randvoorwaarde. Voorbeelden van andere genoemde randvoorwaarden zijn een stabiel netwerk en langdurige samenwerking met praktijkpartners en de gemeente, een duidelijke structuur en vastleggen van afspraken en processtappen, controle op voortgang en impact van MDT-projecten, voorlichting en ondersteuning van docenten en stimulerend leiderschap. Een aantal van deze activiteiten, zoals begeleiding docenten (intervisie) en leiderschap, worden ook op basis van de literatuur aangemerkt als werkzaam in de fase van borging⁴⁷. Specifiek voor het vo wordt als randvoorwaarde genoemd om ouders actief te betrekken door regelmatige communicatie over MDT-projecten.

8.5 Beperkingen onderzoek

Dit onderzoek was gericht op de verbinding tussen het onderwijs en MDT, de borging van de uitgangspunten van MDT, de inzet van de verschillende instrumenten en de realisatie van een

⁴⁷ Aarons, G.A., Hurlburt, M. & Horwitz, S.M. (2011) Advancing a conceptual model of evidence-based practice implementation in public service sectors. *Administration and Policy in Mental Health*, 38, 4-23.

duurzame verbinding tussen het onderwijs en MDT. Sterke punten van dit onderzoek zijn het gebruik van verschillende typen onderzoeksinstrumenten (deskresearch, enquête, interviews en focusgroepen) en typen respondenten (o.a. projectleiders onderwijs, MDT-partners en leden van het Expertteam) om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Daarnaast zijn alle onderwijssectoren vertegenwoordigd in zowel de enquête als focusgroepen.

Dit onderzoek kent echter ook een aantal beperkingen. Allereerst was de respons op de enquête, ondanks het uitsturen van herinneringen, beperkt: van de 171 projectleiders die waren uitgenodigd om de enquête in te vullen heeft 39% deelgenomen. Voor de projecten waarbij de onderwijsinstelling niet de penvoerder is, is het responspercentage niet exact te berekenen, omdat het onbekend is naar hoeveel contactpersonen de enquête is doorgestuurd. We weten wel dat 128 projecten in het onderzoek zijn meegenomen waarbij de onderwijsinstelling geen penvoerder was, terwijl de enquête door 53 niet-penvoerders uit het onderwijs is ingevuld. Ondanks de beperkte respons op de enquête, lijken de projecten waarover de enquête is ingevuld op basis van een aantal bekende projectkenmerken (de betrokken onderwijssectoren en penvoerderschap) representatief te zijn voor de onderzoekspopulatie die de doelgroep van het onderzoek vormde.

Ten tweede is de enquête voornamelijk ingevuld door respondenten uit het mbo en het vo. Voor de andere onderwijssectoren waren de aantallen respondenten per sector onvoldoende om te kunnen onderzoeken of hun antwoorden op de enquête van elkaar verschilden. Hoewel de grotere vertegenwoordiging van het mbo en vo lijkt overeen te komen met de praktijk van MDT, is het voor vervolgonderzoek interessant om aanvullende casestudies te doen, zodat een meer verdiepend beeld van de uitvoering en borging van MDT binnen het praktijk- hoger onderwijs en nieuwkomersonderwijs gegeven kan worden.

Ten derde dienen de gerapporteerde effecten van MDT voor jongeren voorzichtig te worden geïnterpreteerd. Door de gekozen onderzoeksopzet kunnen we alleen iets zeggen over de gepercipieerde effecten van MDT. Dit onderzoek is geen effectstudie (met quasi- / experimenteel design) waarin uitspraken kunnen worden gedaan over een causaal verband tussen MDT en effecten voor jongeren.

Ten vierde is het door de timing van de dataverzameling (nét voor de kerstvakantie) niet gelukt om leerlingen en studenten te interviewen binnen dit onderzoek. Hoewel jongeren een belangrijke stem hebben in de uitvoering van MDT, hebben de diverse professionals de meeste zicht op de centrale vraag binnen dit onderzoek, namelijk de wijze van borging van MDT in het onderwijs.

8.6 Aanbevelingen

Dit resultaten van dit onderzoek bieden aanknopingspunten voor een duurzame verbinding tussen het onderwijs en MDT. In deze paragraaf worden op basis van de bevindingen uit dit onderzoek aanbevelingen gedaan om de uitvoering van MDT te borgen in het onderwijs. De aanbevelingen worden onderverdeeld naar de drie niveaus en determinanten (context, organisatie en professionals) van het implementatiemodel van Fleuren⁴⁸ met een toevoeging van het niveau van de jongere. Per niveau worden de aanbevelingen met hoogste prioriteit eerst beschreven.

---

⁴⁸ Fleuren, M. A. H., Wiefferink, C. H. & Paulussen, T. G. W. M. (2004). Determinants of innovation within health care organisations: Literature review and delphi-study. *International Journal For Quality in Health Care*, 16, 107-123.

Context

1. Allereerst is het voor het borgen van de kwaliteit van MDT van belang dat de projecten **structureel worden gefinancierd**. Om MDT in te bedden in het onderwijs moeten één of meer coördinatoren (afhankelijk van de hoeveelheid afdelingen binnen de onderwijsinstelling) worden aangesteld. Deze maatregelen vragen extra tijd en ruimte naast de regulieren onderwijstaken van docenten in het onderwijs.
2. Het **Landelijk Onderwijsplatform MDT**, zoals nu vanuit OCW wordt georganiseerd, dient te worden voortgezet, zodat kennis, onderzoek, maar ook praktische tools en handreikingen voor MDT-projecten makkelijk kunnen worden verspreid onder de scholen en onderwijsinstellingen. Om zicht te houden op het aantal onderwijsinstellingen die werken met MDT en het MDT-aanbod zou een landelijke database kunnen worden opgebouwd waarin alle deelnemende instellingen, MDT-partners en organisaties die MDT-plekken aanbieden inzichtelijk gemaakt kunnen worden. De database kan, na toetsing van AVG-richtlijnen, via het platform worden aangeboden.

Schoolorganisatie

3. Naast de landelijke subsidie is het aan te raden om gebruik te maken van **diverse vormen van financiering om minder afhankelijk te zijn van één bron**. Enerzijds bekostigen scholen MDT uit middelen die ze ontvangen voor burgerschapsonderwijs en loopbaanoriëntatie (naar voorbeeld Mondriaan). Anderzijds is het aan te bevelen om, aanvullende subsidies en fondsen aan te vragen, zoals een meerjarige subsidie bij het fonds Kinderpostzegels (naar voorbeeld Playing for Succes).
4. Omdat MDT volgens deelnemers goed **aansluit op schoolvisies** waarin bijvoorbeeld aandacht is voor het leren door ervaring en buitenschools leren, de zogenaamde *life skills* en de persoonlijke ontwikkeling van jongeren (naast cognitieve vaardigheden), is het aan te bevelen MDT **expliciet op te nemen in de schoolvisie en de diverse schooldocumenten**, zoals in de school- en meerjarenplannen. Voor het mbo kan de doelstelling 'het stimuleren van jongeren om iets te doen voor anderen' worden verwerkt in de schoolplannen, omdat in dit onderzoek is gebleken dat dit doel voor het mbo een belangrijke reden is om te werken met MDT.
5. Bij het opstarten van MDT, maar ook gedurende de uitvoering is **naamsbekendheid** nodig, zowel op management- als uitvoerend niveau. Omdat de instrumenten, zoals MDT on Tour, een beperkte invloed lijken te hebben op deelname van scholen aan MDT, zou MDT on tour meer aandacht kunnen besteden aan het vergroten van de betrokkenheid van het onderwijsteam.
6. **Draagvlak creëren** is zowel bij de opstart als gedurende lopende projecten van belang. Het realiseren van draagvlak vraagt om een **stimulerende rol van de schoolleiding** die MDT uitdraagt als onderdeel van het schoolse functioneren van jongeren en passend bij de schoolvisie (bijv. bij 'contextrijk leren'). De schoolleiding kan hierbij gebruik maken van positieve ervaringen van andere scholen met MDT. Op basis van de enquêteresultaten lijkt de aandacht voor **draagvlak met name binnen het vo** van belang.

7. Om MDT in te bedden in het onderwijs kan de mate van **eigenaarschap onder schoolteams** verder gestimuleerd worden (zie ook punt 12). Op hoger niveau kan het eigenaarschap worden bevorderd als onderwijsinstellingen het penvoerderschap op zich nemen bij het aanvragen van subsidie voor MDT. Op die manier heeft de instelling ook meer grip op het integreren van MDT in het onderwijscurriculum.
8. **MDT koppelen aan het onderwijs** kan op verschillende manieren, zoals ook geschetst in de scenario's. MDT kan een vast onderdeel in het onderwijscurriculum worden, zoals burgerschapsvorming en LOB, maar MDT kan ook in de vrije keuzeruimte van leerlingen en studenten worden opgenomen. Als instellingen kiezen voor de laatste optie wordt meer aangesloten bij het uitgangspunt van vrijwilligheid en de intrinsieke motivatie van jongeren.
9. Ook blijkt uit onderzoek binnen MDT-kort dat **flexibele randvoorwaarden**, die aansluiten bij de organisatie en benodigdheden van scholen kunnen helpen. Zo kan **flexibiliteit in de projectduur** (tegenoet komen aan planning en beschikbaarheid personeel en jongeren) en in de **urennormen** (trajecten tussen de 30 en 80 uur lijken optimaler) de borging van MDT vergemakkelijken.
10. MDT kan niet voortbestaan zonder **medewerking van de maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven**. Hiervoor is het belangrijk dat onderwijsinstellingen, eventueel met hulp van MDT-partners, duurzame samenwerkingsrelaties opbouwen en onderhouden. Ook de **gemeente** is een belangrijke spil in deze samenwerking, onder andere door het opnemen van het stimuleren van vrijwilligerswerk onder jongeren in het jeugdbeleid.
11. Het implementeren en borgen van MDT-projecten in het onderwijs vereist dat MDT-criteria, activiteiten en **afspraken zorgvuldig worden gedocumenteerd** bijvoorbeeld in de vorm van een draaiboek. Het documenteren van activiteiten vergroot de uniformiteit van de werkwijze en de overdraagbaarheid van de aanpak. In de documenten (zoals een projectplan) kunnen bijvoorbeeld afspraken tussen onderwijs en maatschappelijke organisaties worden vastgelegd, de interne taakverdeling tussen de coördinator en andere betrokken docenten en de criteria bij de beoordeling van geschiktheid van MDT-trajecten voor specifieke doelgroepen, zoals bij jongeren met een arbeidsbeperking.

Professionals

12. In het verlengde van punt 7 is het voor het inbedden van MDT in het onderwijs cruciaal dat het **eigenaarschap onder de docenten** wordt gestimuleerd. Dit eigenaarschap kan worden verhoogd door docententeams bij inhoudelijk keuzes rondom MDT te betrekken en de meerwaarde van MDT voor specifieke onderwijsdoelen toe te lichten. MDT-projecten kunnen op die manier worden ingezet voor het bereiken van (onderwijs)doelen die binnen het docententeam belangrijk worden gevonden.
13. Voor de borging van MDT is het essentieel dat één of meer docenten (afhankelijk van de hoeveelheid afdelingen binnen de onderwijsinstelling) als **vaste coördinator** worden aangesteld. Een coördinator speelt een belangrijke rol bij het monitoren van de voortgang en opbrengsten van het MDT-project (en de individuele trajecten). Daarnaast kan een coördinator MDT samen

met andere docenten onder de aandacht te brengen in de teams door helder uit te leggen wat MDT inhoudt en daarbij eenduidige taal hanteren (bijv. de verwarring met andere activiteiten op school, zoals maatschappelijke stages, ophelderen).

14. Naast een coördinator kan de school of onderwijsinstelling kiezen voor **doorlopende samenwerking met een MDT-partner**. Bij sommige MDT-projecten is bijvoorbeeld specifieke expertise en ervaring vereist, omdat wordt gewerkt met jongeren in kwetsbare posities, zoals statushouders en vluchtelingen. Om deze jongeren goed te begeleiden kan een MDT-partner, bijvoorbeeld vanuit het jongerenwerk, de **docenten ondersteunen** bij de uitvoering van MDT-project.
15. Ten slotte dienen docenten / coördinatoren in het onderwijs **voorgelicht** te worden over de inhoud van MDT en **getraind** in het uitvoeren van diverse MDT-activiteiten, zoals:
  - Subsidie aanvragen;
  - Netwerk opbouwen;
  - Matchen jongere en maatschappelijke organisatie;
  - Jongeren begeleiden tijdens het traject;
  - Evaluatie van MDT-project.

Jongeren

16. **Goede begeleiding van jongeren**, met name jongeren in kwetsbare posities, zoals beschreven onder punt 14 is cruciaal, mede om de eventuele mentale druk die jongeren bij MDT-trajecten ervaren te monitoren en een goede balans te behouden in het algehele schoolse functioneren van jongeren.
17. Om MDT-trajecten goed af te stemmen op de diverse achtergrondkenmerken en (zorg)behoeften van jongeren is het van belang dat er naast het aansluiten op de MDT-pijlers **ruimte is voor maatwerk**, zoals aanpassing in de intensiteit van de trajecten. Dit maatwerk wordt bijvoorbeeld al geboden door de inzet van de verschillende MDT-varianten.
18. Om jongeren voldoende stem te geven binnen de MDT-projecten moeten onderwijsinstellingen blijven investeren in het **periodiek vragen van feedback van jongeren** over de MDT-trajecten. De input van jongeren, zoals de gegevens die worden verzameld met behulp van de MDT Jongerenvragenlijst, vormt een belangrijk onderdeel van de evaluatie van MDT-projecten.

Bijlage I

Overzicht van de geraadpleegde bronnen in de deskresearch

Bron	Gebruikt? Welke onderzoeksvraag?
Eerdere onderzoeksrapporten	
Evaluatie MDT on Tour (2024)	Ja: onderzoeksvraag 3a en 3f
Ondersteuning MDT in het onderwijs (2023)	Ja: onderzoeksvraag 1a, 3d
Rapportage bevindingen begeleidend onderzoek MDT (2019)	Ja: onderzoeksvraag 1c
Visie MDT Onderwijsgroep 2021-2024	Nee: data niet relevant voor de onderzoeksvragen van de deskresearch.
Voortgangsrapportage MDT (2021)	Nee geen aanvullende relevante data ten opzichte van de overige voortgangsrapportages voor de huidige onderzoeksvragen.
Voortgangsrapportage MDT (2022)	Nee, geen aanvullende relevante data ten opzichte van de overige voortgangsrapportages voor de huidige onderzoeksvragen.
Voortgangsrapportage MDT (2023)/ onderzoeksrapport <i>Groeien en Bewijzen</i>	Ja: onderzoeksvraag 1h, 2c, 2d
Voortgangsrapportage MDT (2024)	Nee, betreft geen aanvullende gegevens in vergelijking met de voortgangsrapportage 2024
Effectevaluatie MDT (2022)	Ja: onderzoeksvraag 2d
Evaluatie MDT-Kort 2022-2023 (2024)	Ja: onderzoeksvraag 1b, 2c, 4c
MDT-vragenlijsten	
MDT jongerenvragenlijsten (MDT-kort & MDT-regulier)	Ja: onderzoeksvraag 1g, 2c, 2d
MDT projectleidersvragenlijst	Wij hebben niet zelf deze dataset gebruikt, maar wel bevindingen uit de vragenlijst, gerapporteerd in de voortgangsrapportage MDT (2023) ter beantwoording van onderzoeksvraag 1h.
Aanvraag + Vragenlijst na Verlening MDT2023 & Aanvraag ronde 5a Onderwijs	Nee, er staat beschreven wat de verwachtingen/doelen zijn van MDT-projecten, soms ook over hoe het onderwijs hierbij betrokken is, maar geeft niet direct inzicht in antwoorden op onderzoeksvragen van de deskresearch.
MDT registratiedata en monitoringverslagen	
Overzicht monitoring MDT kort 2022-2023	Ja: onderzoeksvraag 1b
Overzicht monitoring projecten ronde 4a	Nee, gestelde vragen in deze monitoringsronde wijken (deels) af van ronde 4c en zijn niet relevant voor de onderzoeksvragen van de deskresearch.
Overzicht monitoring projecten ronde 4b	Nee, gestelde vragen in deze monitoringsronde wijken (deels) af van ronde 4c en zijn niet relevant voor de huidige onderzoeksvragen.
Overzicht monitoring projecten ronde 4c, lijn 1	Ja: onderzoeksvraag 1a, 1b

Overzicht monitoring projecten ronde 4c, lijn 2	Nee, betreft een intensieve variant van MDT door gemeenten. Van deze variant is geen informatie beschikbaar over de betrokkenheid van scholen.
Overzicht monitoring projecten ronde 4c, lijn 3	Ja: onderzoeksvraag 1a, 1b
Overzicht MDT projecten en betrokken onderwijspartners - MDT-kort projecten ronde 2022-2023, 2023-2024 - MDT regulier ronde 4a, 4c en MDT-2023	Ja: onderzoeksvraag 1g
Visie- en strategiedocumenten en schoolplannen/meerjarenplannen van deelnemende onderwijsinstellingen aan MDT	
177 documenten van 75 penvoerende onderwijsinstellingen van MDT-regulier en MDT-kort	Ja: onderzoeksvraag 1d

Bijlage II

Quotes uit de focusgroepen en interviews

Opstarten MDT projecten, redenen voor deelname en drempels (onderzoeksvraag 3)

“Steeds meer onderwijsvisies staat maatschappelijke betrokkenheid beschreven. MDT is daar een mooie invulling van.” (sector onbekend)

“Burgerschap en de maatschappelijke rol zijn belangrijke onderdeel van onze montessori filosofie en het onderwijs.” (vo-school)

“We vinden het belangrijk dat leerlingen ook buiten de schoolmuren wat leren.” (vo-school)

“We waren op school met heel veel nieuwe collega’s en eigenlijk geen netwerk in de omgeving. Toen de subsidie voorbij kwam dachten we: dat is belangrijk en dat is precies wat we nodig hebben”. (vo-school)

“Door MDT op te zetten hebben we als onderwijs de verbinding buiten de school opgezet. Dit was eerder nauwelijks aanwezig.” (vo-school)

“Het is een perfecte manier om onderwijs te verbinden aan organisaties in de eigen omgeving.” (vo-school)

“MDT sluit aan bij de doelen van het praktijkonderwijs en wordt als zeer waardevolle aanvulling gezien.” (praktijkonderwijs)

“MDT past goed bij onze visie op onderwijs. Namelijk dat onderwijs over meer gaat dan leren. Firda probeert studenten niet alleen op te leiden voor een beroep maar ook tot mens. En daarvoor is het nodig om ervaringen op te doen buiten de klas. MDT is zeer geschikt om deze ervaring invulling te geven.” (mbo-instelling)

Integratie van MDT in het onderwijs en deelname jongeren (onderzoeksvraag 1)

“Het maakt een van de wettelijke eisen van burgerschap in een versnelling mogelijk. Namelijk het streven naar actieve burgers in de toekomst. Actief meedoen aan de maatschappij. Door MDT krijgen de leerlingen de mogelijkheden hierin te oefenen.” (vo-school)

“Sommige kinderen hebben het echt heel hard nodig. Het is wel een uitdaging om deze leerlingen over die drempel te helpen, maar dan gaat het wel steeds beter.” (vso/pro)

“Voor jongeren is het soms ook heel tof om niet je eigen docent voor je te hebben.” (mbo-instelling)

“Door de komende praktijkgerichte kwalificatie-eisen binnen het MBO voor de vakken burgerschap en loopbaanontwikkeling, lopen veel onderwijsinstellingen aan tegen het ontwikkelen en goed ingeregeld krijgen van een soortgelijke MDT traject. De kwalificatie-eisen sluiten overall goed aan op de missie en visie van het MDT.” (mbo-instelling)

“Door het MDT in te bedden bij LOB, maar ook in vakgerichte projecten is het een onderdeel geworden van het curriculum en kan de ontwikkeling van de student langdurig, op zowel persoonlijke

als op vakinhoudelijke ontwikkeling, gevolgd worden. Dit zorgt ervoor dat het geen eenmalig, losstaande (leer)activiteit.” (mbo-instelling)

“MDT geeft studenten de ruimte om vanuit intrinsieke motivatie betekenis te geven aan hun onderwijsdoelen en opdrachten.” (hbo instelling)

Uitgangspunten MDT en effecten jongeren (onderzoeksvraag 2)

“Vrijwilligerswerk is heel waardevol voor deze doelgroep. Als je het aan het begin van een MDT-programma met leerlingen over vrijwilligerswerk hebt, dan ontstaat er vaak wat weerstand: ‘Ik ga toch niet gratis werken?’ Uiteindelijk zien de leerlingen dat vrijwilligerswerk hen ook veel kan brengen en dat ze de taal ook beter leren spreken. Van de ISK-jongeren blijft ongeveer 30 procent vrijwilligerswerk doen.” (maatschappelijke organisatie)

“Een leerling zag door de maatschappelijke challenge echt in dat hij iets kan betekenen voor een ander en dat gaf hem zelfvertrouwen. Hij was daar echt trots op.” (maatschappelijke organisatie)

“In de studententijd ontstaat er voor de studenten een hyperfocus op ‘wie ben ik’. Als ze iets voor een ander mogen doen dan hebben ze het gevoel dat ze van belang zijn en van betekenis kunnen zijn voor iemand.” (mbo-instelling)

“Twee weken lang komen ze met een bleke neus binnen. Maar de derde week vinden ze het fantastisch. Studenten komen uit hun comfortzone; op een plek waar ze normaal niet zo snel komen en kunnen ze een binnenstadschool omarmen. Ze zien daar ook de kansen en zien ze dat een kind gewoon een kind is.” (hbo-instelling)

“Die jongeren hadden voorheen nog nooit een compliment gehad, ‘wat fijn dat je hier bent, dat hebben ze nog nooit eerder gehoord’. Stilstaan bij het feit dat je er toe doet, heeft een positief effect op het zelfbeeld van jongeren” (maatschappelijke organisatie).

“Jongeren komen buiten de eigen bubbel en buiten de eigen comfortzone, op een laagdrempelige manier.” Het kan voor jongeren lastig kan zijn om buiten de bubbel te kijken: “Ik word net als mijn neef schilder.” (vo-school)

“De doorsnee Nederlandse hbo-student komt dan ook in contact met deze statushouders, die zij normaal gesproken niet vaak tegen zouden komen.” (hbo-instelling)

“MDT is voor jongeren die twijfels hebben over hun gemaakte studiekeuze. Met MDT gaan zij hiermee aan de slag en kunnen ze zich breder oriënteren. Soms komen studenten er ook achter dat ze toch wel de juiste studiekeuze hebben gemaakt.” (hbo-instelling)

“Leerlingen krijgen meer begrip voor mekaar omdat ze heel elkaar in een andere context leren kennen. Dit heeft vervolgens ook positief effect op het klassenklimaat.” (vo-school)

Duurzame verbinding / borging MDT in het onderwijs (onderzoeksvraag 4)

“Als de subsidie voor MDT-projecten stopt, zou de onderwijsinstelling moeten investeren in het integreren van MDT-doelen in het curriculum, waardoor deze projecten een vast onderdeel van het onderwijs worden. Dit vraagt om een herverdeling van interne middelen en een sterke betrokkenheid van het onderwijsteam om eigenaarschap te nemen over de maatschappelijke doelen. Door

samenwerking met externe partners en lokale initiatieven zou de continuïteit van MDT-projecten kunnen worden gewaarborgd, ondanks het wegvallen van externe financiering.” (vo-school)

“Voor een succesvolle en duurzame verbinding tussen de onderwijsinstelling en MDT is een sterke integratie van MDT in het curriculum essentieel, waarbij maatschappelijke betrokkenheid wordt verweven met leerdoelen. Dit vereist stabiele financiering, duidelijke samenwerkingsovereenkomsten met externe partners, en de actieve betrokkenheid van zowel docenten als studenten. Daarnaast is continue evaluatie en aanpassing van MDT-projecten nodig om ze relevant en impactvol te houden.” (vo-school)

“MDT is een prachtig initiatief. De vereisten maken het alleen heel lastig om het 100% inpasbaar te maken in het onderwijs en te maken dat onderwijs het niet ook een beetje als last ziet. Als er meer ruimte zou zijn voor eigen invulling per school en de structuren waar scholen mee te maken hebben, dan zou het veel beter werken en nog veel meer toegevoegde waarde hebben.” (vo-school)

“Ik denk dat we nog twee jaar op deze manier door kunnen gaan. Ik ben wel benieuwd wat dan straks de veranderingen zijn, maar ik ben niet bang dat het stopt.” (vso/pro)

“Het is een prachtige kans voor de leerlingen om in onderwijstijd iets voor een ander/de samenleving te doen, erachter te komen waar hun talenten liggen, wat ze leuk vinden en bovenal mensen te ontmoeten die ze anders niet zouden ontmoeten. Het heeft een kans van slagen voor onze doelgroep omdat het binnen onderwijstijd valt. Ze hebben niet de intrinsieke motivatie om dit buiten onderwijstijd te doen.” (praktijkonderwijs)

“Een succesvolle duurzame verbinding tussen een onderwijsinstelling en MDT vereist gedeelde doelstellingen en een duidelijke meerwaarde voor studenten, zoals relevante praktijkervaring en competentieontwikkeling. Essentiële randvoorwaarden zijn heldere communicatie, regelmatige evaluaties, betrokkenheid van alle partijen en een structurele integratie van MDT-activiteiten in het curriculum. Bovendien is ondersteuning vanuit de organisatie, voldoende tijd en middelen, en flexibiliteit belangrijk om aan te sluiten bij de behoeften van studenten en de dynamiek van het MDT-programma.” (mbo-instelling)

“Docenten en begeleiders spelen een cruciale rol in de verbinding tussen onderwijs en MDT. Het is belangrijk dat zij voldoende tijd, training en middelen krijgen om de MDT-activiteiten goed te ondersteunen en te begeleiden.” (mbo-instelling)

“Het maakt niet uit wat er gebeurt in de toekomst, maar wij gaan gewoon door met wat we doen. Dat betekent te allen tijde klaarstaan voor anderen en talentontwikkeling.” (mbo-instelling)

“Wat daarvoor nodig is minimaal één persoon binnen de school die het gedachtegoed levend kan houden, die samenwerking kan blijven stimuleren tussen de school en maatschappelijke organisaties. Hiervoor is geld nodig om deze persoon en activiteiten te bekostigen.” (ho)

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, 14 februari 2025
In opdracht van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

KOHNSTAMM
INSTITUUT